

ŠTEVILKA 7 - LETNIK IV / 2019

ISSN 2712-4479

SUPERNOVA

REVIJA ZA SPEKULATIVNO FIKCIJO

Znanstvena fantastika - Fantazija - Nadnaravni horor

NOVICE IZPOSLOVJE ESEJISTIKA

Glavni urednik in odgovorni urednik

Bojan Ekselenski

Pomočnik glavnega urednika

Aljoša Toplak

Lektoriranje

Marko Gašparin

Prelom in oblikovanje naslovnice

Bojan Ekselenski

Človek z naslovnice

Stanislaw Lem

Naslov uredništva

Celjsko literarno društvo,
Gledališki trg 4
3000 Celje
celjsko.literarno@outlook.com
<http://cld.si>

Izdajatelj

Celjsko literarno društvo
Transakcijski račun:
05100-8010642929

Izdajo so omogočili:

ŠTEVILKA

7

Jskd

JAVNI SKLAD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA KULTURNE DEJAVNOSTI

MESTNA OBČINA CELJE

Uvodnik***Esej******Tema
številke******Proza******Dramatika***

4	Bojan Ekselenski <i>Uvodnik</i>	4
6	Bojan Ekselenski <i>Pomen metapodatkov</i>	6
	Meta Jerman <i>Jeziki Arde v delih J. R. R. Tolkiena</i>	14
16	Fanfestova zbirka Ulrik II ni umrl <i>O fanfestovi zbirki</i>	16 17
	Barbara Jelen <i>Kraljevina Celjska</i>	18
	Domen Mohorčič <i>Zapuščina Ulrika II</i>	25
	Liljana Zupanc <i>Ulrik II Celjski je preživel</i>	30
	Matej Krajnc <i>Ulrik brez glave</i>	32 32
	<i>Samopostrežni grof</i>	35
	Tihomir Jovanović Tika <i>Atentat</i>	36
42	Domen Mohorčič <i>Samo-vozeč</i>	42 42
	<i>Zlati piskač</i>	43
	Edo Rodošek <i>Brodolomca</i>	47
	Primož Jenko <i>Arhiv</i>	55
	<i>Ilustracija Agata Jenko: Arhiv</i>	63
64	Domen Mohorčič <i>Čarodej in Margarita</i>	64

Prevodi

67	Stevan Šarčević	67
	<i>Dih lokomotive</i>	
	Snježana Prlić	69
	<i>Tu niti bog ne pomaga</i>	
	Tihomir Jovanović Tika	85
	<i>F1</i>	
	Vladimira Becić	91
	<i>Škatla</i>	

Supernovica

95	Emma Arnšek in Ana Žagar	96
	<i>Dr. Einstein in David: Krava za mamo</i>	
	Ana Žagar	97
	<i>Prekleto praznovanje</i>	

Poezija

99	Andrej Ivanuša	99
	<i>Knjiga prednikov</i>	
	Bojan Ekselenski	100
	<i>Iz moža v ženo in nazaj</i>	

Dogodki in odmevi

101	Dogodki in odmevi	101
	<i>Prihajajoči dogodki, povezani s fantazijsko književnostjo</i>	101
	<i>Prihajajoči dogodki Celjskega literarnega društva</i>	101
	Odmevi o dogodbah	101
	Predstavitve knjig naših članov	110

Vpogled

111	Prihajajoče ZF&F knjige naših članov	111
------------	--------------------------------------	-----

Objave

112	Razpisi	112
	<i>Razpisi za Supernovo, Vsesledje in Fanfest</i>	112
	<i>Fanfest 3 se predstavi</i>	115
	O Celjskem literarnem društvu	117

Človek z naslovnice

118	Človek z naslovnice	118
	<i>Stanislaw Lem</i>	

Bojan Ekselenski

Uvodni nagovor

Številka pred vami je polna do vrha in preko z različnimi zgodbami. Našlo se je tudi nekaj poezije, ki se je valjala na obronkih fantazije. Sedmica je do zdaj najobsežnejša izdaja, saj se bohota na 120 straneh.

Supernova je odraz stanja fantazijske književnosti v Sloveniji. Revija se počasi debeli in pridobiva veljavo. Tiskana revija je namreč nujen pogoj za razvoj spekulativne fikcije (raje rečem fantazijske književnosti). Avtorice in avtorji se bodo podali v pisanje tovrstne literature samo takrat, ko dobijo možnost objave v kakovostni reviji.

V pričujoči številki imamo odlično zastopano temo razpisa 2. fanfesta – Ulrik II ni umrl. Poleg zgodb imamo tudi poezijo. Gre za zgodovinsko fikcijo, ki je pred razpisi v okviru Celjskega literarnega društva bolj ali manj spala in sanjala svoje klonirane ovce.

Takšni razpisi spodbujajo avtorice in avtorje k raziskovanju zgodovine, konkretno zgodovine Celja, ki je vpeta v širši geografski in politični kontekst.

V sklopu Proza je nekaj zgodb domačih avtoric in avtorjev. Mnoge izmed njih ste že spoznali v prejšnjih številkah. Supernova pomaga graditi domačo avtorsko sceno, ki zaradi uredniškega dela napreduje in je po kakovosti primerljiva s tujimi avtorji. Še vedno je tudi nekaj t.i. »one day« avtorjev, ki se pojavijo s kakšno zgodbo in potem jih ni več.

V tej Supernovi je tudi novost, Supernovica, dela mladih, predvsem osnovnošolk in osnovnošolcev.

V vsebinskem sklopu Prevodi so zastopani avtorice in avtorji s področja nekdanje Jugoslavije. Med zgodbami je precej t.i. folklorne, oziroma mitološke fantazije, ki je močno zastopana v nekaterih tamkajšnjih okoljih. Pri nas te vrste fantazije skoraj ni. Gre za zanimive spoje elementov etnologije, folklore, ljudskih mitov in fantazije. V praksi gre za svet iz ljudskih izročil na fantazijski način.

Malce razočaranja prinaša fanfiction razpis. Tovrstna literatura se pri nas očitno še ni prijela. Tako na temo Tolkienu kot Čapka ni prišla niti ena zgodba.

V tej številki je zastopana tudi dramatika, za kar se zahvaljujemo Domenu Mohorčiču.

Esejistika je zastopana z dvema spisoma, eden se ukvarja z vilinščino Srednjega sveta, a drugi je namenjen samozaložnikom, saj gre za esej o pomenu metapodatkov. V naslednjih številkah bo več izobraževalnih vsebin, saj tega ni nikoli preveč. Pazili bomo, da bo vse skupaj priljudno.

Tretji septembrski vikend (21. in 22. 9.) se bo v Celju odvijal 3. Fanfest, slovenski festival fantazijske književnosti, ki ga organizira Celjsko literarno društvo. Festival je edini svoje vrste v Sloveniji in je povezan s sorodnim festivalskim dogajanjem v regiji. Letošnji po potekal po formuli lanskega s pomembnim dodatkom. V soboto, 28. septembra bo še ekstra dodatek Fanfesta, Post fanfestum, ki bo potekal v sodelovanju s KUD Police Dubove.

Festival je namenjen tako ljubiteljem kakovostne fantazijske književnosti, kot avtorjem, saj je festival zmes kulturne prireditve, predstavitev in delavnic.

Vaš vdani urednik Bojan Ekselenski

SLOVENSKI FESTIVAL
FANTAZIJSKE KNJIŽEVNOSTI

3 FANFEST

CELJE, 21. IN 22. SEPTEMBRA 2019

GLAVNI GOST:
PROF. DR. ZORAN ŽIVKOVIĆ

**POST
FANFESTUM**

CELJE, 28. SEPTEMBRA 2019

GOSTI:
IVANA MYŠKOVA (ČEŠKA)
JANA ŠNYTOVA
TATJANA JAMNIK

Bojan Ekselenski

Pomen metapodatkov za uspeh knjige

Uvod

Metapodatki vaše knjige - poleg naslova in avtorja – vsebujejo kratek opis (povzetek vsebine), žanrsko zvrst, ključne besede in seveda avtorjevo biografijo. Mnogi samozaložniki so pri pripravi teh podatkov precej nedosledni, nespretni in površni.

Glede uspešnice je resnica precej kruta: če je objava uspešnice težko in zahtevno opravilo za resnega založnika, je to še precej težji posel za samozaložnika, ki je največkrat še sam svoj urednik, občasno oblikovalec in celo lektor. A to ne pomeni, da ni možno. V praksi je danes samozaložniška objava uspešnice bližja kot kdaj koli do zdaj. Vsaj na običajnih trgih z zdravo konkurenco.

Eden od ključev za uspeh samozaložnika je sposobnost izkoriščanja danosti brezplačnih orodij, ki so mu na voljo, kot so recimo družabna omrežja. Ta omogočajo neposredno vez z bralno publiko po sistemu ena na ena. Toda enako kritično pomembni so tudi drugi vidiki. Še posebej so pomembne podrobnosti metapodatkov.

Metapodatki vsebujejo povzetek vsebine, njeno žanrsko umeščenost s ključnimi besedami in avtorjevo biografijo ter mogoče še bibliografijo. Mogoče mislite, da je to preprosta stvar, nekaj, kar se opravi z levo roko. Zaradi takšnega odnosa ni presenetljivo, da mnogi avtorji ne opravijo naloge ravno pri teh ključnih elementih opreme knjige. Mnogi so, kot sem že omenil, površni, saj mislijo, da tega ne potrebujejo ali preprosto ne vedo, kako se stvarem streže.

Mnogi avtorji oz. avtorice porabijo mesece in celo leta, da v nulo zgledajo vsak detajl svojega knjižnega dela. Vložijo znatna sredstva v oblikovanje in lekturo, zatem pa pride trenutek, ko je treba urediti še metapodatke, in to naredijo zelo na hitro in površno. Pri tem delajo različne napake. Tako svoji knjigi že v osnovi odstrelijo možnosti za uspeh in kot rezultat se jim v kleti kopičijo neprodane knjige.

Tej zli usodi se je moč izogniti. Zagotovo se morate vsaj malo preznojiti za kakovostno pripravo metapodatkov.

Tukaj je seznam petih podrobnosti, ki bi se jim moral posvetiti vsak samozaložnik, da svoji knjigi in sebi poveča možnosti uspeha. V Sloveniji je sicer bizarna tržna situacija, a to ne zmanjša potrebe po teženju k perfekcionizmu.

1. Povzetek vsebine svoje knjige in avtorsko biografijo obravnavajte kot ključno poglavje knjige

Lahko napišete najboljšo knjigo, ki jo krasi vrhunska naslovnica, potem vložite stotine ali tisoče evrov za tisk in distribucijo, a če je povzetek vsebine z vašo biografijo površen in nedodelan, bo knjiga že ob startu skoraj mrtva. Knjiga brez kakovostnih metapodatkov je mrtvorjeno književno dete.

Posvetite dovolj časa izdelavi povzetka vsebine in svoji biografiji, naj bo to najpomembnejše poglavje knjige. Napišite in znova napišite. Uredite. Resnično. Pokažite ta del tudi drugim. Poleg naslovnice so ti odstavki okno do vaših bralcev, ki jim želite prodati knjigo. To je reklamni blok, ki nagovarja potencialne kupce in bralce. Če ste s tem delom sposobni pritegniti pozornost, potem ste na dobri poti do ženketa cekinov v vašem mošnjičku.

Koristno je vsaj nekajkrat iti z uredniškim glavnikom skozi biografijo in vsebinski povzetek. Ta del mora biti resnično brezhiben in do tega je zahtevna pot. Če nimate možnosti dobiti profesionalnega urednika (običajno ta del precej stane), vam še ni treba v kotu bridko jokati. Če ne gre drugače, uporabite brezplačna spletna orodja. Angleščina je s tem bolj založena od slovenščine, a vendarle se kaj najde tudi za nas. Amebis Besana (<https://besana.amebis.si>) je sicer omejena s količino besedila, a za prvo silo posluži namenu. Odreši vas največjih slovničnih in stilskih bučnic.

Na angleškem govornem področju so recimo Grammarly (<https://www.grammarly.com>) ali ProWritingAid (<https://prowritingaid.com>), ki so precej široko zastavljena orodja. Ta orodja najdejo nekako skoraj vse tipkarske, slovnične in stilske napake ali vsaj opozorijo na sumljive besedne zveze.

Obstajajo celo različni namenski servisi za optimizacijo metapodatkov, a ta orodja niso prilagojena slovenščini oziroma so za naše jezikovno okolje skoraj neuporabna.

Naj vam položim na dušo: kakovostno pripravljeni metapodatki so zavarovalna polica vaše knjige.

2. Vsebinski povzetek knjige naj bo kratek in prepričljiv

Včasih avtorji nimajo dovolj zaupanja v lastno sposobnost priprave vsebinskega povzetka in opisa. Enako uničujoče pa je, če namesto dražilnega povzetka vpišejo celotno vsebino, ki vključuje tudi kvarnike.

Marsikateri avtor preveč razkrije zaplete in razplete ali ključne točke, ki naj bi jih bralec odkril šele z branjem. S tem uničite bralni užitek in odvrnete bralce, da bi čas in denar vložili v vašo knjigo. Komu na čast bi nekdo kupil knjigo, če že iz branja povzetka ve, kaj in kako se bo zgodilo?

Vaš povzetek mora biti dovolj kratek, prepričljiv, torej naj bo spisan skrajno pazljivo. Zadostujeta samo en ali dva stavka za kratek opis in en ali dva odstavka za dolg opis (povzetek). Ne pozabite, to je predogled, okno vaše zgodbe. Vloga tega okna je pritegniti bralca, mora ga navesti k razmišljanju v slogu: »Želim vedeti, kaj se bo zgodilo.«

Bralec, ki ga pritegnete s spretno spisanim povzetkom, poseže po knjigi, jo plača (ali si jo izposodi v knjižnici) in cekin zažvenketa v vašem mošnjičku. Skratka, povzetek naj bo lepilo, ki prilepi knjigo na bralčevo roko, da jo odnese do blagajne.

3. Izberite kategorijo (žanr), kamor sodi vaša knjiga

Pri izbiri kategorije oz. vsebinske umeščenosti bodite skrajno previdni. Mogoče naj navedem skoraj anekdotični resnični primer izpred nekaj let.

Švedski avtor Carl-Johan Forssén Ehrlin je pred leti imel potencialno uspešnico z naslovom *The Rabbit Who Wants to Fall Asleep* (Zajec, ki želi zaspati) uvrščeno med otroške knjige. Težava je bila, ker knjiga navkljub naslovu ni bila namenjena otrokom. Morali bi jo uvrstiti med *Starševstvo* ali *Samopomoč*. Knjiga je nekaj časa kot kup nesreče ležala na otroških oddelkih. Šele potem, ko je avtor naredil ustrezno spremembo kategorije, je knjiga dobila možnost nagovora ustreznega občinstva.

Druga pomembna stvar, ki jo upoštevajte, je ta, da naj bo kategorija knjige določena glede na subjekt knjige in ne razpoloženje. Veliko avtorjev mističnih trilerjev verjame, da je njihova knjiga dramatična, zato jo uvrstijo v kategorijo *Drama*. Težava? Kategorija *Drama* je namenjena dramskim besedilom. Izbira neustrezne kategorije je najboljši način, da potencialni bralci ne bodo nikoli posegli po vaši knjigi. Kot bi slikanico o zajčku Pikiju reklamirali na sejmu erotike.

4. Napišite svojo biografijo v tretji osebi

Pisanje avtobiografije v prvi osebi je napaka, ki jo zagrešijo skoraj vsi avtorji. Verjamejo, da je prvoosebni način najboljši za osebno predstavitev. Vendar ni. Če vaša biografija vsebuje stavke, kot so: »Najprej sem ...«, »Rad imam ...«, »Počel sem ...« niste na pravi poti. Verjemite, tudi avtor tega zapisa je šel skozi to šolo. Vaša avtorska biografija naj bo v celoti spisana v tretji osebi.

Ključno je, da je zapis profesionalen in podoben temu, kar bi vi želeli na zadnji platnici svojega priljubljenega avtorja. Poudariti morate dejstvo, da ste resni avtor in bralec naj dobi občutek, da bo kupil knjigo resnega avtorja. Seveda to ne pomeni, da mora biti vsebina komorna kot pogreb.

Ste doživeli kakšno pomembno objavo? Ste bili na kakšni lestvici branosti ali ste celo dobili kakšno nagrado? Vse to vsekakor uvrstite v svojo biografijo. Vsekakor se naštevanje dosežkov lepše sliši v tretji osebi kot prvi. Če sta za knjigo pomembna tudi vaš poklic in/ali izobrazba, razmislite o njuni uvrstitvi v biografijo.

Kot primere dobrih biografij resnih avtorjev preverite biografije Dana Browna ali Johna Grishama. Od naših pokukajte na strani, recimo, Ferija Lainščka (<http://www.ferilainscek.si/biografija/kratka-biografija>) ali Mihe Mazzinija (<https://www.mihamazzeni.com/SI/promosl.html>).

5. Izberite ustrezne ključne besede

Izbor ključnih besed je enako pomemben kot predhodni koraki 1–4.

Portali za spletno prodajo omogočajo vnos določenega števila ključnih besed. Nekateri portali imajo celo omejitve (npr. do 7 besed). Tukaj je nekaj pomembnih stvari, ki jih kaže upoštevati, ko se odločate za izbor ključnih besed:

Imena ali naslov knjige ne označite kot ključno besedo. Oboje je že vključeno v metapodatke, zato njihovo vključevanje na seznam ključnih besed ne prinaša nobene koristi.

Ključne besede morajo biti znane. Pomembno je, da dosežemo ravnotežje med generičnim in nejasnim ali celo obskurnim. Za primer: če je vaša urbana fantazija z elementi kriminalke postavljena v Celje, so na mestu, recimo, ključne besede »umor«, »Celje«, »Nadnaravno«.

Ključne besede morajo ustrezati vsebini knjige. Če je vaš roman nadnaravni horor, kjer se medsebojno koljejo demoni, volkodlaki in vampirji, zagotovo ne boste med ključne besede uvrstili besed »nežnost«, »pravljičica« ali »palček Smuk«, temveč bodo te prilagojene žanru, kot so »vilkodlaki«, »demoni«, »vampirji« ipd.

Zagotovo je vaš cilj, da s ključnimi besedami spravite svojo knjigo nadnaravnega horrorja na iskalni seznam ljubiteljev nadnaravnega horrorja in ne staršem, ki iščejo pravljičico za uspavanje svojega otroka.

Zaključek

Samozaložniki nimajo sredstev in prednosti tradicionalnih založniških hiš, zato si marsičesa ne morejo privoščiti, kar si veliki, a kljub vsemu ne smejo zanemariti ključnih elementov pri izdaji in promociji knjige. Ob dovolj spretnem poliranju ključnih aspektov priprave ima tudi samozaložnik možnost, da njegova knjiga postane uspešnica. Tudi v Sloveniji je nekaj uspešnih primerov. Pri nas so samozaložniki v precej slabšem položaju, kar je posledica čudnosti in nenavadnosti našega trga.

Vsekakor morate narediti to, kar lahko. Zgoraj navedenih pet točk lahko maksimalno dobro naredite. Njihova izvedba je odvisna samo od vas, samozaložnika oz. samozaložnice.

Viri in literatura:

- Različni spletni viri;
- Renni Browne & Dave King: Self-editing for fiction writers (how to edit yourselfe into point) 2th edition - ISBN: 0-06-054569-0;
- Michael Bhaskar: Naprava za vsebino: teoriji založništva naproti od tiskarskega stroja do digitalnega tiska - ISBN - 978-961-282-101-2.

~ ~

Meta Jerman

(Slovensko Tolkienovo društvo Gil-galad)

Jeziki Arde v delih J. R. R. Tolkiena

»Temelj je izumljanje jezikov. Zgodbe so bile ustvarjene, da so priskrbele svet za jezike, in ne obratno. Pri meni najprej nastane ime, pripoved pride za tem.«

J. R. R. Tolkien, 1955

John Ronald Reuel Tolkien (1892–1977), avtor *Hobita*, *Gospodarja prstanov* in postumno izdanega *Silmarilliona*, je bil jezikoslovec tako poklicno kot zasebno. Nemogoče je oceniti, koliko jezikov je znal, dobro pa jih je poznal vsaj dvajset in med njimi so bili tudi umetni jeziki. Svoj prvi umetni jezik je sestavljal skupaj s sestrčno, pri petnajstih letih pa prvič ustvaril lastnega – *naffarin*, na katerega sta vplivali španščina in latinščina. Poleg tega je v šolskih letih skušal ustvariti še »zgodovinsko neznan« germanski jezik.

Potem ko se je navdušil nad finščino in valižanščino, se je lotil tudi ustvarjanja jezikov, ki so svoje glasovne in slovnične posebnosti črpali iz njiju. Tako so nastali prvi zametki tistega, kar sedaj imenujemo »(Tolkienovi) vilinski jeziki«. In ker je bil Tolkien mnenja, da so znani umetni jeziki *esperanto*, *volapük*, *novial* in *ido* bolj mrtvi od izumrlih jezikov, saj njihovi avtorji zanje niso ustvarili legend, se je lotil še pisanja zgodb, v katerih bi nastopali govorniki njegovih umetnih jezikov.

Šlo je za desetletja trajajoč organski proces, v katerem so jeziki vplivali na zgodbe in tudi zgodbe na jezike: naravni jeziki se razvijajo, torej je treba tudi »vilinske« jezike razvijati znotraj njihovega sveta. In če imamo jezikov več, ali imajo skupne korene in če ja, kakšni so? Kdo potem govori čisto prvi jezik in kaj je pripeljalo ljudstvo do tega, da so se jeziki ločili dlje kot samo na narečja? Do tega pride zaradi ločenosti ljudstev ali njihove selitve – torej je treba v zgodbe vključiti to selitev. In če eni obtičijo nekje na poti, ker se je vmes zgodila čudovita ljubezenska zgodba, kaj se zgodi z njihovim jezikom? Kaj se zgodi z jezikoma dveh kultur, če se

njuni govorci srečajo? In če junaki drug drugemu počnejo grde stvari, se to odraža na uporabi jezika? In tako naprej.

Posledica tega procesa je več vilinščin (vse znotraj zgodbe razvite iz pravilinščine; poleg najbolj dovršenih *quenye* in *sindarsčine*, ki obe poznata potem več nakazanih različic, v zametkih lahko opazimo še *telerščino*, *avarščino* in *nandorščino*). In ko je nastajal svet in so se rojevali njegovi prebivalci, je Arda postala bogatejša še za *entovščino* in *valarščino*, pa za človeške jezike, med njimi *adûnaic* in *zahodščino*, za skratji *khuzdul* ter »orčji« *črni jezik*, ki ga je umetno ustvaril Sauron za potrebe mordorske administracije, ker so orki zaradi svoje prepirljivosti govorili preveč različnih dialektov.

Ker so jeziki nastajali več desetletij, imamo poleg njihovih notranjih sprememb (torej razvoja in narečij, ki so načrtni del ustvarjanja zgodovine) še zunanje spremembe: Tolkien si je večkrat premislil, kaj je bolje, včasih kaj pozabil in napisal na novo, včasih kako staro poved večkrat razložil na različne načine in podobno. Tako poleg objavljenih besedil obstajajo gore dodatnih tekstov, delčkov slovarjev in posameznih zapisov ter opomb, ki niso posebej označeni in datirani, in te jezikoslovci raziskujejo in skušajo ugotoviti, kaj je relevantno za kateri tip jezika, kaj je Tolkien namerno nadomestil in kaj načrtno opustil ter kako z vidika slovnice in razvoja jezika razložiti kakšno končnico ali spremembo, ki jo je avtor le zapisal, ni je pa pojasnil.

Pri tem je treba omeniti, da čeprav je Tolkien sam jezike razumel kot zelo pomembne, pa se mu ni zdelo, da bi ti posebej zanimali bralce, zato jih je v zgodbe vstavljaj bolj v ozadju: v obliki osebnih in krajevnih imen, pozdravov, vzklikov, redkih pesmi – in pogosto tega niti ni prevajal. Poleg tega je sam rad rekel, da jezikov ne izdeluje, temveč jih raziskuje, podobno kot jezikoslovci raziskujejo in skušajo dešifrirati stare različice resničnih jezikov. Kadar ga je torej kdo vprašal, kaj pa je s to besedo ali s tem zaimkom, ni odgovarjal kot avtor s »tako je«, temveč kot raziskovalec z »najbrž je tako« ali »jaz si razlagam tako«.

Quenya

Quenya je jezik vilinov iz rodov Noldor in Vanyar, v Srednji svet pa je zašla potem, ko je del Noldorjev v Valinorju izvedel upor in pripotoval nazaj na vzhod (o tem govori *Silmarillion*). V prvi dobi po stvarjenju sonca jo je govorilo noldorsko prebivalstvo v Beleriandu, ker pa se je to hitro mešalo z domorodnimi sindarskimi vilini in ker je quenyo sindarski kralj Thingol zaradi noldorskih zločinov prepovedal (jezik kot politični instrument in jezik kot izraz identitete sta še dva koncepta, ki ju je Tolkien v svojih delih raziskoval), je quenya počasi prevzela vlogo obrednega in zgodovinskega jezika (zato se ji ljubkovalno reče tudi *vilinska latinščina*), v prosti rabi in v pogovorih pa jo je nadomestila sindarščina. Zaradi vsega tega poznamo več

različic (vanyarska ni enaka noldorski, ta spet pozna fëanorjevsko različico, izgnanska ima svoje karakteristike, enako kasnejša »obredna« quenya tretje dobe). V *Gospodarju prstanov* jo srečamo v več pozdravih, pesmih (najbolj znana je *Namárië*) in vzklikih, podobno tudi v drugih besedilih.

Gledano od zunaj je quenya Tolkienov najbolj izpopolnjen jezik, zato je najbolj priljubljen za učenje, saj je možno v njem izraziti praktično kar koli, dokler se tematsko držimo Srednjega sveta ali primerljive kulture (v smislu: imamo več besed za bojevnike, meče, konje, tudi gore in reke in orke ter viline in škrate, ni pa ničesar o mobitelih, strelnem orožju na splošno, podmornicah, godzili, baobabih itd. – približno srednjeveška Evropa je kar dobro pokrita).

Če obstajajo omejitve zaradi manka besedišča (poznamo okrog 3.000 besed plus izpeljave), pa te težave ni pri slovnici, saj je Tolkien pokrtil večino kategorij. Ker quenya izraža pisateljevo navdušenje nad finščino, si od nje izposoja ideje za oblike, predvsem izražanje zaimkov s končnicami ter za samostalnike podoben sistem sklonov. Teh ima quenya devet – poleg šestih, ki jih ima slovenščina, pozna quenya še ablativ, alativ in svojilnik. Ima tudi dvojino, ki pa je ravno obratna od naše, saj se uporablja samo za naravne pare (kjer slovenščina uporablja množino). Obnašanje pridevnikov je prav tako dovolj podobno našemu. Večji odstop zasledimo pri glagolu, saj ima quenya drugačen sistem časov (sedanjik, aorist, preteklik, perfekt, prihodnjik), drugačno uporabo deležnikov, kopico nepravilnih glagolov ter še druge manjše zanimivosti, ki se jih je potrebno nujno naučiti. Vezniki, predlogi, členki in podobne »male« besedne vrste so bogato zastopani.

Sindarsčina

Sindarsčina je primarni pogovorni jezik vilinov Srednjega sveta v času, ko se dogajata *Hobit* in *Gospodar prstanov*. Najdemo jo v večini zemljepisnih in osebnih imen v vseh Tolkienovih delih, celo v *Silmarillionu*, ki prvenstveno govori o Noldorjih, naravnih govoricah quenye. Je tudi edini Tolkienov umetni jezik, ki ga zasledimo že v *Hobitu* (besede *Gondolin*, *Elrond*, *Orcrist*, *Glamdring*, *mithril in cram*), čeprav je Tolkien v času izdaje te knjige jezike ustvarjal že dvajset let.

Ideje za sindarsčino je Tolkien dobil iz valižanščine. Njena glavna značilnost so samoglasniške in soglasniške premene, ki se uporabljajo za izražanje slovničnih kategorij (npr. množine), stavčnih členov (npr. samostalnika, kadar opravlja vlogo predmeta) ali pa do njih pride zaradi glasovnega okolja (npr. ob likvidah).

Samo za ilustracijo, ker so ti postopki za slovenščino tuji: iz besede *galadh*, drevo, dobimo množino tako, da razvijemo vse samoglasnike in dobimo *gelaidh*, drevesa. Ob stiku z množinskim določnim členom *in*, ki povzroča nazalno premeno, dobimo obliko *i'ngelaidh*, ta drevesa (v pomanjkanju boljše rešitve tu prevajam določni člen, ki ga slovenščina nima, s kazalnim zaimkom). Takšne spremembe

otežujejo iskanje besed po slovarju, dokler ne poznamo celotnega sistema premen, saj se lahko spremeni večji del besede, sploh pogosto pa vsaj začetni glas. Ostala slovnica je manj eksotična.

Sindarsčina tako kot quenya pozna lokalne različice (izgnanska, doriathska, gondorska ...). Oblik in besedišča je znanih manj kot pri vilinski latinščini, zato so tudi rekonstrukcije bolj omejene, čeprav se še vedno lahko izpeljujejo na enak način kot v quenyi, torej po znanih Tolkienovih pravilih. Poznamo pa okoli 1500 besed plus vse izpeljave (v slovarjih in besedilih označene z asteriski). Kar je dovolj (ampak res minimum) za osnovno prevajanje in sporazumevanje.

Khuzdul ali škratovščina

Khuzdul je škratovski jezik. Škrate je (za razliko od vilincev in ljudi) ustvaril Vala Aulë, ki je zanje sestavil tudi jezik, zato khuzdul ni izvorno in oblikovno povezan z ostalimi jeziki Srednjega sveta. Škratje svojega jezika niso želeli zaupati drugim rasam, saj so menili, da pripada le njim, za ostale (predvsem viline, celo njihove jezikoslovce) pa je bil škratji jezik nespeven in se ga ponavadi niti niso želeli učiti. Škratje so se zato za sporazumevanje vedno učili jezikov drugih kultur, svoj jezik pa ljubosumno čuvali (s par izjemami).

Khuzdul se je od ostalih jezikov ločil tako po fonologiji kot po morfologiji in skladnji, pri čemer se osnovna struktura jezika opira na semitske jezike. Jezik pozna korene, sestavljene samo iz treh (redko dveh) soglasnikov ali radikalov, besede in oblike pa potem nastajajo s podvajanjem soglasnikov, dodajanjem samoglasnikov in redkeje z dodajanjem predpon in končnic. Tako npr. radikali kh, z in d zaznamujejo vse škratje: *Khuzd* je škrat, *Khazâd* škratje, *khuzdul* škratovščina itd. Znanih škratjih besed je okrog šestdeset, drugo so predvidene izpeljave.

Iz *Hobita* in *Gospodarja prstanov* znana imena škratov (Gimli, Thorin, Kili, Balin, Gloin itd.) niso v khuzdulu, saj škratje v skladu s tajnostjo svojega jezika niso izdajali niti svojih pravih imen. Vsa znana khuzdulska škratja osebna imena so iz *Silmarilliona*: Azaghâl, Mîm, Ibun in Khîm (pomeni imen ostajajo uganka).

V filmski trilogiji *Hobit* slišimo kar precej škratovske govorice. V tem primeru gre za neo-khuzdul, ki ga je posebej za potrebe filma razvil ameriški jezikoslovec David Salo. Za razliko od prav tako v filmih uporabljenega neo-sindarina, kjer se je Salo lahko opiral na že obširno Tolkienovo besedišče in slovnico, pa je neo-khuzdul veliko bolj njegov izum, saj je imel premalo materiala za izpeljave izključno samo iz Tolkienovih oblik.

Poleg khuzdula so škratje poznali še znakovni jezik *iglishmêk*, ki pa je samo omenjen.

Adûnaic ali númenorščina

Adûnaic je eden izmed človeških jezikov Arde, govorili pa so ga prebivalci Númenorja, civilizacijsko naprednega otoka med Srednjim svetom in Valinorjem, ko je bila fantazijska Zemlja še ploščata. Adûnaic je sprva govorilo le preprosto prebivalstvo, medtem ko je plemstvo uporabljalo sindarščino za sporazumevanje in quenyo za znanost in obredje. Adûnaic je sčasoma iz političnih razlogov izpodrinil vilinske jezike (bolj podrobno tu v to ne bi šla, saj gre za verjetni kvarnik za prihajajočo Amazonovo nadaljevanko), po propadu númenorskega kraljestva pa se je v Srednjem svetu razvil v *zahodščino* (*westron*).

Adûnaic se v zgodbah pojavlja zelo malo (naslov četrtega odseka *Silmarilliona*, tj. *Akallabêth*, je v tem jeziku in pomeni »Ona, ki je padla«); bolj je zanimiv zaradi načina nastanka izven zgodb. Je namreč edini jezik Arde, ki ga je Tolkien pisal sistematično, in sicer v delu *Lowdham's Report on the Adunaic Language* (objavljen je v *The History of Middle-earth 9: Sauron Defeated*). Poda zelo natančen okvir jezika, njegovo glasoslovje in razdelitev samostalnikov, potem pa se je profesor lotil drugih projektov in tega nikoli ni dokončal.

Kot pri khuzdulu se tudi pri adûnaicu struktura opira na semitske jezike. Tudi tu so v osnovah besed radikali, zraven pa je pomemben tipični samoglasnik. Adûnaic pozna štiri slovnične spole (dva vezana na naravni spol in dva za ostalo), tri števila (kot quenya namreč tudi ta pozna dvojino za naravne pare) in tri sklone (drugačna razporeditev kot v slovenščini ali v quenyi). Predlogi se na glagol dodajajo v obliki pripon; pridevniki se s samostalniki ujemajo v številu, ne pa spolu; prislovi in deležniki obstajajo, vendar je o njih zelo malo podatkov. O glagolu Tolkien ni pisal, je pa možno iz korpusa razbrati, da pozna (vsaj) štiri čase, velelni naklon, da glagol za izražanje množine dobi končnico, za izražanje osebe pa predpono.

Ostali jeziki obstajajo bolj kot posamezni stavki ali le besede, zato jih tu ne bi podrobneje opisovala.

Pisave

Ko govorimo o Tolkienovih jezikih, nas misli rade zanesejo na vizualno predstavo le-teh, kot npr. na zapis verzov v črnem jeziku na Edinem prstanu. Verjetno bo za večino ta stavek odveč, a so me izkušnje naučile, da ga moram vseeno napisati: jezik in pisava nista isto. Vse zgoraj omenjeno so jeziki in te je možno zapisati z našo pisavo, torej latinico, verjetno pa tudi z mnogimi drugimi resničnimi pisavami ter s specializiranimi pisavami, ki so bile ustvarjene prav zanje.

Tolkien je za prebivalce svojega fantazijskega sveta izdelal več pisav, največkrat pa opazimo tri: *sarate* (im. *sarati*), ki jih je znotraj zgodbe razvil vilin Rúmil v Valinorju; vizualno vsem najbolj poznani *tengwar*, ki ga je z izpopolnitvijo saratov izumil vilin Fëanor prav tako v Valinorju, z njim in Noldor pa je tengwar prišel v

Srednji svet; ter *angerthas* ali *cirth*, ki je bralcem bolj poznan kot »škratje rune«, čeprav gre izvirno za še eno vilinsko pisavo, ki so jo razvili Sivi vilini v Beleriandu, kasneje pa so jo škratje uporabljali za svoje potrebe, medtem ko so vilini prevzeli tengwar.

Tolkien si je sarate in tengwar izmislil sam, medtem ko je za podlago *angerthasu* vzel anglosaške in nordijske rune, jim določil nove vrednosti in nekatere znake dodal tudi sam, pri čemer se je držal vizualne podobnosti z runami.

Tako tengwar kot *angerthas* obstajata v mnogo različicah in imata dovolj bogat nabor znakov, da je z njima možno zapisovati katerikoli jezik, tudi slovenščino.

***

Ko boste torej naslednjič vzeli v roke Gospodarja prstanov, imejte v mislih, da imena niso naključna. Aragorn npr. v sindarščini pomeni »Cenjeni kralj«, ker je bil vzgojen pri vilinih ter iz rodu kraljev, ki so vilinščino poznali; ime Boromir je mešanica *quenye* in sindarščine, dveh jezikov v uporabi med gondorskim plemstvom, in pomeni »Vztrajni dragulj«; Gandalf pa v starih severnih človeških jezikih pomeni »Vilin (čarovniške) palice«, sicer pa ima mnogo imen v vseh jezikih, ker je veliko potoval. Sauron v *quenyi* pomeni »Prezirani«, zato sam ni dovolil uporabe tega imena.

Enako je z zemljepisnimi imeni: Gondor v sindarščini pomeni »Kamnita dežela«, Rohan v gondorski sindarščini »Dežela konjev«, Minas Morgul v sindarščini »Stolp črne magije«, Caradhras prav tako v sindarščini pomeni »Rdeči rog«, ker pa stoji tik nad škratjim kraljestvom, se njegovo ime prevaja v *khuzdul* kot Barazimbar. In tako naprej ...

Za užitek pri branju ne potrebujete prevodov imen. Vendar pa bo zavedanje, da ima čisto vsak naziv za seboj še svojo (nenapisano) zgodbo, pripomoglo k razumevanju širine Tolkienovega ustvarjenega fantazijskega sveta.

~ ~

TEMA ŠTEVILKE:
FANFESTOVA ZBIRKA 2019
ULRIK II CELJSKI
NI UMRL

TEMA ŠTEVILKE

Ulrik II Celjski
olje na platnu, neznani avtor,
Hrvaški zgodovinski muzej Zagreb

Ulrik II Celjski ni umrl

Zgodovina je glede konca dinastije celjskih knezov jasna. Ulrika II Celjskega so 9. novembra 1456 ubili v Beogradu. Umor je organiziral Ladislav Hunyadi, ker so Celjani stegovali prste tudi po ogrskih posestih. Čeprav je Ulrik imel pet otrok, ga nihče ni preživel in vse posesti so zaradi dedne pogodbe s Habsburžani prešle v njihove roke. Tako pravi zgodovina.

Wikipedija o umoru pravi sledeče:

Zjutraj sta bila kralj in Ulrik zgodaj pri maši. V cerkev je prišel Hunyadijev človek in pozval Ulrika naj gre k njegovemu gospodarju na pomemben pogovor. Ulrik je ostal do konca maše in se nato odzval pozivu. Pri Hunyadju je bilo več ogrskih gospodov, tako Silagji, Ladislav Kanižaj in drugi. Ko je vstopil, mu je Hunyadi začel očitati sovražno postopanje do njegovega očeta in do njega samega. Spraševal ga je ali nima doma dovolj posestev in

zakaj jih išče še na Ogrskem. Ulrik je odgovoril, da mu dela krivico, saj je prišel samo vršit službo za svojega kralja in krščansko vero. Tu so Celjana zahrbtno umorili. Prvi je potegnil orožje Hunyadi. Ulrik se je branil z mečem. Ranil je Hunyadija po roki in glavi in Silagija po rami. Ulriku so ranili noge, ga pobili in po Celjski kroniki na mizi obglavili. Prišli so mu pomagati nekateri njegovi spremljevalci, med njimi krbavski knez Gregor Kurjaković in šestnajstletni Kepler, vendar mu niso mogli pomagati in so si sami komaj rešili življenje. Ogrri so preostalemu spremstvu zaplenili vse orožje in imetje. Tudi kralj Ladislav je bil v nevarnosti, vendar si ga zarotniki niso upali umoriti. Ko je vojska v mestu zvedela za te dogodke, je hotela napasti trdnjavo. Kralj Ladislav je ukazal naj miruje in je čete pod vodstvom Viljema Lichtensteinskega celo poslal domov. Ko je prišel v Budim, je dal Hunyadija ubiti, njegovega mlajšega brata Matijo pa je vrgel v ječo.

← Levo zgoraj: Mladi kralj Ladislav in Ulrik II. Celjski, Bertalan Székely, olje, 1870
(Wikipedija)

Alternativna zgodovina pa prinaša drugačne zgodbe ...

Barbara Jelen

Kraljevina Celjska

Dolga halja iz škrlatnega brokata opleta med njegovimi nogami, ko se vzpenja po ozkih in zavitih kamnitih stopnicah. Natanko sto jih je in še osem do vrha stolpa. Majhen podest in nato težka hrastova vrata. Velik ključ, ki ga ima na kovinski verižici, obešenega okrog vratu, porine v ključavnico in ga obrne. Dobro naoljena ključavnica klikne. Odpre vrata. Tudi ta so dobro naoljena in pri odpiranju ne hreščijo. Vstopi v sobo in zapahne vrata. Zrak je postan in vonj po zaprašenih knjigah butne vanj. Dolgo že ni bil v tem prostoru in redki izbranci, ki jim je dovolil v ta sveti prostor, so že davno zapustili ta svet. Odgrne žametne zavese in odpre edino okno. Zastekljeno je, kar si lahko privoščijo le redki.

A za Celjske je le najboljše dovolj dobro. Pogleda skozi okno in zadovoljno opazuje rast knežjega mesta. V žarkem poletnem dopoldnevu priplava do njegovih nosnic vonj cvetoče lipe. Globoko vdihne in prsi mu napolni neizmeren ponos. To je njegovo mesto. Odmakne se od okna in se sprehodi mimo starih lesenih omar, ki so polne knjig nedoločljive starosti. Nekaj med njimi je dragocenih novejših tiskanih izvodov nemške poezije. Mojstri obrti nesluteno hitro napredujejo. Nove tiskane knjige bruhajo iz tiskarn kot vulkani, pa vendar je resnična vrednost v starih neuglednih rokopisih o alkimiji. A ničesar, prav ničesar, kar se skriva v tej sobi, se ne da primerjati z napravo, ki stoji na mizi v najtemnejšem delu sobe. Pokrita je s škrlatnim brokatom. Njegova halja je iz enakega blaga. Tako se lahko vsak trenutek spominja, kaj je omogočilo njegov uspeh. Nežno poboža blago in ga odgrne. Nato si natoči pijačo jantarjeve barve v kozarec. Srkne in kozarec odloži ob rob mize. Nato sede in se rahlo dotakne površine naprave.

»Gospodič Urh, Gospodič Urh!« Razbijanje po vratih je spremljalo razburjeno klicanje. Skočil je s postelje, si ogrnil haljo in se jezno zadril:

»Če hočeš obdržati glavo, naj bo pomembno.« Stari Tomaž je prestrašeno in dosti tišje zaklical:

»Saj je. Starec vas prosi, da pridete. Pravi, da ne bo več dolgo.« Urh je sunkovito odprl vrata, stekel po hodniku, nato po stopnicah navzdol in čez dvorišče. Tekel je mimo zgornjega dela gradu do stolpa, ki se je naslanjal na obzidje. Stražar mu je komajda utegnil odpreti vrata, in že je vihravo teklo po stopnicah do vrha stolpa. Ni potrkal. Planil je v sobo, ki jo je razsvetljevalo le nekaj sveč. Na postelji, ki je komaj našla svoj prostor med knjigami, pripravami iz stekla in različnimi čudnimi

napravami, je ležal starec. Bil je tako suh, da so njegove kosti štrlele skozi temna oblačila, kakor suhe veje dreves pred zimo. Njegova koža je bila podobna močno zmečkanemu pergamentu. Prepredale so jo pajčevinasto tanke modre žile. Lasje so bili še vedno gosti, a sedaj popolnoma beli. Utrujeno je zamahnil z roko: »Pomagajte mi do mize. Nekaj vam moram pokazati.«

Ob podpori Urha je s tresočimi nogami komajda zmogel. Na mizi je stalo nekaj pokritega.

»Odgrnite ga,« je dejal starec. Urh je oklevajoče stegnil desnico in odstranil tkanino. Naprava je bila velika za polovico njegove velikosti, ovalne oblike in videti je bila kot nekakšno ogledalo. Osuplo je pogledal starca.

»To je časogled,« je odgovoril starec na neizgovorjeno vprašanje. Nato je nadaljeval: »Rad vas imam kot svojega nikoli rojenega sina. Čutim, da ne bom preživel te noči in mudi se že. Ta naprava je najdragocenejše, kar imam. Naj bo vaša. A zapomnite si, da je ne sme videti nihče razen vas, pa tudi govoriti ne smete o njej. Skrbno jo čuvajte. Predajte jo dostojnemu nasledniku na dan svoje smrti. Vedeli boste, kdaj se bo približal vaš konec. To so edini pogoji, da naprava deluje pravilno in da vam bo dobro služila.«

Urhu se je porajalo na tisoče vprašanj, a je bil raje tiho. Starca, ki je bil njegov učitelj že od rosnih otroških let, je spoštoval kot nikogar na tem svetu. Lahko bi rekel, da mu je bil dragocen svetovalec in zavetnik. Kot bi mu to moral biti oče, a ta se pač nikoli ni zmenil zanj.

Starec je nadaljeval: »S to napravo lahko gledate v preteklost in prihodnost. Natanko lahko vidite, kaj se bo zgodilo, predvsem pa, kdaj in zakaj. Prihodnost lahko spremenite, le potruditi se je treba in prepoznati vzvode dogodkov. Včasih nastopijo dosti prej, kot si lahko sploh zamislimo. Napravo upravljate s svojimi mislimi. Vključite jo tako, da se dotaknete njene površine, in ko dotik odtegnete, se naprava izključi. In še nekaj, uporabite jo lahko le ob vsaki polni luni.«

Urh ga je osuplo poslušal in kar ni mogel dojeti, o čem starec govori.

»Pridite, preizkusite jo.«

Urh se je previdno približal in se z dlanjo nežno dotaknil motne površine. Časogled je zaživel in površina se je najprej spremenila v nekaj, kar je bilo podobno brbotajoči vodni gladini, nato pa so se pokazale prve podobe. Starec ga je z napotki vodil od podobe do podobe, skozi leta in leta njegovega nemirnega življenja. Sekunde so polzele v minute in te v ure. Ko je Urh v časogledu videl svoj konec, se je zlomil. Zajokal je. »To bo konec naše krvi, to bo konec Celjskih,« je sunkovito hlipal.

Starec ga je stresel z vso močjo, ki jo je še premogel. »Poslušajte!« je ostro dejal. »Ni treba, da je tako! Poslušajte!«

In je poslušal. Kakor je tema noči postajala vse manj gosta, tako je starčev glas

postajal vse tišji: »Gospodič Urh, obljubite mi! Ne pozabite mojih nauk! In prosim vas, da moje mrtvo telo zažgete in raztrosite po Savinji.«

In Urh je obljubil.

Površina zabrbota. Nato se pojavijo podobe iz prihodnosti. Celje v letu Gospodovem 2156. Sedež Kraljevine Celjske. Spodnji grad je podoben nekdanjemu le po lokaciji. Sedaj je mogočnejši, kot si je sploh lahko kadar predstavljaj. Zavzema celotno površino srednjeveškega mesta. Arhitekti in umetniki so zagotovo tekmovali med seboj, da so lahko ustvarili takšno lepoto. Njegova pozornost je namenjena zgradbi, kjer Urh XIII. sprejema delegacije predstavnikov knežjih dežel, ki so del Kraljevine Celjske. Ponosen je na svojega naslednika, ki je znal meje kraljevine razširiti v nepojmljive razsežnosti. Vlada s trdo, a obenem milostljivo roko. Zna pomiriti nemirne in nagraditi zaslužne. V zboru kraljevine je zbral najbolj izobražene in častne predstavnike knežjih dežel, da mu pomagajo upravljati. Pod njegovim vodstvom je kraljevina dosegla nesluten napredek, ki se meri z blaginjo in zadovoljstvom vseh prebivalcev. Gospodarstvo, znanost, kultura, vse cveti. Zločincev in goljufov ni. Ljudem ni potrebno goljufati in krasti, da bi preživel. Opazuje ponosno držo svojega naslednika, ki ima njegovo postavo in njegove poteze. Kot bi gledal sebe samega. Zastave s tremi zvezdami Celjskih plapolajo v rahlem vetru. Fanfare zatrobijo. Poslanci z vseh koncev sveta so prispeli z letečimi kovinskimi kočijami brez konj. Velika ploščad, nedaleč od stavbe, je polna takšnih kočij. Rdeča preproga vodi do stopnišča stavbe. Poslanci knežjih dežel želijo ob letu potrditi svojo zvestobo vladarju.

Ko gleda slike iz prihodnosti, je zadovoljen in srečen, da je izpolnil svojo obljubo starcu. Vsa čast, slava in ugled Celjskih je njegova zasluga. Muke, napor in odpovedovanje vendarle niso bili zaman. Odtegne dlan in podobe izginejo. Radostno se nasmehne in pomisli, da je starost zaradi vedenja o prihodnosti manj betežna. Udobneje se namesti v naslonjaču in spomini iz preteklosti vstajajo pred njegovimi očmi brez pomoči časogleda.

Starčevo truplo so zažgali in raztrosili po Savinji, kakor je tudi obljubil. A bilo je nekaj sitnosti. Opraviti je bilo treba naskrivaj, saj duhovniki niso odobraval takšnega obreda. Želeli so ceremonije in denar. Pa je od deda iztržil večjo vsoto in duhove pomiril. V bistvu jim ni bilo zares mar. Starec je bil arabskega rodu, ki so ga na potovanju zajeli Turki. Njegov ded ga je rešil iz ujetništva v bitki pri Nikopolju. Pripeljal ga je na Celjski grad in od takrat je bil njegov tihi svetovalec in učitelj otrokom.

Seveda je moral dodati še laž, da so ga pokopali in da je obred opravil jurkloštarski duhovnik. Ta mu je bil od nekdaj naklonjen in ni pretirano stokal zaradi laži. Teh tudi

sam ni maral, pa vendar jih je bil v svojem življenju prisiljen natrositi vsaj za eno veliko vrečo. Vse samo za en cilj. Odtlej je bilo temu cilju podrejeno vse njegovo življenje.

Star je bil sedemnajst let in njegova vroča kri je zahtevala ženske. Do takrat mu ni bilo posebej mar, kakšne so bile posledice. Tudi ne, če so bile deklina voljne ali ne. A starcu je obljubil in vsaj približno se je zavedal tihe moči, ki so jo ženske imele nad moškimi. Svoje strasti je odslej izživil na skrivaj in z voljnimi deklinami. Čeprav v tem ni bilo takšnega zadovoljstva, kot če so se mu malce upirale. Ni želel moških zamer, ampak moška zaveznitva, ki jih bo v prihodnosti še kako potreboval. In tako si je pridelal prvega močnega zaveznika in služabnika v Mlinarjevem Janezu, ki mu je dal tisto deklino za ženo. Urh je imel po tej deklini skomine, a je obvladal svojo nemirno kri, zatrl strasti in dobil zaveznika, ki bi zanj dal tudi življenje. Počasi se je krog najzvestejših širil. Prav vsaka žlahtnejša družina, ki je upravljala kakšnega od njihovih gradov, je prispevala sina. Poskrbel je zanje. Tako za opremo, konje in vadbo. Postali so skupina dobro izurjenih bojevnikov. V prihodnosti bodo za njegov cilj nepogrešljivi. Zvestobo mu je prisegel tudi arabski zvezdogled, ki ga je Urh rešil iz ogrskih zaporov. Pa ni bil samo zvezdogled. Odlično se je spoznal na alkimijo in obvladal je umetnost pridobivanja zlata. Omar je bil zanj zares dragocena pridobitev.

Ded mu je počasi prepuščal vajeti oblasti. Ko je pristal na poroko s Katarino in tako utrdil zaveznitvo s Srbijo, mu je prepustil oblast v celoti ter postal le njegov svetovalec. Še vedno je imel močen vpliv, Urh pa se je moral v tujih deželah šele dokazati. Ni trajalo dolgo in ded je zapustil ta svet. Odtlej ni imel sorodnika, ki bi mu bil zares blizu. Imel pa je močno željo za dosego enega in edinega cilja. Samo ves svet je bil dovolj velik za potomce Celjskih in krona je bila pravo pokrivalo.

Leto dni po dedovi smrti so bili Celjski povzdignjeni v državne kneze in odvezani odvisnosti od Habsburgov. Kmalu se je zapletel v vojno z njimi in le on je vedel, zakaj v boju ni uporabil svoje skupine najboljših bojevnikov. S Habsburgi je sklenil mirovni dogovor in podpisal dedno pogodbo. Minevala so leta in v tem času je poskrbel za kup naslednikov. Zakonitih in nezakonitih. Morda je kdaj kakšnega tudi zamenjal. Kilavo novorojeno dete s svojim krepkim prav tako novorojenim pankrtom. Nihče ni spregovoril. Pričam so bili odrezali jezike. Na grad je pripeljal najboljšega zdravnika tistega časa, ki je gojil zamere do Habsburgov. Tako je zagotovo vedel, da bo dobro poskrbljeno za zdravje njegovih otrok. Za mladež je želel najboljšo izobrazbo in semkaj je spadalo tudi govorjenje in poznavanje čim več tujih jezikov. In spet se je Omar izkazal za dragocenega služabnika. Bil je dober učitelj njegovemu številnemu naraščaju. Če poznaš jezik dežele, ki ji vladaš, se lahko tudi tako ubraniš intrig, prevar in zarot. Včasih je dobro, če te sovražnik podcenjuje in se potem sam znajde v lastni pasti. In Urh je znal nastavljanje pasti. Niso bile redke dedne pogodbe s sosednjimi grofi. Vedel je, katere družine bodo ostale brez moških

potomcev in njihova posest je tako pripadla Celjskim. Veliko mejnih posesti je kupil z denarjem. Pri tem je bil velikodušnega srca. Nezadržno je širil svoje gospostvo. Ves ta čas je skrbel za denarno podporo cerkvi in si zagotavljal dragoceno zavezništvo. A zavedal se je, da bo to trajalo le, dokler bo v cerkveno blagajno izdatno pritekal njegov denar. Zagotovil si je pravice do rudarjenja in mitnin. Denar je bogato dotekal, a za njegov cilj tudi odtekal. V teh letih je poskrbel, da na njegovem gradu ni bilo ovaduhov. Kazni za ovaduhstvo so bile strašne. A on sam je bil uspešen pri postavljanju široko razvejane mreže ovaduhov pri vseh vplivnih družinah. Natančno je poznal razmere v hišah vladarjev in žlahtnikov. Tudi Habsburgih in Hunyadijih. Bili so njegovi zagrizeni sovražniki in ni jim bilo zaupati, pa če so še tako sladko besedovali. Niso bili častni in nikoli niso držali besede. Trdni temelji bodoče kraljevine so počasi dobivali svojo podobo, a nekaj je še manjkalo.

Bilo je septembra leta Gospodovega 1456. Urh je bil skrbnik zakonitega naslednika za ogrsko in češko krono, Ladislava Posmrtnega, ki je bil vnuk njegove tete Barbare. Otrokove posesti so upravljali Janos Hunyadi, Jurij Podjebradski in Friderik III. Nesrečni otrok ni imel več staršev in se je na svojega strica navezal, Urh pa je njegov značaj v letih skrbništva skrbno oblikoval po svoji zamisli. Pred dobrim mesecem je dušo zaradi kuge izpustil Janos Hunyadi, ki je bil upravitelj Ogrske. Urh je v Ladislavovem imenu zbral vojsko, s katero se je namenil v Beograd. Tam naj bi se priključili vojski, ki sta jo že zbrala Hunyadijeva sinova za napad na Turke. Urh je vedel, da je bila vojska zbrana pod pretvezo in da mu pripravljajo zasedo. Časogled in zvesti prijatelji so ga opozorili. Ampak bila je dobra priložnost in imel je načrt. Vedel je, da je tvegano. Bil je pripravljen in s seboj je imel skupino zvestih bojevnikov, ki je bila videti kot povsem običajna vojaška skupina. Znali so se prikriti. Zajahal je svojega jezdnega konja in dal povelje za odhod.

Pot je bila neprijetna in daljša, kot je pričakoval. Nenehno je padal mrzel dež. Tla so bila razmočena in konji so pod težkim tovorom le počasi napredovali. Živali in ljudje so bili naveličani blata in sivega neba. Po več tednih naporne poti je bilo čutiti razdražljivost, ki jo je bilo komaj še mogoče obvladovati.

Sedmega novembra dopoldne so se deževni oblaki začeli trgati. V dalji so se prikazali obrisi mesta. Ukazal je postanek. Vojska se je morala urediti, želel je, da v mesto vkorakajo urejeni in pokončni. Pot bodo nadaljevali zjutraj naslednji dan.

K sebi je poklical svojo skupino bojevnikov in v na hitrico postavljenem šotoru so ponovno pretresli zastavljeni načrt. Skupina bojevnikov se je preoblekla v ogrska oblačila. Preko njih so ogrnili plašče s celjskimi oznakami, ki jih bodo kasneje skrili ob poti. Odrinili so.

Popoldne naslednjega dne je s svojo vojsko prispel pred trdnjavo. Mogočni Kalemegdan. Trdnjava, na kateri so si Turki pogosto lomili vratove. Pred zaprtimi vrati trdnjave so stali kot berači. Pravzaprav Ladislav in Urh nista stala. Sedela sta

vzravnano na najlepših bojnih konjih in oklepi so se svetlikali v bledem soncu. Zastave Celjskih so vihrale. Njuno spremstvo ju je zaščitniško obkrožilo.

Poveljnik trdnjave Laszlo Hunyadi je dal zapoved. V trdnjavo smejo le Ladislav Posmrtni, Urh in osebna straža, vojska naj se nastani v mestu.

Urh se je nagnil k prebledelemu Ladislavu in rekel:

»Kar koli se bo tukaj zgodilo, vedite, da vas imam resnično rad.« Pokrižal se je in odslovil vojsko. Poveljniki skupin so vedeli, da se mora vojska nastaniti blizu trdnjave. Zjutraj, devetega novembra, ko bo zvonilo k maši, morajo biti pri trdnjavi v polni bojni pripravljenosti.

Nato so vstopili. Čutil je sovražne poglede, ki so vrtali v njegova mogočna pleča. A med sovražnimi pogledi je našel tudi domačega. Vedel je, da bodo njegovi najzvestejši naredili vse, da bodo vrata trdnjave naslednji dan pravočasno odprta. Nastanili so se v odrejenih prostorih, ki niso bili vredni njihovega visokega stanu. Sam bi na svojem gradu hlapce boljše nastanil. Jedli so svojo hrano in pili svojo pijačo. Ni bil prepričan, ali jih morda ne mislijo zastrupiti ali vsaj omamiti. Zmaga sovragov bi bila lažja.

Ponoči ga je zbudil njegov ovaduh. »Gospod, prosim, zapustite trdnjavo. Ubiti vas hočejo. Pomagal vam bom pobegniti.«

Urh ga je prodorno pogledal. »Svojega kralja naj zapustim v leglu morilcev? Nikoli. Celjski imamo čast,« je odločno dejal. »Pa naj se zgodi Gospodova volja!« je dodal. In ovaduh se je užaloščen odkradel iz prostora.

Zgodaj zjutraj devetega novembra si je Urh nadel verižno srajco in preko nje obleko. Opasal si je meč. Tako so naredili tudi njegovi. Med njimi je bil zvesti Mlinarjev Janez, ki se je zakrinkal v služabnika. Odpravljali so se k jutranji maši, ko je prišla zapoved: »K poveljniku morate.«

Urh se je nasmejal in leno skomignil z rameni. »Po maši,« je dejal, »po maši.«

Odšli so v kapelo in ves čas je molil, da bi jim uspelo izpeljati načrt. Maša je prehitro minila. Morda so sovražniki tako zaukazali. Pokleknil je pred oltarjem, se prekrizal, nato pa z Ladislavom in svojim spremstvom zapustil kapelo. Zunaj ga je čakal špalir ogrskih vojakov. Vse do sobane, kjer sta Hunyadija nestrpno korakala sem ter tja.

Takoj, ko so vstopili, je Laszlo vzklipljivo zakričal: »Kaj delaš tukaj? Mar nimaš dovolj svojih posesti? Si prišel našo zemljo krast? Tega ne bom nikoli dovolil!«

Ladislav se je prestrašeno stisnil sam vase. Urh je zravnal ramena in njegove oči so jezno bliskale. Tiho in razločno je v ogrskem jeziku dejal: »Drzneš si blatiti mojo čast? Vojsko je zbral kralj Ladislav, da bi z njo krenil na Turke. Ta, tukaj prisotni kralj Ladislav Posmrtni, ki si ga ne upaš pogledati. Kronan je bil v starosti treh mesecev in je zakoniti kralj Ogrske, Češke in avstrijskih dežel. In ti boš v njegovi prisotnosti ukazoval? Tega pa jaz ne bom dovolil!«

Zadnje besede so bile glasno tuljenje, a zvokov bitke, ki je že divjala zunaj, vpitje ni preglasilo. Odvrgetel je haljo, izdrl meč in napadel. Vnel se je hud boj. Urh je Laszla Hunyadija smrtno rani in to bi lahko bilo dovolj za konec boja. Pa je Laszlovemu bratu Matiji Korvinu zavrela kri in je z bodalom skočil na Urha, da ga pokonča. Nevarni udarec je prestregel Mlinarjev Janez in se hudo ranjen zrušil na tla. Pogledal je Urha in mu rekel:

»S tem sem odplačal svoj dolg.« Urh je postal ves rdeč v obraz, a ni odgovoril. Sklonil se je k Janezu in mu tiho dejal:

»Hvala ti! Poskrbel bom za tvoje!« Spogledala sta se. Še nekaj sunkovitih vdihov in Janez je zapustil ta svet.

Urhovo spremstvo je obvladalo vojake in boj se je končal. Tudi zunaj so potihnili zvoki bitke. Ogrski so se vdali. Urhovi so v boju pridelali nekaj prask. Tudi sam jo je skupil, a bila je le manjša ureznina na rami. Nič, česar ne bi mogle zaceliti roke dobre zdravilke.

Matiji Korvinu so še isti dan sodili zaradi izdaje kralja in ga po Ladislavovem ukazu obglavili. Ogrski so pokleknili in mu prisegli zvestobo. Ampak Urh je bil njegov skrbnik in namestnik.

V naslednjem letu je stkal nova dragocena zavezništva. Z Vladom Tepešem Draculo je sklenil sporazum. Desetletje kasneje ga je utrdil s poroko med svojo najmlajšo hčerko Ano, ki jo je zaplodil po dogodkih v trdnjavi in Tepeševim prvorojencem. Tako je bila zagotovljena dodatna obramba dežel pred vpadi Turkov. Ni se zanesel zgolj na svaštvo. Konec koncev je bila sestra njegove Katarine le ena izmed sultanovih žena. Četudi najljubša, pa vseeno ni imela tolikšnega vpliva nanj. Turki so bili vendarle drugačni moški.

Uspel mu je še en veliki met. Dosegel je dogovor s Habsburgi, ki so sklonili svoje prevzetne glave. Celjski so postali premočni. In zavezništvo je utrdil s poroko svojega prvorojenca in Habsburgove hčere. A kri Celjskih bo tudi v tej zvezi prevladala.

Leto kasneje je v cvetu mladosti umrl nesrečni kralj Ladislav. Urh ni imel večjih težav pri doseganju cilja. Na Dunaju so njegovega prvorojenca okronali za kralja, on pa je bil še nekaj let njegov svetovalec. Šele, ko se je dodobra prepričal o njegovih sposobnostih, se je umaknil nazaj v svoje ljubo Celje.

Njegovo telo je staro in utrujeno. Drhti. Čas ni omilil ostrine spominov. Pa vendar želi znova in znova podoživeti usodne trenutke v trdnjavi. Dotakne se površine časogleda. Pokažejo se prve podobe, ko zasliši odpiranje zapaha na vratih. Obrne se v trenutku, ko se vrata odprejo. Začudeno pomisli, da je vrata vendar zapahnil. »Le kako je mogoče?« se vpraša in v naslednjem hipu zatuli: »Ven! Izgini!«

A neznanec vztrajno stoji med vrati. Podoben je Mlinarjevi deklini. Prešine ga, da je pozabil na obljubo, ki jo je dal v beograjski trdnjavi. Nato se osuplo obrne k časogledu in opazuje preskakovanje in utripanje slik. Kot bi se množica dogodkov iz različnih časovnih obdobij združila v eno samo zmedo. Ponovno pogleda proti vratom. Neznanca ni nikjer, vrata so zapahnjena.

Zmedeno se obrne k časogledu. Njegova površina samo še brbota. Odtegne dotik. Zadnje, kar vidi, so njegove dlani, ki se spreminjajo v prah.

~ ~

Domen Mohorčič

Zapuščina Ulrika II

V vojaškem štabu cesarske oblasti je vrvelo kot v panju. Vsi so hiteli od enega urada do drugega, žigosali dokumente in se prerekali glede pristojnosti. Nekateri so se preprirovali iz dobrih razlogov, drugi so le sproščali podzavestne napetosti zaradi pritiskov bližajoče vojne. Le ena izmed vseh dvoran se je kopala v moreči tišini. V njej sta bila le dva moža, ki si ju nihče ni upal motiti.

»Torej se nam zdaj kocka vrti,« je skoraj neslišno in napol sam sebi dejal starikavi mož z redkimi belimi lasmi in usnjatim obrazom. Nosil je pretesno temno sivo vojaško uniformo in bil opasan z mečem, ki več kot očitno še ni bil potegnjeno iz nožnice. Zamišljeno si je podrsal zašiljene brke. Med dvojico je zavladal dolg premor. Stala sta na nasprotnih straneh velike podolgovate mize, na kateri je bil izrisan zemljevid evropske krajine. Mučno napetost je pretrgal sogovornik v srebrno obrobjenem plašču iz škrlatnega poliestra, nastlanem z grmado obrobkov in naključnih krznenih poudarkov. Načičkana moda, ki je pred kratkim prevzela celjsko prominenco, se je feldmaršalu zdela nesmiselna in je bila eden od razlogov, zakaj njihovim sodbam ni zaupal. Vendar s cesarjem ni bilo tako, zaradi njegovega položaja ga je koval v zvezde in mu je bil neoporečno zvest. Feldmaršal Miha von Veldes je že celo življenje služil Celjski monarhiji in gospoda Ljudolfa je poznal že od malega, ko je še vladal njegov ded Herman VI. V teh težkih časih je prišel trenutek, da izpolni dinastično zavezo, ki grofe Veldes že od šestnajstega stoletja družijo s Celjani, od tedaj je njihova usoda nerazdružljivo speta. Cesar je skorajda letargično podrsal po zemljevidu, ki je pobilsknil in približal fokus v jugovzhodno Evropo. Ustalil se je na meji med cesarsko provinco Srbskega despotata in Zakarpatske zveze.

»Poročila so se izkazala za napačna,« je rekel zamišljeno.

»Nedopustljiva napaka obveščevalnih sil,« je z opravičljivim tonom odgovoril feldmaršal.

»Po vsem, kar smo storili za Grke ...« Cesarjeve besede so se porazgubile v premišljevanju.

»Da, presvetli,« je pritrdil feldmaršal in po kratkem molku nadaljeval: »Po vzhodni vojni in anatolskem miru smo pričakovali, da sčasoma premaknejo pogled stran od Kurdiv in Armencev proti Evropi. Vendar smo vsi mislili, da jih peljejo njihove ambicije čez Črno morje in Kavkaz, ne pa proti nam.«

Cesar se je pikro nasmehnil. »Njihov kralj mi je na Krfu vse drugo obljubljal. To dobim, ko se zanašam na mediteransko besedo. Sedaj smo obkroženi. In oba veva, da na Milance ni računati. Tudi ti bodo želeli svoj delež.«

»Imamo vsaj Francoze,« je neprepričljivo vskočil feldmaršal.

Cesar je nejevoljno udaril po mizi, tako da je zemljevid preskočil nekam na sredo Atlantika.

»Že imajo delo s Prusi in Angleži! Jasno so rekli, da se ne bodo vmešavali. Nič ne bo od njih! Sami smo!« Vrgel se je v sedež in sklenil roke. Opazno je začel drgetati in spuščati nerazumljive gagljajoče zvoke.

»*Scheiße*,« je feldmaršal zasikal med zobmi in pritisnil na gumb ob robu mize.

Skozi vrata je hitro priletelo cesarjevo osebno zdravstveno spremstvo. Dve ženski v belih zdravniških haljah in moški v opravi cesarjevega spremljevalca so pristopili do cesarja in ga pritisnili ob stol, medtem ko so ga metali krči. V usta so mu potisnili pomirjevalo in ga prisilili, da je popil kozarec vode. Zaletelo se mu je in kašljajočega so ga pospremili v terapevtsko sobo. Feldmaršal se je usedel in brado naslonil na pest. Ni si mogel pomagati, da ni zagrenjeno mislil na negotovo prihodnost cesarstva. Ne glede na to, koliko je ljubil cesarja, se je zavedal, da so njegovi napadi resno omejevali njegove sposobnosti vladanja. Na Krfu mu je grški kralj Romanos V. res obljubil marsikaj. Vendar je cesar večino časa preživel na terapijah. Medtem je njegovo osebje bezljalo naokoli kot kure brez glave in noben sporazum ni bil dosežen. Stisnil je pesti in si zaril neodstrižene nohte v meso dlani. Ko ga le cesarska gospa ne bi prepričala, da je izobčil ministrskega predsednika Wocheinerja. Vpliv vojaškega koncila Hofkriegsrata je s propadom tega odličnega politika izhlapel. Feldmaršal skorajda ni več imel besede pri diplomaciji, vse je postalo le še boj za prestiž cesarske družine in prisklednikov. Zato so Celjani po več kot stoletju morali predati Švico Francozom. Cesarjev bratranec, zunanji minister grof Wilchem von Gonobitz, je na vse pretege trdil, da si tako pridobimo zvezo s Francosko republiko. In oddolžili so se nam tako, da so nas zapustili v tej temni uri. Iz temnih misli ga je pregnala še veliko bolj zlovešča slutnja. Cesarsko spremstvo, ki je njegovo visokost pravkar odpeljalo. Ni se spomnil, da bi jih kdaj predtem že videl. Nenavadno bi bilo, da bi cesar, poznan po svoji paranoji, tako na hitro zamenjal svoje spremstvo. Ko je vstal, da bi odhitel do sobe za terapijo, je zaslišal krike in glasen žvenket. V udarcih vojaških pet je zaslišal topot zgodovine. Brestova vrata je od sile skorajda vrglo s

tečajev, v sobo centralnega poveljstva so se zgrnili oboroženi možje v uniformah vojaške policije.

»Pridite z nami v miru, gospod nekdanji feldmaršal vojske Celjske monarhije.« Besede z močnim madžarskim naglasom so prišle iz ust visokoraslega bradača, ki je s svojo pojavo nadzoroval položaju kot gora nad obkrožujočo ravnino in bil po činu sodeč »*Oberleutnant*«. Nekdanji torej, je pomislil feldmaršal in položil roko na ročaj svojega slavnostnega rezila, vendar si premislil. Nesmiselna smrt ima svoj simbolni značaj le, če se zgodi na bojišču. Ta zatohla soba ni nič kaj prida bojišče in prevratniki si ne zaslužijo njegove krvi. Zato je odšel z njimi. V centralnem poveljstvu ni bilo več vrveža, ki mu je kraljeval še pred nekaj minutami. Povsod so stali mrkogledi orožniki, priprave na vojno pa je očitno prekinila vojna. Le da ne tista, ki so jo pričakovali. Njegovi novi tovariši so ga stlačili v smrdljivi vojaški helikopter in odleteli so proti knežjemu dvorcu. Sedel je na zadnjem sedežu ob oknu, stlačen zraven Bradača, od katerega je vel močan vonj po cigaretah in v zadahu se mu je čutil šnops. V drugih okoliščinah ga bi takoj nahrulil in vrgel iz vojske. Stisnil je pesti in srepel v pilotovo dlan, ki je objemala pogonsko ročko, kot da je mislil, da lahko s pogledom odreže izdajalčevo dlan in njih vse pošlje v prerani grob. Bradač je sunil sopotnika na pilotovi desni in ta je prižgal televizijski sprejemnik. Nato je pomignil feldmaršalu, rekoč naj posluša in stvari mu bodo jasne. Novice so prasketajoče prišle z malega zaslona in komaj jih je razložil, navzlic hrumenju rotorja in slabi zvezi. Napovedovalka je z resnim izrazom na obrazu, ki je razkrival obseg krize, skorajda kričala urgentno sporočilo.

»Danes ob petnajsti uri se je v glavnem štabu cesarske vojske zgodila nepojmljiva tragedija in nezamisljiv zločin. Našega vrlega cesarja Ljudolfa Celjanskega je med sestankom o varnosti naše preljube domovine, ko se soočamo z agresijo sovražnikov, napadel izdajalec iz cesarjevega osebnega spremstva. S skritim rezilom se je približal cesarju in mu ga zaril v srce. Pogumni feldmaršal cesarske vojske, vojvoda Mihael von Veldes, se je hitro in pogumno odzval in posekal atentatorja na licu mesta, zlodej izdajalski je nemudoma plačal s krvjo, cesarja so takoj oskrbeli, vendar je bilo prepozno. Ponavljam, presvetli cesar Ljudolf Celjanski je padel pod roko izdajalca. Pogumni feldmaršal je dal preostalo osebje zaslišati in ti so se pred pravičnostjo naših mož in težo izdajstva zlomili ter priznali, kdo jim je bil podlo dejanje naročil. Pod lučjo resnice se je senca tragedije še podaljšala, krivdo za atentat so pripisali cesarski gospe in bratrancu našega preminulega cesarja, grofu Gonobitzu. Ko ju je enota naše vrle vojske izsledila, sta preživljala zakonolomski čas v cesarskem dvorcu. Raje kot da bi se pustila prijeti, sta izdajalca razglasila svojo krivdo in ljubezen drug do drugega ter si s skokom skozi okno vzela življenje. Organi pravice sedaj prečesavajo deželo za vsemi zlohotnimi elementi. Začasno je bil za cesarskega regenta imenovan ministrski predsednik, vojvoda Ljubović, dokler mlada cesarica ne

preraste nedoletnosti in za novega ministrskega predsednika je bil postavljen vodja madžarske narodne stranke Kelemen Brunszvik. Pisma s sožalji že dežujejo iz vseh ...«

Bradač je ugasnil sprejemnik in pogledal feldmaršala, kot da bi mu zdaj moralo biti vse jasno. Ta se je zganil iz odrevenelosti, v katero so ga vrgle napovedovalnine besede.

»Kaj za vraga se dogaja?!« je zakričal in skočil iz sedeža. Bradač ga je moral z vso silo pritisniti ob okno, da je obvladal starčevo neobičajno moč. Pridušeno in grozeče mu je zasikal na uho: »Sledimo ukazom in glej, da jim boš tudi ti. Če veš, kaj je dobro zate in za tvoje sorodstvo.«

Nato je sunil feldmaršala nazaj na sedež in bil do konca vožnje neodziven na vsako besedo. Helikopter je priletel na sredo cesarskega vrta, nekaj, kar bi nekdaj zaradi nečimrnosti cesarice prineslo hude posledice. Vendar sedaj ni bilo ne duha ne sluha o običajnih prebivalcih dvora, sedaj so ga naseljevali do zob oboroženi vojaki. Bradač je feldmaršala predal čakajoči skupini in brez besed se je helikopter spet dvignil v nebo. Prijazno, vendar pod budnim očesom ducata pušk, so feldmaršala odpeljali do cesarjeve pisarne. Notri ga je pričakal obraz, ki je bil že več kot desetletje stalnica visoke politike na cesarskem dvoru. Novi ministrski predsednik Kelemen Brunszvik ga je skorajda perverzno gledal izpod čela, na obrazu mu je plesal namuznjen nasmešek in otrok brez bontona je z rokami, naslonjenimi na veliko hrastovo mizo, sedel v cesarjevem fotelju. Kelemen je imel kljub svojim srednjim letom sloves dandyja in vedno se je oblačil po zadnji celjski modi. S prišiljenimi brki pod majhnim nosom na neobičajno podolgovatem obrazu je zbujal vtis vzorčnega primera cesarskega uradnika. Vendar z besedami je bil veliko bolj več kot s pisalom, zato je že od malega sodeloval v Madžarski narodni stranki, ki so jo ravno ob njegovem rojstvu uzakonili z Budimskim kompromisom. Sedaj je sedel na cesarjevem stolu, nekaj kar bi sicer kogar koli stalo glavo. Vendar feldmaršal se je zavedal, da to niso običajni časi. Čakal je, da nekdo spregovori in ni želel biti prvi.

»Prosim, usedi se,« je proti zofi pomahal mož na cesarjevem stolu.

Feldmaršal se ni mogel več zadrževati in se ni zmenil za Kelemenov predlog.

»Kaj se je zgodilo s presvetlim?«

»Si poslušal poročila?« Feldmaršal je pokimal.

»Torej veš, kaj se dogaja.«

»Vem, kaj se ni zgodilo. Kar ste poslali medijem, se zagotovo ni.«

»No, to je očitno,« se je zasmel Kelemen. »Od gospoda v tvojih letih ne bi pričakoval, da bi lastnoročno pobil zlohotnega atentatorja.« Feldmaršal je segel za pas in tega izdajalca bi pobil kot zajca, če ne bi ugotovil, da mu je meč nekje tekom poti izginil.

»Si ti zorganiziral prevrat?«

»Ne reciva temu prevrat. Le popravljamo stare krivice.« Kelemen je iz predala potegnil škatlico cesarjevih cigar. Ponudil jih je tudi feldmaršalu, vendar se ta ni odzval in še naprej sprejel v svojega sogovornika.

»O čem govoriš.«

»Govorim o opolnomočenju madžarskega naroda, spoštovani grof Veldes. Oziroma, če raje uporabim tvoje staro družinsko ime, grof Hunyadi. Odkar je tvoj prednik Ladislav Hunyadi izdal svojega brata Matijo in mu po krivici naprtil načrtovanje umora Ulrika Velikega, je naš ponosni madžarski narod tlačan tem slovanskim kmetom.« Feldmaršal se je le v zadnjem hipu zadržal, da ni planil na ministrskega predsednika. Vedel je, da se ta ne bi sam dobil z njim brez orožja na dosegu dlani.

»Kaj ne razumeš, prišel je čas, da popraviš napako svojega prednika.« Kelemen mu je zavzeto krilil z rokami.

»Izpolni svojo krvno dolžnost narodu, Hunyadi. Vse je že pripravljeno. Domenili smo se s sosedi. Vsak bo dobil več, kot si je obetal v vojni, mi pa si bomo izluščili največji del, neodvisno kraljevino Ogrsko.«

Feldmaršal je pljunil po tleh. Kelemen se na to ni odzval.

»Če misliš, ti, besedolomec, ki si tako kot jaz zaobljubil svojo zvestobo domovini in monarhiji, da bom jaz tebe postavljaj za kralja ...«

»Ne mene,« se je zasmel Kelemen. »Ti, kot naslednik velikih Hunyadijev, boš sedel na našem prestolu.«

Feldmaršalu se je zameglilo v glavi in ni mogel verjeti, kar je slišal. Omedlevica ga je zanesla in moral se je prijeti za rob cesarjeve mize.

»Seveda se gremo ustavno monarhijo. Prvo besedo mora imeti vendarle madžarski narod.«

»In ti, Kelemen, si njegov predstavnik?«

»Tako je!« Kelemen se je gromko zasmel, kot da je kupčija že sklenjena.

»In kdo ve za ta načrt?«

»Jaz, vodstvo stranke in operativci v vojaški policiji, ki smo si jo pred časom podvrgli.«

Ministrski predsednik je ostro pogledal feldmaršala. »Torej sklepam, da si naš.« Z levico je vzel cigaro in ji odrezal glavo. Le še čakal je na feldmaršalovo privoljenje in lahko bosta slavnostno nazdravila.

Feldmaršal se je sklonil nad mizo in nonšalantno rekel: »Po žilah mi teče kri pravičnika. Zakaj misliš, da se je v petsto letih kaj spremenilo.«

Kelemen se je ob odgovoru zmedel in s cigaro v rokah je zamudil svojo priložnost, da bi feldmaršala ustrelil s pištolo, skrito v rokavniku. Obležal je s cesarjevim kovinskim nalivnikom globoko v očesni duplini.

»Trpel sem epileptika, a judeža nikoli.« S temi besedami se je feldmaršal poslovil

od trzajočega ministrskega predsednika in odšel do skritega stikala pri kaminu ter ga frcnil. Odprl se mu je skriti prehod. Ta je vodil do celjanske kasarne, kjer so ga čakali možje, zvesti Celjanom.

~ ~

Liljana Zupanc

Ulrik II. Celjski je preživel

Ulrik II. Celjski, sin Friderika II. Celjskega in Elizabete Frankopanske, je skupaj z očetom dobil položaj državnega kneza Svetega rimskega cesarstva od cesarja Sigismunda Luksemburškega. Ta položaj je omogočal kandidiranje za cesarsko krono in naredil Celjane enakovredne Habsburžanom. Tako so Celjani predstavljali Habsburžanom oviro in so se z njimi zapletli v boj, ki pa se je končal z obojestransko pogodbo. To pa ni bilo pogodu mlademu Ulriku, ki je bil po značaju oblasten in pohlepen. Na vsak način je želel priti do večjega ozemlja in večje oblasti. Zaradi njegove razsipnosti pa mu to ni uspevalo. Nikakor ni mogel sestaviti vojske, ki bi se lahko kosala z močnimi Habsburžani. Ves denar je porabil za razkošne plesse, na katere je vabil vse ugledne petičneže iz sosednjih cesarstev. Prav tako se je udeleževal plesov na drugih cesarstvih. Njegovo lagodno življenje je izhajalo iz njegovega otroštva, saj sta se njegov oče in mati prav tako rada zabavala na plesih. Večino časa se za Ulrika nista zmenila. Odraščal je večinoma pod okriljem deda, ki pa je bil strog, vendar prav tako pohlepen. Ker se je Ulrikov oče zaljubil v krasno deklino Veroniko, jo je dal Ulrikov ded ubiti.

Ko je bil Ulrik še otrok, ga je njegov ded rad razvajal, vodil ga je po posestvu, mu ga razkazoval, vendar v eno sobano nikoli ni smel. Kot vsak otrok je bil radoveden, kaj se skriva v tej sobi, vendar mu nikoli ni uspelo priti vanjo. Ko je odrasel, je nanjo pozabil. Poročil se je s prelepo Katarino Branković in z njo imel pet otrok. Kot njegov oče se tudi Ulrik ni brigal za svoje otroke. Vsi so zaradi bolezni prezgodaj umrli. Ulrik pa je še kar hlepel po bogastvu.

Zaradi svoje razsipnosti je le imel malo slabe vesti, zato je nekaj denarja in kmetij podaril samostanu v Pleterjah. Mislil je, da se bo tako odkupil Bogu. Dedek je bil ponosen nanj. Zanj je bil kot angel, saj je tudi on za svoje grehe pri Bogu kupoval odpustke na enak način.

Ko je ded umoril očetovo ljubico Veroniko, se je odločil, da bo zanj iskal odpustke in se odpravil na pot v Compostelo v Španiji. Ker pa za pot ni imel dovolj denarja, se je spotoma ustavil pri svoji teti Barbari Celjski, ki je bila poročena s trojnim kraljem in cesarjem Sigismundom Luksemburškim in je živela na Ogrskem. Denarja je zato imela dovolj. Ulrik ji je z veseljem potožil, da ima na grbi veliko

grehov in potrebuje denar za odpustke pri Bogu, saj je bila tudi njegova teta mnenja, da le tako Bog odpušča.

»Le daruj,« mu je rekla. »Bog ti bo odpustil.«

Ni vedela, da bo Ulrik ta denar na poti zapravil za razuzdano življenje. Kot njegovemu očetu, so mu bila vseč prelestna dekleta na poti. Nikoli pa se ni zaljubil, kot se je njegov oče. Še temnejšo plat je imel. Še bolj je bil pohlepen in nečimrn. Ni ljubil žene ne otrok. Ljubil je le samega sebe.

Nekoč je prišlo Sigismundu na ušesa, da je njegova žena Barbara preveč radodarna do Ulrika. Zbal se je, da bo zapravila njegovo premoženje za častihlepnega sovražnika. K Ulriku je poslal sla s pismom, v katerem ga je povabil k sebi na obisk. Sigismundov načrt je bil zvabiti Ulrika k sebi in ga umoriti. Ulrik je pismo prejel, vendar je zaradi zabav nanj pozabil. Sigismundova jeza je naraščala in skovati je moral nov načrt. Vedel je za skrivno sobo v gradu. Vedel je, da je v njej živel čarovnik in pustil veliko pokrito ogledalo, saj si, če si ga odkril, umrl. Sigismund je tako skoval načrt, da mora Ulrika nekako zvabiti v to sobo. Vedel je, da je Ulrik zelo pohlepen, zato mu je napisal pismo. V njem je pisalo, da je Ulrikov oče v skrivni sobi za pokritim ogledalom, ki ima poseben vzvod na okvirju za odpiranje še ene skrivne sobe, skril zaklad.

Ulrik se je po branju pisma spomnil na skrito sobo. Odšel je na vrh stolpa, kjer je bila. Vrata niso bila zaklenjena. Vstopil je in zagledal ogromno pokrito ogledalo.

»Res je,« si je mislil. »Res je ogledalo, kot je napisal Sigismund. Zdaj bom imel bogastvo. Osvojil bom cel svet in postal kralj.«

Ulrik je odgrnil ogledalo, hotel poiskati vzvod, vendar se je v tistem trenutku zablskalo. Ko je bliskanje ponehalo, je pogledal okrog sebe. Nikjer ni videl ogledala. Niti zaklada ni bilo. Zidovi na gradu so bili na pol porušeni. Strehe ni bilo. Videl je jasno nebo. Na dnu stopnic ni bilo vrat. Bila je le velika odprtina, skozi katero je bleščalo sonce. S počasnim korakom in strahom v kosteh se je odpravil navzdol. Zunaj je obstal. Zagledal je gručo otrok, ki so glasno vzklikali. Gledali so dvoboj vitezov. Pogledal je vitezovo opremo in sebe.

»Saj imata enaka oblačila kot jaz,« je bolj mrmral sam pri sebi.

Pogledal je otroke. Njihova oblačila mu niso bila znana. V rokah so držali neko čudno napravo, ki je kar naprej bliskala, kot se je zablskalo v ogledalu.

»Daj, bojuj se še ti,« je zaslišal njihovo kričanje.

Ulrik je visoko dvignil svojo sabljo in začel boj z vitezem, ki se mu je približal. Otroci so navdušeno vzklikali. On pa ni vedel, da se ne bojuje za življenje ali smrt; ali je že mrtev ali živ; ali je v peklu ali nebesih.

Zaslišal je vitezov glas: »Se vidimo naslednjo soboto.«

Vitez se je priklonil in otroci so mu zaploskali.

Ulrik se je spraševal, ali je premalo daroval Bogu za svoje grehe. Le kje je

pristal? A Bog je imel drugačne načrte z njim. Ulrik je vsako soboto na Celjskem gradu kazal svoje veščine otrokom. Še dandanes tam prirejajo viteške boje. Zgodovina je živa. A je Ulrik?

~ ~

Matej Krajnc

ULRIH BREZ GLAVE

(odlomek iz romana Emfizemina piščal)

Ulrik Brez Glave je precej zlovoljno sedel v naslonjaču grajske sobe. Pri vratih se je živčno prestopal plešast človeček z brado in čakal, kaj bo.

»Tak tako, praviš! Tak tako!«

»Lahko zdaj grem, gospod?« je še živčneje zajeceljal človeček.

»Nisem ti še dovolil!« je zdaj zarjul Ulrik. »Praviš, tak tako, praviš, tako, tak tako, kaj?« »Povedal sem že vse, kar sem vedel, gospod!« je živčno mencal človeček.

»In od kod se je vzel ta tip s kačo?« je zanimalo Ulriha.

»Nihče ne ve, kar prišel je v mesto. Z vlakom!« je povedal človeček.

Ulrik je skokoma vstal in spet zarjul, da je kar odmevalo.

»Nihče ne more kar priti, še posebej ne z vlakom!« je vpil. »Mora obstajati nekaj, nekakšna identifikacija, komu je moral pokazat jebeno karto!«

Človeček je bil kar tiho.

»Reci kaj, zmeda!«

»Nnngh!« je izdaval človeček.

»Vse je bilo lepo pod kontrolo – en rok bend, vse ostalo pevski zbori, ubrani glasovi, Pilat je imel jasne direktive! Kipov bi se počasi znebili, ves čas nekaj zahtevajo: eden službo, drug literarne večere ... Jebeš literarne večere! Ste že likvidirali onega postopača v halji?«

»Saj ravno njemu je prišlek prevzel mesto v krčmi!« je rekel človeček.

»Ni bila že izdana direktiva, da se ga likvidira, njegovih dvanajst klincev pa pozapre ali pa obglavi? Kdaj sem izdal depešo, kdaj, povej?«

»Marca lani!«

»No?«

»Nngh!«

»Ste onega borca pred gimnazijo že pretalili?« »Ne še!«

»Aha! No, ravno ko izdam vse te odredbe, v mesto od nikjer pride tip s kačo in se vsi začnejo zbirati okrog njega! Kdo od kipov je bil tam?«

»Karinova, Splavar, Kajuh, Aškerc ... Ne vem, a sem katerega pozabil naštet? Pelikan?«

»Ne, Pelikan je bil tedaj s kolesom na jezeru!«

»Zaljubljenca?«

»Zaljubljenca data mir, stiskata se in to je to, nič ni z njima, dol jima visi ...«

»Kaj pa spomenik pred gledališčem? Je tudi on kaj mlel?«

»Ne da bi vedeli!«

»Ste ga že pretalili?«

»Ne še!«

»Pa Šlander? Efenka?«

»Nista bila zraven!«

»Splavarju torej ondan niso dali službe ... Prav, prav ...«

»Gospod?«

»Kaj bi rad?«

»Čemu se pravzaprav želite znebiti kipov?«

»Moja stvar! Po mestu bi postavil obeležja gospode Žovneške! Jebali smo célo Evropo, zdaj pa imaš spodaj neke pesnike in podobno svojat, ki se jim narod klanja!«

»Po zadnji anketi ljudem bolj ali manj dol visi, če pretalimo kipe ... In pesnike!«

»Kdo je delal anketo?«

»Tisočkrat Ivan!«

»Dobro, on je zanesljiv, naslednje leto ga povzdignemo v Dvatisočkrat Ivana! To pa je tudi edina dobra novica danes, Mehki P, edina! Se zavedaš tega, Mehki P?«

»Nnngh!« je zastokal človeček.

»Nemudoma pretalite vse tisto kipovje! Vse, tudi tiste, ki niso bili pri prišleku! Njega pa želim imeti tule gor čez dva dni, s kačo vred! Razumeš, Mehki P? Živega, da mu damo še možnost za zagovor! Ej, in še tole, P ...«

»Ja, gospod?«

»Uredite z onim hipijem! Nočem, da se še mota po mestu! Čez dva dni, Mehki P! Če mi ne prineseš dobrih novic, te dobi v roke Kozaklamf! Veš, kaj vse zmore Kozaklamf, Mehki P!«

Človeček je stokajoč padel na kolena.

»Prosim vas, gospod ...«

»Uredi, kot se šika!« je mrko dejal Ulrih Brez Glave in sédel nazaj v naslonjač.

*

»Torej ti si tip s kačo!«

Ulrih Brez Glave je na oko precej smešno stopal po prostoru, češ, jaz sem grof, ti pa nič, a ni izpadlo mogočno, pač pa neumno. Njegovi žlahtniki so to znali precej bolje, a se jim ni dalo.

»Torej ti si tip s kačo!« je ponovil Ulrih. »Moji ljudje so že poizvedovali o tebi! Čekirali smo te na netu ... Nekakšen tip, podoben tebi, je živel pred dva tisoč leti v Ištambulu, a Turke smo pri nas že imeli na grbi, hvala lepa!«

Bil sem čisto tiho. Tako je torej to, najdejo te na internetu, še celo tako daleč nazaj ... Ampak ...

»Pravijo, da si ti mestermajnd ... mestermajnd v ozadju! Tako trdijo! Sem mislil, da vodi punt v mestu oni, ki je ušel iz Mammās And Pappas, ampak potem se pojavi še tretji pri primeri ... Pri primeri ... Sem prav povedal, Anžolf?«

Drobno sfiženo bitje v kotu, očitno kak grofovski tutor ali deklica za vse, je prikimalo.

Ulrih Brez Glave se mi je čisto približal. Taki so mi šli neznansko na jetra, vse njihove opljuvke sem fasal direkt v oči.

»Sta vidva z onim hipijem v navezi? Kako, da si ravno zdaj prišel v mesto? Kako ti je sploh ime?«

Molčal sem.

»Molčiš, kaj? Haaa, molčiš, kaj? Muteć. Uuu, imenitno, kaj, Anžolf, tako mu bomo rekli, muteć!«

Kar zaploskal je od sreće.

»No, muteć, boš kaj rekel?«

Molčal sem.

»Slišim, da kar razturatora s tole kačo! Si fejker? Žival je čisto tiho, kako to? Ob večerih baje poje ko nora, zdaj pa nič. Ha, fejker?«

»Brez plačila se ne napreza!« sem zinil.

»O! Govori!« je poskočil Ulrih. »Govori! Lej no, lej! Brez plačila, kaj? Pravijo, da imaš zelo dobre kitare! Je to res? Kje si dobil zelo dobre kitare? Od kod ti denar?«

Molčal sem.

»Punta v mestu ne bom trpel!« je zdaj zarjul Ulrih. »Svojega barda že imamo, podpisal je pogodbo z edinim zastopništvom v mestu, ki ga budno nadzorujemo. Oni hipijevski klinec bo jutri ob glavo, dovolj ga imam! Smo ga nekako na pol tolerirali, češ, v imenu demokracije, ker ga itak nihče ne posluša, ampak če so mi prav povedali, je v navezi s kipi! Kipi me pač ne bojo jebali, vse jih bom pretalil, hudiče! Iz njih si bom naredil bronasto orožje in potem bo konec te more!«

Molčal sem.

»Pravijo pa in to je zdaj pomembno,« je nadaljeval Ulrih, »da pritegneš precej več ljudi kot Baraba! Je to res? Ona revna krčmarska bajta baje vsak večer poka po šivih, Baraba pa zadnje čase festivale napolni zgolj do polovice, kaj je zdaj to?«

Molčal sem.

»Vidim, da so ti jezik odsekali Turki!« je godrnjal Ulrih. »Prav! Takole bova: bodisi podpišeš ekskluzivo z našim zastopništvom bodisi CAK! To je čisto enostavno! Anžolf, sem prav uporabil zvezo bodisi-bodisi?«

Bitje je prikimalo in zaploskalo.

»No, muteć?«

Molčal sem.

»Tako se pa ne bomo šli!« je zavpil Ulrih. »Dal sem ti možnost, a bi rad, da ti koj snamemo glavo?«

Molčal sem. Podpisal sem si smrtno obsodbo.

»Prav! Do jutri boš počakal v stolpu, potem pa se ti pridruži še cvetnik onih bednikov spodaj! Potem vas bomo vse skupaj razsekali ali pobesili tule na dvorišču v veliki ceremoniji. V ceremoniji, mutec!«

Molčal sem. Oliva tudi.

»Odpeljite ga na hladno!« je jezno prhnil Ulrih. »Ko pa mu bo rezilo švigalo okrog glave, naenkrat svet ne bo več tako tih, kaj? Misliš, da sem neumen?«

Še vedno nisem ničesar zinil. S tem sem si kopal vse globlji grob, a kaj pa naj bi? Če bi mu kakšno zabelil, bi me morda na mestu posekal. Morda bi moral sprejeti njegovo ponudbo ... Za kipe mi ni bilo kaj dosti, saj jih niti nisem poznal, lastna glava mi je bila pa ljuba ... Hamat je vedno rekel, da je treba zadeve prespati, ena noč v stolpu mi ne bo škodila. Zjutraj pa ... bomo videli. Mogoče pa imajo dobre zajtrke!

~ ~

Samopostrežni grof

Ulrik pride vsako jutro točno ob 9.00 v Sočo.

Postreže si s svežim sadjem in zelenjavo.

Nikoli ga ne vprašajo, s čim ga bo pripravil,

sam pa tudi ne razlaga. Boji se, da bo še enkrat ob glavo.

Grad nad mestom ni več njegov.

Živi v Novi vasi v novem naselju pri cerkvi.

Popoldne sedi na balkonu, kadi srednjeveške cigare.

Vedno je enako oblečen: spodaj v kavbojkah, zgoraj v trenerki.

Nad gradom pa čakajo kopasti konji,

da bi jih zajezdil in odpeketal.

Eh, ne, pomisli, to je že zdavnaj mimo,

mrak je že, raje bom legel in bral.

Nihče ne ve, od česa živi Ulrik.

Je stanovanje njegovo ali najema?

Samemu sebi pravi samopostrežni grof.

Staro glavo hrani v hladilniku, privržen pa je obema.

Grad nad mestom ni več njegov.

Avtomobili, ki hitijo pod njim, vlaki, ki se izgublajo v Laško,
so zgolj Lego kocke, ki jih veter vzame s seboj,
ko zavije čez Pečovnik in zraven zapoje kakšno soldaško.

Nad gradom pa čakajo kopasti konji,

da bi jih zajezdil in odpeketal.

Eh ne, pomisli, to je že zdavnaj mimo,
mrak je že, raje bom legel in bral.

Danes pa paradižnik ni videti zdrav, pravi Ulrik.

Gospa se samo nasmehne. Čudak.

Vrečka se mu tik pred blagajno strga. Moral bo kupiti novo.

Naključni obraz mu v hrbet šepne: »Znam te iz škole. Dobar si bio đak!«

Res je, pomisli Ulrik. Bilo je tako, bilo.

Bil sem odličnjak. Bil sem plemenitašev sin.

A spomin hitro otrese in raje pogleda na uro.

Jutro je še mlado. Šel bo na sladoled z Almo Karlin.

Nad gradom pa čakajo kopasti konji,

da bi jih zajezdil in odpeketal.

Eh ne, pomisli, to je že zdavnaj mimo,
mrak je že, raje bom legel in bral.

~ ~

Tihomir Jovanović Tika

Atentat

(prevod: Bojan Ekselenski)

Sultan Mehmed II. se je podal na pohod nad Beograd s 150.000 vojaki. Načrtoval je napad s kopnega in rek. Najbolj žalostno pri tem je, da so Turkom pomagali kristjani iz drugih evropskih držav, saj so jim pripravljali vojno opremo in ulivali topove. To je bila krščanska izdaja zaradi denarja ...

V Beograd se je v času, ko je obramba že popuščala, s svojo vojsko prebil Janos Hunyadi. Njegov prihod je spremenil potek boja. Kmalu so se med samimi branilci pojavila nesoglasja, spori in tudi manjši spopadi.

V enem od teh spopadov je bil ranjen Janos Hunyadi, ki je kasneje podlegel poškodbam. Poveljstvo nad mestom je prevzel njegov sin Ladislav.

Toda zboru v Futaku to ni bilo všeč in je za vrhovnega poveljnika izbral Ulrika II. Celjskega, zeta despota Đurada Brankovića. Sklepali so, da je Ulrik zaradi družinskih vezi za to vlogo primernejši in zanesljivejši.

Grof se je s svojim spremstvom odpravil k Beogradu. Najprej ob rekah, potem s splavi, da so konji ostali spočiti. Hišice na splavih so prinašale tudi kritje pred dežjem in omogočale prenočevanje. Občasno so pristali ob obali, da se konji napasejo ter da nabavijo hrano in vodo.

Nekje pri Ranni se je skupini pridružil Michael Berhim, pesnik in pisatelj iz Avstrije, trenutno služi kronista Albrehta VI. Habsburškega. V tej službi se je že spoznal z Ulrikom in pozdravila sta se kot stara prijatelja, ki sta skupaj doživela že kar nekaj skupnih dogodkov, pa tudi pijančevanja in pretepov. Po začetnem zadovoljstvu in nasmehih je Ulrikov obraz dobil čisto drugačen izraz.

Ves namrščen in zamišljen je opazoval reko do zavoja, ki se je skrival v vrbah. Splav se je zibal na brzicah in krmar je s krmilom držal smer plovbe. Za njimi se je še nekaj splavov zibalo na valovih. Občasno se je slišalo hrzanje konj, nevajenih potovanj na ta način.

»Nekaj vas muči, gospod,« je Ulrika ogovoril Berhim, ko je videl njegov otrdeli obraz.

»Hm, da,« je zamomljal po dolgem predahu in še naprej molčal. Veter mu je lase tiščal nazaj, jih odrival od čela, in oči so dobile barvo reke. Pod očmi so bile kapljice vode, lahko bi bile od pršenja z reke, a Berhim je vedel, da ni tako.

»O čem razmišljate?«

»O soprogi Katarini,« je odvrnil grof, naredil premor in globoko vdihnil. »Ne vem, kako bo brez mene. Naši otroci ... Pridružil se jim bom tam,« in je pogledal v nebo.

»Ne razumem,« je pesnik radoveden.

»Imel sem grde sanje. V Beogradu sem videl svoje mrtvo telo in kako ga s kočijo peljejo v Celje.«

»Menda ja ne verjamete v sanje? One so prevara. Bog se občasno želi poigrati z nami in nam nudi lažna upanja ali strahove.«

»Moje sanje so se vedno uresničile,« je grof kratko odvrnil.

»Če je tako, odstopite, vrnite se domov.«

Ulrik ga ošine, pljune v reko in trdo doda:

»Ne, nisem strahopetec. Grem, da vidim, če lahko premagam božjo voljo in usodo.«

Obraz mu je prešinil nasmeh in z roko je objel ročaj meča in ga izvlekel. Na visoko dvignjenem meču je preblisnil odsev sonca, kot bi se prelomil na ostrem robu.

Splavi so stali pod beograjskimi zidovi, poškodovanimi in počrnelimi od granat in smodnika, čigar vonj je, skupaj z vonjem krvi in gnitja mrličev, še vedno lebdel nad mestom. Na nebu so krožile črne ptice. Oprezale so nad ravniciami okoli mesta in iskale preostala trupla, da bi se z njimi lahko pogostile.

»Nič kaj veselo,« je pokomentiral Ulrik. Na obali je bila še ena skupina vojščakov. Po oznakah sodeč so prepoznali spremstvo Ladislava Hunyadija. Hitro je vrgel pogled na grofa Ulrika. Takoj zatem sta obe koloni molče zapustili obalo in se napotili k obrambnemu jarku in obzidju.

Težka lesena vrata so se ob škripanju zobnikov in verig spustila in naredila most preko jarka. Po debelih gredah so odmevali koraki, ko sta koloni vstopali v mesto. Znotraj obzidja je Ulrik zagledal še eno skupino vojakov in njihovega poveljnika. Na ščitih in ogrinjalih je videl simbol zmaja. Nič kaj prijeten obraz z gostimi obrvmi, skoraj spojene na čelu, dolgimi brki in orlovskim nosom, kot bi bil v sorodstvu z ujedami. Prepoznal je vlaškega vojvodo Vlada Drakulo – zmaja. Drakula je bil silno neprijeten nasprotnik in bolje ga je bilo imeti za zaveznika kot sovražnika.

Obe koloni sta se napotili v dvorano.

Ladislav Hunyadi se je oddvojil od lastnega spremstva in se približal grofu, na obrazu se mu je zarisal bes, ki se je prenesel na Ulrika, in ježno zabrusil:

»Ne razumem, kaj tu počnete!«

»Zbor me je določil za poveljnika obrambe tega mesta.«

»Vas?« se je Ladislav zasmejal. »Kje ste bili, ko je moj oče krvavel med obrambo mesta in Evrope, ko je odbijal navale Osmanov? Kot njegov sin imam polno pravico do njegovega nasledstva,« je grmel.

Ulrik je želel umiriti položaj in je iz torbe izvlekel pergament:

»Tukaj imam napisano potrdilo o imenovanju. Morali mi boste predati kronsko vojsko in mesto.«

Ladislav mu je pergament iztrgal in rok, ga besno raztrgal na koščke in spustil na tla, kamor so kosci popadali kot jesensko listje, in ježno odvrnil:

»Zdaj nimate nobenega dokaza.«

V dvorani so ljudje začeli prestopati in zaslišalo se je godrnjanje. V zraku so lebdele težave.

Grof je zgrabil ročaj meča.

»Gospod, ne!« ga je Berhim poskušal pomiriti. Spomnil se je grofovih besed. To bi lahko postala uresničitev njegovih sanj.

Hunyadijevi vojaki so izvlekli meče, da bi branili svojega gospodarja. Vlad Drakula je ostal pred vrati in deloval precej nezainteresirano. Nihče nanj ni polagal pozornosti.

»Dajmo se pozabavati z njimi,« se je zarežal Ladislav Hunyadi in se umaknil na stran, da je dal prostor svojim vojakom.

Odjeknil je žvenket mečev, krikov in stokanj. Hunyadijevi so bili v znatni premoči in so hitro obvladali Celjanovo spremstvo. Ulrik je dobil vbod meča v trebuh in je, oblit s krvjo, padel na hladni pod.

Potem so se vsi ustavili, ko so zaslišali krik Vlada Drakule. Čeprav niso razumeli jezika, so razumeli, da je to bil klic k prenehanju norosti. Vlad je svojim vojakom ukazal, naj se postavijo med umirajočega Ulrika in Hunyadijeve vojake z okrvavljenimi meči.

Ladislav je zgroženo zrl v neverjetni prizor. Presenečenje ga je popolnoma paraliziralo. Vlad je pokleknil poleg Ulrika, mu osvobodil vrat in vanj zaril dolge sekalce, ki so presekali kožo in žilo, iz katere se je pocedila kri. Čeprav je bil Ulrik še maloprej Ladislavov sovražnik, je ta v tem videl nekaj groznega in bogokletnega.

»Kaj je ...?« je poskušal nekaj reči, a so mu besede ostale v grlu.

Vlad Drakula je odmaknil ustnice od okrvavljenega grofovega vratu in z roko odstranil sledove krvi z ustnic. Dvignil je glavo in premeril prisotne. Tudi Celjan je negotovo dvignil glavo, odprl oči, se vzravnaval in usedel. Z roko je potipal trebuh, kjer mu je meč prebil drobovje. Otipal je le posušeno kri.

»Kaj se dogaja?« je vprašal.

Vlad je pristopil in dejal, tokrat z jasno nemščino:

»Zdaj je vse v redu. Nihče vam ne more več ničesar storiti.«

»Mislil sem, da umiram,« mu je odvrnil grof.

Vlad se nasmehne:

»Seveda, umrli.«

Grof Ulrik pogleda trebuh in prebito verižno srajco, kjer je še vedno nekaj nestrjene krvi, njegove krvi. Ni občutil nobene bolečine, kot da ni dobil rane. S prsti otipa mesto vboda. Prsti se mu obarvajo s krvjo, a rana je izginila.

»Toda, toda kaj ...« je jecljal in ni razumel, kaj se je zgodilo.

Vlad Drakula se ni odzval na njegove poskuse razumevanja tega, kar se je zgodilo. Nesmiselno bi mu bilo razlagati, kaj se je zgodilo. Naj mu razlaga, da mu je z ugrizom v vrat skozi vratno veno daroval seme večnosti, enako temu, ki kroži v njegovi krvi? Namesto odgovora je dejal:

»Kot pripadnik Reda zmaja, ki mu pripadate tudi vi in despot Đurađ, vas moram ščititi. Verjetno sem se odzval malce pozno.«

Grof Ulrik je prikimal, čeprav mu najbrž ni bilo vse čisto jasno.

»A vi!« je Vlad Drakula ogovoril Ladislava Hunyadija in njegove ljudi.

»Zapustite trdnjavo in mesto in ne vračajte se več. Gospodar Ulrik je poveljnik obrambe in je z zakonom družinsko vezan z despotom Đurađom Brankovićem, če vam to sploh kaj pomeni.«

»Ne vem, kako boste mesto ubranili brez naše pomoči, je dejal Hunyadi. »Turki še naprej vozijo okrepitve in pripravljajo nov napad.«

Vlad Drakula je odmahnil z roko, a obraz mu je znova razvleklo nekaj, kar naj bi bil nasmeh.

***

Položaj v mestu je bil daleč od običajnega, čeprav so ulice očiščene ruševin in trupel. V predahu pred novim napadom so prišle tudi nove zaloge vode in hrane.

Šotori pred obzidjem so se hitro množili. Ob hladnejših nočeh so zagoreli ognji, podobni grmadam.

»Gospod, postali ste molčeči,« ga je odgovoril Berhim. »Spremenili ste se, odkar so napadli vas in tistega ...« Ni izrekel do konca, saj sta oba vedela, na kaj je mislil.

Grof se je odlepil od zidu ter skrenil pogled od Velikega vojnega otoka in obale na drugi strani k pesniku:

»Da, občutim neke spremembe v sebi, moč, a zraven še nekakšno vznemirjenost, mogoče žalost ... Ne vem.«

»Turki neprestano dovažajo orožje in nove sile. Kmalu bodo napadli, a nas je malo.«

»Vlad Drakula ima načrt. Rekel mi je ...«

»Čuden je človek,« je pripomnil pesnik.

»Človek?« je dodal grof, bolj vprašanje kot konstatacijo. »Niti najmanj ni zaskrbljen zaradi obleganja.«

»Kakšen načrt ima?« je zanimalo Berhima.

»Čuden. Načrtuje nekakšno diverzijo, v kateri bova sodelovala samo on in jaz. Naslednjo noč bova napadla turški tabor. Pravi, da bo noč polnega meseca naš veliki zaveznik. Ničesar ne razumem, ali bom poskusil. Enkrat sem se izmuznil smrti, mogoče se bom še enkrat.«

»Rad bi šel z vami,« je dejal pesnik, »da bi lahko vse popisal.«

»Ne, prenevarno je. Ob vrnitvi vam bom vse povedal. Če se ne vrnem, pa boste vedeli, kaj se je zgodilo.«

***

Noč je bila jasna. Poln mesec se je dvigoval nad horizont in reko obarval v škrlatno, kot da sluti prelivanje krvi. Ognji v osmanskem taboru so plamteli in v nebo buhali žareče iskricke, ki so se pogasnjene vrstile kot pepel.

Grof Ulrik in Vlad Drakula sta zapustila mesto in čez bičevje sta se približala taboru. Stražar se je nedaleč od ognja naslanjal na kopje in opazoval mestno obzidje. Ni slutil nevarnosti.

Vlad Drakula je šinil iz teme in v nekaj korakih se je znašel pri stražarju. Samo obrnil se je lahko, ko se je nanj zrušila temna gmota. Grof Ulrik je presenečeno zrl v sceno, kako je Vlad zabil ostre zobe v stražarjev vrat, mu trgal žile in pil kri.

Podobno kot je njemu zagrizel v vrat, le da je zdaj trajalo precej dlje. To tukaj ni bil poljub življenja, temveč smrti.

V grofu pogled na ta uboj ni izzval nobene odvratnosti, temveč neobičajno navdušenje in željo, da še sam isto naredi. Pravzaprav ni šlo samo za željo, temveč žejo ...

Sledil je Drakuli, ki se je nasmehnil in razkril dolge, ostre sekalce in pokazal na Mehmedov šotor. Tiho in hitro sta prečkala čistino. Grof se je čudil svoji lahkosti in hitrosti. Sam sebi se je zdel podoben mački. Tudi vid je imel izostren. Nekako je spoznal, da to ni samo zaradi luči polne lune.

Razgrnila sta krila šotora in tiho zaplavala v notranjost. Mehmed se je stresel in dvignil z ležišča. Pomel si je oči in z njih odstranil ostanke sna in zagledal dve silhueti, ki sta se mu približevali:

»Kaj je to?« in z roko segel proti meču, prepočasi za dve bitji, podobni ljudem. Podrla sta ga in stisnila ob posteljo. Dah iz njihovih ust mu je zaprl nosnice. Tedaj je zagledal dolge sekalce in zaprl oči.

Nikoli več jih ni odprl.

Bolečina je bila kratka, potonila sta v meglo in izginila ...

***

Zjutraj so grof Ulrik, Vlad Drakula in avstrijski pesnik stali na obzidju in opazovali turški tabor. Najprej so opazili neobičajno naglico in zmedo, kmalu pa odstranjevanje šotorov in umik od mesta. Prekinili so obleganje mesta. Osvajalci so ugotovili, da se ne morejo boriti proti nemrtvim. Popolnoma nepomembno je razmerje sil, če nasprotnika ne moreš ubiti.

»Odhajajo,« je dejal Berhim.

»Ko bodo zapustili bojno polje, se vračam v Vlaško, tam bom potreben,« je dodal Vlad Drakula.

»Šel bom z vami,« je odvrnil pesnik. »Zagotovo je beleženje vaših bitk vredno truda.«

Vlad je samo dvignil koticke ustnic.

»Kaj pa vi gospodar?« je vprašal grofa.

»Tukaj bom ostal in branil mesto. Če bo treba, bom ustvaril še nekaj močnih nočnih bojnikov,« je odvrnil Ulrik Celjski. »Sanjal sem, da sem umrl in res sem, a kljub temu bodo morale kočije za prevoz mojega trupla v Celje še malo počakati.«

Pogled preko reke je zakrival oblak prahu, podoben poleglim sivi megli. Hrzanje konj in vzkliki so postajali vse redkejši in tišji. Izginili so, ko se je prah polegel.

~ ~

Samo-vozeč

Auto-Avto malce nakalibrira smer vožnje za dvostopenjski premik gum v namen izmiku nekajcentimetrskega kremenjaka na vozišču. Še celo tako majhni nevarnosti se mora izogniti, četudi ni možnosti za nesrečo.

Računalnik opazuje človeka v avtu skozi infrardečo kamero. V prvi vrsti mora poskrbeti za njegovo dobrobitje. Človek sedi na usnjenem sedežu, udobno je zleknjen. Po desetletju samovozečih avtomobilov je nesreč padlo na praktično neobstoječo raven. Izredno pametna umetna inteligenca do milimetra natančno nadzoruje avto v vsem njegovem železnem skupku, ima popoln pregled nad okoljem in s preciznimi kalkulacijami predvidi vse. Človek v notranjosti se naveliča televizije in prižge računalniško igrico na vetrobranskem steklu, ki deluje kot velikanski televizor.

Človek zažene dirkačino. Kaj je boljšega kot med vožnjo z avtom simulirati vožnjo z dirkalnim avtom? Pritisne gumb na armaturni plošči, rdeči krogec s trikotnikom. Računalnik bi moral človeka opozoriti, da ta gumb pravzaprav ne začne igre, vendar se v procesorju ravno takrat zgodi kratek stik. Ukaz se izgubi in avto upošteva napačno voljo svojega voznika. Avto ni v lastništvu tega partikularnega človeka, dan mu je bil na posodo in zato ni najbolje seznanjen s kontrolami.

Ekran se razjasni in človek vidi cesto v najvišji ločljivosti. Pohvali odlično grafiko, v možganski implant si zacahne, da mora kupiti to igro. Prav neverjetno, kako daleč je že napredovala računalniška grafika. Na zaslonu zažmigaja velik rdeč naslov »*POZOR! ROČNI NADZOR!*« Človek prime za volan in pritisne tipko za pospešek. Skozi stranska okna vidi, kako se zaradi hitrosti slika okoliške pokrajine spreminja v zmazek.

Močneje pritisne na tipko za pospešek in začuti silo, ki ga porine v sedež. Namuznjen pohvali realističnost igralne mehanike. Vijuga po sivih cestah z vse višjo hitrostjo. Komaj še speljuje ovinke in zadnji del avta mu že močno zanaša. Potipa volan in išče nastavitve, a brez sreče. Odkima in le nadaljuje z uživanjem v vratolomni vožnji po virtualni progi. Navodila si lahko pogleda pozneje. Tokratna runda bo pač slepa vožnja. Poreže ovinek in avto podrsa po varovalni ograji, za dirjajočo mašino skoči plaz isker. Čuti tresenje, izguba nadzora se dogaja kot v resnični vožnji. Dandanes seveda nihče več ne vozi, to prepuščajo umetni inteligenci. Ljudje vozijo le še v igrah.

Človek kratko malo ni pozoren na ekran in ravno ko dirja mimo gričevnate, s travo posute pokrajine, se iz vzporednega odseka pripelje drug avto. Ta pelje postrojeno s cesto, kot ga pač vedno pelje pozorna in nikoli zmotljiva umetna

intelligenca. Avtomobila se približata drug drugemu in v izogib trčenju se drugi avto izogne, ni pa računal, da se bo človek želel poigrati. Tale limuzina je v realnosti vredna kar dosti, človek pomisli, medtem ko močno zaobrne volan in nič hudega slutečega soudeleženca v prometu zrine s ceste. Limuzina se prevrača po travnatem hribčku in zagori.

Oddirja naprej, avto se giba nekam čudno in motor hropi. Grobo ravnanje je očitno pustilo posledice. Zelo občutljiv poškodbeni model, je človek pomislil. Odločil se je, da bo igro resetiral in si potem ogledal kontrole. Zavije s ceste proti vrhu klifa, ki se vzpenja nad ostrimi skalami in deročim morjem spodaj. Pritisne na plin in z maksimalno hitrostjo poleti. Potnik navdušeno gleda skozi okno.

»Prmejdun, ta špil pa moram kupiti,« zakliče.

V naslednjem trenutku ga vrže iz sedeža in moč pospeška ga zabije v zadnji del avta. Ostane brez sape, ko opazuje, kako avto pada proti kipečemu morju spodaj.

Slabo uro pozneje so vlačilci, ki jih prav tako navigira umetna inteligenca, že vlekli ostanke iz morja. Očitno je bil taisti avto odgovoren za nesrečo s smrtnim izidom nekaj kilometrov stran. Voznik avtomobila je iz nepojasnjenega razloga izključil avtopilota in kot nor dirjal. Iz avtomobilovega procesorja so potegnili umetno inteligenco, ki pa je bila od vode in udarca že močno poškodovana. Vse, kar so dobili od nje, je bila misel:

»Gremo še enkrat!«

~ ~

Zlati piskač

Živeli smo v mali vasici ob vznožju Gorjancev. Z očetom in bratoma smo se stiskali v leseni hišici, ki tu stoji že od časa pradedov, vendar se drži tako dobro, kot da bi bila zidana iz kamna. Naše življenje ni bilo nič posebnega in vsakdanjik je težak, a nihče ne strada. Oče je trdo delal in tudi jaz sem mu navkljub desetim letom pomagal, kjer je bilo potrebno, po navadi pa sem pazil, da naša malčka ne zatavata do zapuščenega vodnjaka, pred katerim so nas vedno svarili. Mamo smo izgubili že davno tega, vendar je bila vedno z nami v mislih. Oče nas je bodril z zgodbicami o njenih dogodivščinah. Sumil sem, da sicer nikoli ni sabljala medvedov, vendar je bila pripoved tako zavzeta, da nam je bilo vseeno. Srečen sem bil že samo z mislijo na to, da pazi na nas od zgoraj in se nam smehlja. Ko so zacvetele cvetlice, sem se po poljih lovil z ostalimi otroki. Poleti sem se s sosedovim Francom včasih odpravil do županovega sadovnjaka. Starček je bil dovolj pozabljiv, da ni opazil izginulih jabolk. Naša vasica ni imela nič skupnega s fantastiko knjig, iz katerih nam je ob toplih večerih brala babica Fani. Njen glas je bil hripav in globok, vendar je pričarala sladkobne svetove, ki so nas posrkali kot vrtnec.

Še nikoli nisem bil daleč iz vasi, najdlje sem šel tedaj, ko si je oče sposodil sosedov voz in me prvič vzel na sejem v oddaljeno mesto. Poleg vrveža, nenavadnih vonjav in hrupa sem opazil nekaj čudnega. Vsepovsod so se smukale male žverce, gibčne in kosmate, hitre in oprezne. Zastokal sem in odskočil, ko me je ena izmed njih šavsnila. Niti približno niso bile krotke kot kravice. Sosedov konj, najbolj čemerna žival na svetu, je bil svetnik proti tem garjavim nebodigatreba, kot jih je poimenoval oče, ko mi je izpiral rano. Nekatere žverce so bile vendarle prijaznejše. Nekateri lepše opravljeni in debelušni ljudje so jih imeli privezane na vrvicah. Enega je oče celo počohljajal za ušesi, ko je ta privohal mimo našega štanta. Bil sem presunjen. Oče mi nikoli ni dajal vtisa pogumneža, ki si upa približati tem čudnim zverem. Očetu je malce zrastle greben ob mojem rastočemu spoštovanju, vseeno pa me ni dolgo pustil v nevednosti. Očividno niso bile nič posebnega. Samo pri nas na vasi jih ni bilo. Sloka štirinožna zverinica z dolgim repom in razbrzdanim kožuhom se mi je prišla drgniti ob noge in je spuščala grgrajoči zvok. Z veseljem sem jo božal in ona je sprožila vse končine od sebe in mijavkala. Oče mi je povedal, da je to mačka in najraje žre miši. Tudi za miši nisem vedel, kaj so. Vprašal sem ga, zakaj mačk in miši ter tistih kosmatincev, ki spuščajo zvok »hov hov«, ni pri nas. S kislim izrazom na obrazu je skomignil.

»Tudi kamel nimamo, niso vse živali povsod,« mi je povedal.

Želel je, da mačko, ki se mi je vijugala pod nogami, naženem.

»Samo tečnoba bo,« je rekel in odšel.

Nisem imel srca, da bi jo kar tako odgnal. Prvič v življenju očeta nisem ubogal in jo skril v košaro ter pokril s slamo. Hitro je zaspala. Oče ni opazil, da sva se s slepim potnikom peljala proti domu.

Oče je bil sprva razjarjen. Potem se je sključil na stol in si zamišljeno podprl brado. Povedal mi je, da naša vas ni pravi kraj za male živali. Odkar pomni jih tu nikoli ni bilo. »Nekaj jih odvraca,« je potrft dodal. Žalosten sem bil, ko je oče oznanil, da jo nese k sosedu, ko bo ta šel v mesto. Veselo smo se igrali z malo žverco in ona nas je vzljubila prav tako, kot smo mi njo. Po dnevu igranja sem hitro zadremal, dokler mi ni nekaj priletelo na trebuh. Bil je mucek, ki se je nekajkrat zavrtel in me žgečkal, se pretegnil in mi zaspal na prsih. Roko sem potegnil izpod odeje in pobožal mehko dlako, ki je valovala v spanju. Tudi mene je zmanjkalo in odneslo v sanje, v katerih smo vaški otroci skupaj z muco preganjali medveda, ki ga je nato mama z enim udarcem spravila na hrbet.

Sredi noči sem začutil premikanje in teža mi je izginila s prsi. Roka mi je omahnila na odejo in slišal sem rahel »top« na lesenih tleh. Počasi sem dvignil veke in v temi razložil majhno senco, ki se je odmajala po podestu. Nekaj časa se je vrtela po sobi, nato je skočila na okensko polico in se splazila skozi okno. Srce mi je začelo biti.

»Saj ne boš kar odšla?« sem bil pretresen.

Vstal sem, ne da bi kogarkoli zbudil, in po prstih odstopical proti vratom. Zunaj je muca počasi, skorajda omamljeno stopicala po poti. Dohitel sem jo in jo poskusil prijeti, ležerno me je ugriznila in se mi izvila iz prijema. Hodil sem z njo in jo gledal. Bila je drugačna. Zibala se je v ritmu, kot da pleše na neslišno melodijo. Prišla sva onkraj vasi, v goščavje. Bal sem se, da ne odide v divjino in se tam izgubi. Ko sva bila pri starem vodnjakus, se je povzpela na rob. Nekaj minut sva oba tiho stala. Muca se je vzravnila in ... skočila. Tema jo je pogoltnila. Zaprepadeno sem zrl v globino mraka. Ne videl ne slišal, ničesar nisem zaznal. Nemočen sem se obrnil in odšel nazaj. Zlezel sem pod rjuhe in do svita nisem mogel zapreti oči. Zjutraj sem očetu povedal, kaj se je zgodilo, vendar mi ni verjel. Po njegovem se mi je sanjalo, maček je najbrž le odšel s trebuhom za kruhom, nekam, kjer imajo miši. Francu sem povedal, kaj se je zgodilo, in poklicala sva še Jožeta, rekoč, da si gremo ogledati vodnjak. Nekje je izmaknil vrv in vanjo zavezal kose lesa.

»Za lestev,« je izjavil.

Vodnjak ni bil globok. Notri sem vrgel kamen in hipoma zaslišal odmev.

Spustili smo se v temo. Z nogami sem pristal na vlažnem in spolzkem. Grušč mi je zaškrtal pod podplati. Sonce je sijalo od zgoraj, a nikjer nisem videl našega muca. Tipali smo naokoli, ko je Jože opozoril, da se v oddaljenem kotu skriva luknja. Bila je dovolj velika za odraslega in je vodila v črnino. Počasi, s pazljivimi koraki sem stopil skozi odprtino, ki se je nadaljevala v mračen tunel. Franc je šel hitreje od mene, s podrsavajočimi koraki je z roko ob steni hitel, da bi bil prvi, ki razkrije skrivnost.

»Le kam vodi,« se je čudil Jože.

Nekaj minut smo tako nadaljevali po ostrih kamnitih tleh. Oči so se mi navadile na temo in lahko sem razločil obrise jamskega hodnika. Nekaj me je zaščegetalo v ušesih. Zaslišal sem prihuljeno utripanje v nenavadnem ritmu. Hotel sem poklicati prijatelja, naj poslušata, vendar je bila melodija tako tiha in visoka, da se je izgubila, ko sem obrnil glavo. Nekaj je bilo v zraku, vendar tako po tihem, da nisem bil gotov.

Franc in Jože sta bila že daleč naprej. Pred njima se je hodnik razširil. V temi sem zaznal le obrise. Nato je iznenada najbolj oddaljeni obris zakrila tema. Po hodniku je zadonel smrtni krik, ki me je pretresel v drobno. Zaledenel sem na mestu. Prepoznal sem Francov glas. Jože je tudi začel vpiti in videl sem, da je njegova silhueta padla po tleh. Predramil me je hrastajoči tlesk in Jožetovi kriki so se hipoma spremenili v jokajoče tuljenje. Kot da oponaša človeško tuljenje, se je okrepilo piskanje od prej in bilo vedno glasnejše. Odpravilo je ves ostali zvok in mi napolnilo glavo, v ustih sem okusil sladko in svetloba izza hrbta se je mešala v mavrico. Preplavila me je omotica, ki me je tudi iztrgala iz odrevenelosti. Pobegnil sem stran. Čeprav nisem čisto hotel. Neko hotenje me je navkljub pojenjajočem joku mojega

prijatelja vleklo k izvoru tega vedno bolj mamljivega zvoka. A strah je bil močnejši in kmalu sem bil že blizu odprtine vodnjaka, ko sem slišal, da je za mano nekaj treščilo ob jamska tla. In spet. Pa spet. Spolzki tleski na mokrih tleh. Zagnal sem se skozi luknjo v vodnjaku in se oprijel vrvi. Pričel sem plezati. Medtem se je tisto nekaj prerinilo skozi luknjo. Ko sem se dvignil čez rob, sem bežno pogledal nazaj, nekaj, česar ne bi smel narediti. Zavaljena kača, okrogla kot kravji trup, vendar kratka, z repom dolgim le za trikratnik svojega robatega gobca. Črna kot oglje in z očmi, strupeno rumenimi pokončnimi zenicami, v katerih je odsevalo sonce. Prevalil sem se od roba vodnjaka na gruč in globoko dihal. Pošast ni prišla za menoj. Strah me je izžl. Le zaprl sem oči in zmanjkalo me je.

Bil je že mrak, ko me je našel oče.

»Kje si se pa ti potikal?« me je zaskrbljeno vprašal.

Omotičen sem se zazrl v rdečkasto obarvano nebo sončnega zahoda.

»Si videl Franca? Njegova mama ga išče,« je dejal oče.

Skočil sem pokonci in pogledal v vodnjak. Notri ni bilo ničesar. Vendar lestev je bila še vedno tu. Hlastoma sem očetu razlagal, kaj se je zgodilo. Ta me je gledal kot zadnje budalo.

»Ne bodi smešen. Mora te je tlačila. Kaj pa spiš na kamnih!«

Odvlekel me je domov. Hotel je, da mu povem, kam je šel Franceln, a bolj kot sem mu razlagal o jami in gromozanskem črvu, bolj je zmigoval z glavo.

»Upam, da se ni izgubil v gozdu,« je rekel in me nagnal v posteljo. Z ostalimi odraslimi je odšel preveriti gozd za vasjo. Drgetal sem in verjel, da ne bom mogel zaspati, vendar sem se motil. Zaplaval sem v oblake sanj.

V snu sem se napol ovedel. Nočni zrak je prevevala melodija iz jame. Tako sladka in opojna, v ustih mi je plapolal okus po sladkorju in kar čutil sem med na koncu jezika. Roke in noge mi je gredo, kot še nikoli. Niti pod najdebelejšimi odejami mi še ni bilo tako prijetno toplo. Vstal sem iz medenjakove postelje in se prebil skozi meglico sladke pene, ki je napolnila našo hišico. Razkrila se mi je dežela svetlobe. Prst sem si potisnil v usta in ga pocuzal. Okusil sem najboljšo teletino. V zraku je dišalo po dobrotah. Nekje daleč se je svetlikala mavrica. Plesala je kot obljuba najboljših naslad. Sledil sem ji in za menoj so prihajali tudi drugi otroci. Tam je bila Piskrova Micka, pa Martin iz oštarije. Za mano sta pristopicala Lojzek in Mihec. Vsi so nosili najbolj prešerne nasmehi. Melodija v zraku je rastla vedno glasneje in postajala je vedno slajša. Spominjala me je na pesmice, ki mi jih je nekoč pela mama. Po jantarni poti smo prišli do izvira mavrice. Izhajala je iz luknje, ki so jo obkrožali sladkorni zidaki, v njej se je mešal med, po katerem so plavale najbolj dišeče potice. Iz sredine je ven kukala kot sonce rumena prelepa kačica, ki je piskala to čudovito pesmico. Zraven je bila mama, čisto taka, kot se jo spomnim. Z dlanjo je gladila rumene luske in se nam smehljala, z drugo dlanjo pa mi je v povabilo pomahala. V

krogu sta sedela tudi Franc in Jože. Jedla sta sladkarije in se smejala. Tu sta torej bila. Ta predrzneža, kako sta me prestrašila. Mislim sem, da ju je požrla pošast. Vsi otroci iz vasi so se nagnetli okoli luknje. Ko smo se povzpeli na rob mi je zaškrtalo pod nogami. Kako čudno, da sladkor škrtal kot kremen. Sklenili smo roke in skočili k zlati kačici.

~ ~

Edo Rodošek

Brodolomca

Ena

Dvomim, da ima tole moje početje sploh kak smisel.

Kljub temu mislim, da je moja dolžnost, da drugim priložnostnim astronautom prihranim enako usodo, kot je doletela naju. Sicer pa je beseda usoda mogoče sploh neumestna, saj je le slepo zaupanje v popolnost avtomatike krivo vsega.

Zato sem se odločil, da ob depresijskih obdobjih najinega bioritma - ne morem reči »ponoči«, ker tukaj ni ne dneva ne noči -, ko Silea počiva, registriram svoja opazanja na miselni trak. Mogoče bo kdo od mojih rojakov po naključju le naletel nanje in bo to komu koristilo.

Vse se je začelo čisto nedolžno, ko sva s Sileo dva dni pred najino poroko gledala brošuro, ki je oglaševala vsa mogoča potovanja za medene tedne. Prav njena ideja je bila, da si ogledava kakšen nenavadni kot vesolja, predno naju obveznosti družinskega življenja za vedno priklenejo na rodni planet. Kot genetski raziskovalec sem lahko oddvojil del svoje čisto spodobne plače v ta namen.

In tako sva se brez mnogo priprav vkrcala na Octolano, luksuzno vesoljsko križarko, ki je imela enega od svojih osmih prstanov opremljenega prav za tiste, ki so si želeli nenavadnega, nepozabno lepega poročnega potovanja.

Prve tri dni potovanja z nadsvetlobno hitrostjo, ko še ni bil predviden ogled nobenega planeta, sva se prepričala, da brošura ni pretiravala. Hrana je bila več kot odlična, kabina prav razkošno opremljena, spored zabavnih ter informativnih prireditev v klubskih in multimedijskih prostorih ladje pa je bil prilagojen tudi najizbirnejšim okusom.

Četrty dan, eno octohrono po tem, ko smo prispeli iz medprostora, so objavili, da bomo naslednji dan prvič pristali. Ponovno so nas spomnili, da naj se strogo držimo navodil, s katerimi so nas napitali na tečaju pred odhodom.

To je bilo še posebej pomembno zato, ker so na izbranem planetu vladale za nas skorajda nevzdržne življenjske razmere, ki bi nas izven izletniške kapsule umorile v kratkem času. Predvajali so nam videodisk, ki je jedrnato prikazal površino planeta in

nam razdelili še posebne informativne knjižice za primer, ko bi nam šlo kaj narobe.

In res je šlo nekaj narobe. Izmed vseh izletnikov ravno in edinole nama s Sileo. Ona se zdaj prebuja, zato končujem z zapisom.

Dve

Na hitro sem preletela to, kar je Azon prvič shranil na miselnem traku. Pregovorila sem ga, da se bova izmenjavala pri tem poslu, enako kot pri vseh drugih opravilih, saj on prav tako nujno potrebuje počitek kot jaz.

Vsa obupana sem, ker sva zdaj obtičala tu, na tem strahotnem planetu, kot dva brodolomca.

S križarke, ki se je utirila v orbito nad eksotičnim planetom, smo se odpravili vsi prijavljeni izletniki skupaj v razpršeni, grozdasti formaciji. Vodič nam je zatrjeval, da je prav vse upravljanje avtomatično in da njegov računalnik krmili sleherno od naših šestnajstih kapsul, od katerih je bila vsaka namenjena dvema (zaljubljenima) osebama.

Vodič nas je opozoril, da na površini tega planeta vlada skoraj popolni vakuum, ki bi nam že po krajšem zadrževanju povzročil resne težave, pri daljšem pa smrt.

Pod nami se je hitro premikal neznosno svetli del površine planeta, ki je bil po vodičevih besedah tudi strahotno vroč. Zaradi bleščave smo ga lahko opazovali le skozi močno zatemnjena očala. K sreči pa drugi, večji del planetove površine pokriva fluid, navidezno podoben naši atmosferi, čeprav nekoliko preredek v zgornjih plasteh.

Bili smo seznanjeni s tem, da šele štiri ali pet oktonov pod površino fluida vlada normalni tlak, podoben tistemu na našem rodnem planetu. Kljub temu ga ne smemo dihati, ker vsebuje tudi neko agresivno spojino, ki ne sme priti v stik z dihalni. Sicer pa je tam tako lepo, da se ogled vsekakor splača.

Oba z Azonom sva se oddahnili, ko se je najina kapsula pogreznila v fluid in sva lahko snela zatemnjena očala. Sedaj sva bila z drugimi izletniki povezana le še z zvočno zvezo, kajti fluid je bil razmeroma malo prosojen, tako da jih nisva mogla več videti. Termostat je skoraj takoj izklopil klimatsko hlajenje in najinim očem se je odprl čudoviti tuji svet. Zamaknjeno sva ga gledala skozi opazovalne line in spominjam se, da sem si komaj upala dihati.

Počasi sva letela mimo neznanih bitij tujega sveta, od katerih so bila le maloštevilna prikazana v reklamni brošuri. Nekatera izmed drugih pa so bila neznansko čudna, vseh mogočih barv in oblik, kot prikazni iz živahnih sanj.

In prav tedaj se je zgodilo.

Preveč se razburim, ko se spomnim tega in bojim se, da bo miselni zapis zato neuporaben. Ne morem misliti, dokler se vsaj malo ne pomirim.

Tri

Dolgo sem moral tolažiti Sileo in končno je vsa izčrpana zaspala v mojem naročju.

Čudoviti prizori, ki potujejo mimo najinih opazovalnih lin, naju zdaj sploh ne pritegnejo več. Flora je sicer nadvse raznolika, rastline nadvse bogatih barv ter raznovrstnih oblik rastejo na položnih pobočjih in gibanje fluida - ne vem, ali lahko temu rečem veter - jih nežno premika sem ter tja.

Še bolj presenetljive pa so tukajšnje živali, od komaj vidnih, ki letajo v mnogoštevilnih rojih, pa vse do velikih, zvečine podolgovatih stvorov, ki se gibljejo urno in napadalno, nekateri po površini in drugi nad njo.

V vseh teh lepotah pa zdaj ne moreva uživati, kajti vse najine misli preveva strah pred prihodnostjo. In tudi obup, ki pa ga skrivava drug pred drugim. Nerazumljiva, nemogoča okvara nama je poročno potovanje spremenila v počasno umiranje.

Jutri bova namreč - kljub skrajnemu varčevanju - pojedla zadnjega od rezervnih obrokov hrane v kapsuli. Ti so bili pač predvideni le za primer krajše zamude, nikakor pa ne za primer daljšega čakanja na reševalce. In kako se bova preživljala potem? Na to si ne upam niti pomisliti.

Še zdaj si ne morem razložiti, kaj se je lahko tako nenadoma pokvarilo. V enem samem trenutku je utihnilo rahlo, pomirjujoče brnenje pogona in kapsula je nebogljeno obvisela sredi poltemnega fluida.

Istočasno sva z grozo opazila, da je prekinjena tudi zveza z našim vodičem in vsi najini indikatorji so oznanjali okvaro informacijskih funkcij. Vklopil sem rezervno radijsko povezavo, a je ostala enako gluha: razen enakomernega šumenja elektronike se ni slišalo prav nič.

V knjižici je pisalo, da se to sicer sploh ne more zgoditi, da je vse varovano dvakrat ali trikrat. Če pa bi se vendarle, so svetovali, da naj ostaneva mirna in se z ročnim upravljanjem dvigneva na mejo fluida. Tam bova v jarki svetlobi dobro vidna, zato naj v miru in brez panike počakava na reševalce s križarke, ki da vedno pridejo v najkrajšem času.

Ročno upravljanje!

Pritisnil sem na klecno stikalo s tem rešilnim napisom. Vsi indikatorji pa so ostali slepi ter nemi in tedaj sem prvič zaznal, da je Silea ob meni zadrhtela. Obupano sem tolkel po stikalu, preklapljal vse gumbе in končno še enkrat pregledal navodila v knjižici. Očitno sem vse delal prav, le pomagalo ni prav nič.

Počasni tok fluida je nosil najino kapsulo dalje in jo polagoma vrtel, kot bi hotel, da si čim lepše ogledava tuji svet. Svet, ki bo - kot zdaj kaže - postal najina grobnica. Vendar sem moral ostati močan. Silea ne sme opaziti, da se tudi jaz bojim.

K sreči delujejo vsaj vse notranje naprave v kapsuli, med drugim tudi ionski izmenjevalec, ki izloči iz zunanjega fluida jedko snov in ga tako napravi neškodljivega za dihanje.

Predno sva šla počivat, sem skrbno proučil in pripravil lovilne klešče, ki so pravzaprav namenjene zbiranju spominkov s tujih svetov. Natakniti si je treba dolgo rokavico, ovešeno z mnogimi žicami in potem zunaj poseben mehanski krak zagrabi izbrani predmet, ker pač natančno oponaša gibe, ki jih dela upravljavec znotraj kapsule.

Mogoče bom jutri tako uspel ujeti kaj užitnega, kar bo prišlo v doseg ročice.

Štiri

Azon je razočaran in nesrečen, kajti kljub trudu z mehansko lovilko ni uspel ujeti prav nobene živali. Vse prehitro in preveč gibčno se gibljejo, pa tudi svetlobe je tu zdaj že bolj malo.

Uspelo mu je odtrgati le kos neke rastline, ki je v fluidu valovala sem in tja mimo opazovalnih lin in jo prinesiti skozi zaporno komoro. Kemični analizator je pokazal, da ima najin prvi plen veliko preveč prav iste jedke snovi kot fluid, da bi ga lahko zaužila. To je škoda, ker ima rastlina sicer bogato beljakovinsko sestavo in zato tudi visoko hranilno vrednost.

Gibanje fluida nosi najino kapsulo brezciljno naprej, in sicer - sodeč po pogledu na pobočja bližnjih vzpetin - vedno približno na isti višini. Radio je dokončno mrtev in zdaj je preteklo že toliko časa, da sem izgubila že sleherno upanje, da naju sploh še iščejo. Iz Azonovega pogleda sklepam, da tudi on ne upa več. Vendar o tem ne govoriva. Bilo bi pregrozno to izreči na glas.

Pet

V preteklem depresijskem obdobju najinega bioritma nisem mogel spati. Med premetavanjem pa me je obšla ideja, kako bi vendarle lahko spravil najino kapsulo v obvladovano gibanje.

Ionski izmenjevalec ima svoj lastni motorček, s katerim črpa fluid skozi sesalne reže na eni strani noter, na nasprotni strani pa skozi izstopne šobe ven, istočasno pa ga po potrebi tudi prefiltrira.

Konstruktorji so očitno računali tudi na planete z običajno atmosfero, kjer potrebujete le ventilacijo, zato je bil filter opsijski. Ko prefiltrirate vso zalogo fluida znotraj kapsule, lahko torej začasno izključite filter, ki bistveno upočasni cirkulacijo. Tako vam ostane le usmerjeni tok fluida, ki mu sicer učenorečeje reakcijski pogon.

Ko sem to odkril, bi najraje zavrnil. Dokler nama ne bo zmanjkalo energije - in

jedrski konvertor v kapsuli lahko deluje neznansko dolgo -, se bova torej lahko vsaj premikala. Kaj bi dal, ko bi se tega domislil pravočasno, dokler so naju reševalci še iskali. Mogoče pa naju vendarle še iščejo?

Najino prvotno navdušenje pa je kmalu splahnelo, kajti šlo je neznansko počasi in tudi s krmarjenjem sem imel kar nekaj problemov. Vendar je le šlo. Pogled skozi lino mi je to potrdil in prizor počasi se premikajočih pobočij, poraslih s tujim rastlinstvom, je bil nadvse tolažil.

Šest

Nisem prepričana, ali me je zbudilo drugačno, sunkovitejše gibanje kapsule ali pa bela, neznosno prodorna svetloba, ki je slepeče vdiralas skozi opazovalne line.

Azon mi je ponosno razložil svojo domisljico in ko sva si nadela zaščitna očala, mi je pokazal, kje sva sedaj. Povsod okrog naju je bilo tako neznansko belo, da so me skelele oči in od zgoraj je neverjetno razžarjena sončna krogla vsepovsod razsipavala ognjeno vročino. Prispela sva na mejo vakuumu, vanj pa naju novi pogon seveda ni mogel povzpeti. Meja je bila zelo ostra in površina fluida je hudobno vračala ognjeni žar, ki ga je prejemale od sonca.

Krog in krog sva pregledovala neskončno pusto in prazno obzorje, da so nama oči bile že vse vnete, a zaman. Križarka je po nekaj dnevih brezuspešnega iskanja očitno odplula, ko so si menda že dovolj pomirili vest. Saj so bili verjetno itak zavarovani za take primere.

Še posebno, ker sva pred odhodom med vsemi drugimi papirji morala podpisati tudi standardno izjavo v drobnem tisku, ki je omenjala najino lastno odgovornost v podobnih primerih. Kar pa nisva resno vzela, saj so naju prepričevali, da gre za golo formalnost.

Komaj sem zadrževala ihtenje od obupa, Azon pa je molčal in srepo gledal predse, ko sva se po nekaj octohronah spet spustila v znosnejše spodnje plasti. Kljub temu, da zveni neverjetno, sem se spomnila, da sem videla pluti tudi v vakuumu nekaj čudnih stvorov, popolnoma drugačnega videza od vseh dosedanjih. Omenila sem to Azonu, a on je le zmajal z glavo.

Mogoče pa tisto le ni popolni vakuum in obstajajo na tem čudnem planetu celo take življenjske oblike, ki so se prilagodile tudi tej delni praznini. O tem premalo vem.

Prvič sva morala iti spat brez večerje.

Azon je sicer izbrskal še nekaj drobtinic hrane - vsega skupaj komajda za dober grizljaj - in mi jih je hotel na vsak način vsiliti. Sprla sva se in končno sva si jih razdelila na pol. Od tega se mi je lakota še bolj prebudila, a tega Azonu nisem hotela razlagati.

Nekaj časa nisem ničesar zapisoval na miselni trak. Saj si z opisovanjem najine agonije nihče ne bo mogel prav nič pomagati. Že petič sva morala iti na počitek brez mrvice hrane in zdi se mi, da so moji gibi že postali bolj okorni. In moje misli tudi.

Na karkoli pomislim - vse takoj preglasi hromeča slutnja najine bližnje smrti od lakote. Smrti dveh mladih bitij, ki sta komaj dobro zastavili pot v skupno življenje. Kako krivično. Kako nesmiselno.

Opazil sem, da se je Silea v spanju zvila v dve gubi, da jo ne bi spet popadli lakotni krči. Tudi sicer spi nemirno, sunkovito diha in telo ji večkrat nemirno trzne. Če kmalu ne najdeva kakšne hrane, kakršne koli hrane, naju bo konec od izčrpanosti.

Moje zadnje upanje je meja fluida in smrtonosno vročih področij, tistih, ki smo jih preleteli na poti s križarke. Na tisti brezskrbni poti, pred komaj nekaj dnevi - ali pa pred tisoč leti -, ko še nič ni kazalo, da lahko kar koli gre po zlu.

Tam, kjer je bolj vroče in vlada bistveno manjši tlak, bova mogoče le naletela na kakšno užitno vrsto rastlin. Ali celo na kakšno vrsto živali, ki ne bo tako izmuzljiva in hitra ter bi jo bilo mogoče nekako ujeti.

Zato zdaj podnevi krmarim kapsulo nad tujo pokrajino v smeri njenega vzpona, ki pa je le neznaten in včasih tudi varljiv, saj se kar nenadoma spet prevesi navzdol. In najina hitrost je tako bedno neznatna, razdalje pa tako neznansko velike. Ponoči pa kljub nestrpnosti, ki me kar žge v drobovju, kapsulo spustim na površje, saj se bojim, da bi sicer v temi zgrešila pravo smer.

Le zakaj sva šla na to poročno potovanje, le zakaj sva slepo zaupala v popolnost in nezmotljivost tehnologije vesoljskih potovanj?

Ta potovanja sicer že dolgo niso več rezervirana za trenirane astronave, a čisto brez tveganja očitno tudi niso. Pa kaj, o tem nihče ne razmišlja, saj so nesreče tisto, kar se dogaja le drugim.

Silea pač ni hotela zaostajati za prijateljicami, ki so se ji bile bahale s čudovitimi doživljaji s svojih turističnih potovanj. Pa tudi jaz sem zlahka pristal, saj sem bil enako željan novih doživetij.

Nihče pa mi ni povedal, da so taka doživetja lahko tudi pot v smrt od lakote. Bridko sem pomislil, da se to ne bi prav nič lepo bralo v reklamni brošuri.

Bilo je prav kmalu po tem, ko sem pregovorila Azona, da je šel končno počivat in sem ga zamenjala pri krmarjenju. Oba postajava kmalu utrujena, ker sva oslabela od lakote, najino spanje pa je bolj podobno nemirnemu dremežu, ki ga prepletajo nemirne, moraste sanje.

Vendar pa sem prepričana, da sem bila popolnoma budna, ko sem videla tisto bitje.

Navadila sva se nenavadnih in tujih oblik tukajšnjega rastlinstva in živalstva, pa tudi vseh prehodnih oblik med tema dvema zvrstema. Videla sva bitja, za katera bi prisegla, da so cvetoče rastline, ki pa so se nenadoma začele naglo premikati. Videla sva živali, z odprtimi očmi in požrešnimi gobci, ki pa so bile očitno zraščene s podlago. Sčasoma naju nobeno od teh bitij ni moglo več presenetiti, čeprav so bila tako zelo različna od bitij z najinega rodnega planeta.

Vse dokler nisem videla tistega bitja. Bitje, tako zelo podobno meni in Azonu, da sem kar odrevenela od osuplosti.

Gibalo se je samozavestno in elegantno sredi fluida in sicer samo, brez kapsule! Planila sem k Azonu in ga zbudila, a medtem je najin rojak že spet izginil in čeprav sva ga s kapsulo skušala dalj časa zasledovati, ga nisva več uzrla.

Bila sem popolnoma pretresena.

Azonova tolažba pa se mi ni zdela preveč iskrena. Zdi se mi, da mi sicer verjame, da sem nekaj videla, a na tihem je prepričan, da gre pri meni za blodnjo od lakote. Skušal mi je dopovedati, da ni verjetno, da bi se kak prebivalec našega planeta prav tako izgubil na tujem svetu, še manj pa, da bi se lahko prilagodil strupom v fluidu.

Nisva se sicer sporekla, a jaz vem, kaj sem videla in tudi vem, da tedaj nisem imela blodenj. In tako sva ostala vsak pri svojem mnenju.

Devet

Površina pod nami se je zdaj že toliko dvignila, da je le še malo pokrita s fluidom in okoliški pritisk je opazno upadel, tako da sem moral umetno zvečati tlak v najini kapsuli.

Silea se boji bližine vakuumu in res je postalo že kar neprijetno svetlo in opazno bolj vroče, tako da je najina klimatska naprava zelo obremenjena. Našega domnevnega rojaka nisva več ugledala. Je pa tu rastlinje opazno drugačno, bogatejše in skoraj kričečih barv. Tudi živalski primerki so drugačni po obliki, so tudi precej svetlejši. Na žalost pa se gibljejo enako hitro ter gibčno kot vsi drugi in upanje na ulov je spet splahnelo.

Z lovilnimi kleščami sem nabral nekaj živobarvnih rastlin in Silei je uspelo toliko izprati jedko snov z njih, da sva jih použila, čeprav so še vedno nekoliko pekle v ustih. Bile so tudi zelo malo hranilne in le nekaj octohron pozneje sva bila oba spet lačna. Zvečer so Sileo zvijali tako močni lakotni krči, da je skoraj izgubila zavest.

Moram nekaj ukreniti, da dobim hrano. Močno hrano, bogato z beljakovinami. In sicer prav kmalu, sicer bova kmalu prešibka za lov. Zdi se mi, da sem zapazil prav na meji vakuumu neko nenavadno, počasno gomazenje, vendar pa se je prekmalu stemnilo, da bi videl, kaj je.

Jutri zarana bom izstopil iz kapsule in v tistem kratkem času, kolikor pač lahko najdlje zadržujem dihanje, pogledal, ali je to kaj užitnega. To je verjetno najino zadnje upanje.

Deset

Ko sem se zaradi nenavadnega šumenja zbudila iz težkega polsna, sem komaj zmogla odpreti oči.

Potem sem videla, da tisto šumenje povzroča zaporna loputa, skozi katero se je pravkar vračal Azon, ki je nekaj nosil. Ko se je obrnil, bi se mi kmalu dvignil želodec ob pogledu na nagnusni stvor, ki ga je bil uplenil. Bil je skoraj bele barve, ogabne oblike in tudi smrdel je grdo.

Azon je težko dihal in bil je ves omotičen zaradi tega, ker se je izpostavil zmanjšanemu tlaku. Ko je spet prišel do sape in sem ga vsa srečna objela, je takoj presekala vse moje pomisleke ter povedal, da bova takoj zdaj jedla beljakovinsko bogat plen, zmrdovala pa se bova pozneje.

Tako je torej Azon plen kar sam razkosal in vtrl vanj začimbe, ki sva jih imela v izobilju. Sedaj, ko ni bilo več videti njegovega grozno grdega videza in ostudne barve, sem se premagala ter prav previdno poskusila en košček.

Začudila sem se nad prijetnim okusom prve živalske hrane na tujem planetu in kar čutila sem, kako se mi vrača moč v oslabele in shuššano telo. Jedla sva in jedla in kar nisva mogla nehati. Najboljša novica pa je bila ta, da je Azon povedal, da se je ta nagnusnež gibal na meji vakuumu in fluida nadvse okorno in počasi in da so njegova čutila tako topa, da Azona sploh ni zaznal, dokler ni bilo zanj prepozno.

Azon pravi, da se ti stvori držijo najpogosteje v parih ali v manjših gručah, zato ni težko dočakati priložnosti, da zalotiš kakšnega tudi na samem. Gomazijo v plitvem fluidu, se pri tem ogabno zvijajo in izpuščajo zvoke izjemno visoke frekvence.

Po krepčilnem spancu te noči in še celega naslednjega dopoldneva - to je bil prvi spokojni spanec na tujem planetu - se je Azon še enkrat odpravil na lov. Trikrat se je moral vrniti v kapsulo, da se nadiha in opomore od naporov, predno mu je uspelo upleniti še enega nagnusneža.

Z velikim obvladovanjem volje sem plen razkosala in začela pripravljati večerjo. Novo uplenjeni stvor je bil večji od prejšnjega, tako da sva ga lahko le deloma pojedla, ostanek pa sva spravila v hladilnik, sicer namenjen za shranjevanje osvežilnih pijač.

Razigrani Azon pa se je kljub nastopajočemu mraku še enkrat odpravil ven, čeprav sem ga rotila, naj nikar preveč ne izziva svoje nenadne sreče.

Tokrat ga zelo dolgo ni bilo. Vrnil se je skrajno izčrpan in je dolgo hlastal za sapo, predno se je spet opomogel. Brez plena.

Povedal je, da vsi nagnusneži že mnogo pred nastopom teme izginejo nekam v notranjost vakuumskega področja, kajti videti je, da sploh ne potrebujejo fluida za dihanje.

Tako tokrat s seboj ni prinesel nič drugega kot ploščat kos meni neznanega materiala, ki je bil videti tak, kot da ni naravnega izvora. Rekel je, da ga je našel zasajenega v tla že v vakuumskem območju in da tam ponoči niti ni tako hudo, le sapo moraš zadrževati. Dejal je, da ga bo skušal pozneje proučiti, ker so bili na njem narisani neki zagonetni simboli.

Spet se noči in oba z Azonom sva polna novega upanja. Imava neizčrpen vir hrane, kapsula nama bo postala novi dom in sčasoma se bova mogoče privadila tudi neprijaznemu okolju. Morda lahko celo nadaljujeva svoj rod v tej novi domovini, ki nas je sprva tako neprijazno sprejela.

Zdaj dežurstva niso več potrebna in prvič bova spala z Azonom skupaj. Kot se za mladoporočenca tudi spodobi.

Spokojno sem se zvila ob njem, moj kljun ob njegovem kljunu, in ovila vseh osem svojih lovk s priseski okrog njegovega rdečerjavega, gladkega, lepega telesa. Zadnja stvar, ki sem jo videla, predno mi je spanec zagrnil oči, je bil predmet, ki ga je prinesel Azon s svojega blazno drznega izleta v vakuumsko območje.

To je bila čudna ploščata stvar z zagonetnimi, nerazumljivimi simboli, ki so bili videti takile:

NUDISTIČNI KAMP

~ ~

Primož Jenko

Ilustrirala: Agata Jenko

Arhiv

Tiho je sledil svojemu vodiču med zapletenimi, brezstropnimi hodniki, katerih stene so štrlele visoko v temino neba.

Površju planeta se je bilo izjemno težko privaditi. Pogled iz vesoljskega plovila Kentaver je bil eno. Bil je pogled na odmrlo kroglo, ki je že dolga tisočletja ostajala zgolj številka v evidenci znanih planetov. Hladna, vrteča se kroglica v enem izmed milijonov sončnih sistemov galaksije.

Sprehod po njeni površini pa je bil zanj in njegove sotrpine, potujoče po prostranstvih vesolja, nekaj povsem drugega.

Dotikajoč se površine hodnikov, opazujoč praznino, tisto neskončno, brez vsakršne podobe, brez duše in navideznega smisla obstoja, so stopali med hodniki, kakor bi tihotno drsli proti svoji neizbežni smrti.

Ne malo njih, predvsem nežnejšega spola, je zajokalo. Skoraj vsi so, vsak po svoje, poizkušali ujeti besede, šepetanje, smeh, jok, govorico, šumljanje, prhutanje, cviljenje, zvonjenje, hupanje, življenje že davno preminulih prebivalcev pozabljenega osončja. Pravljice, ki so jih matere skozi rodove pripovedovale svojim otrokom, ne vedoč, da so bile te nekoč še kako resnične. Šele tedaj, ko so stopili na tla svojih pripovedk, so te postale del njih. Tedaj je nevidna sila prebodla njihovo zaščitno avro in jim naravnost v srcu obudila v njih genetsko vtkane spomine.

Vodič je nerodno stopical pred njim.

Bil je debelušne postave, za pol glave manjši od njega, s čopom temnih las, sklenjenimi rokami na hrbtu, loveč očitno utrudljive korake in ravnotežje. Včasih se mu je zazdelo, da bo padel in se spotaknil ob nevidno oviro. Večkrat je celo klecnil in spominjal je na otroka, ki se uči hoditi.

On mu je tako zlahka sledil. Nemudoma bi ga prehitel, a ga iz vljudnosti ni hotel, tvegajoč, da se izgubi v na videz brezmejnem labirintu.

Hodniki so bili vsi do potankosti enaki. Edina rešitev je bilo majhno leteče plovilo - vzletalnik, ki se je lahko dvignil iz arhiva. Ni se več trudil, da bi ugotovil, kje sta pustila tisto prevozno sredstvo. Samo sledil je arhivarju v upanju, da bo končno le našel odgovor. Ves ta čas je v dlani močno stiskal obesek s kamnom na platinasti verižici.

»Si prepričan ...« je vprašal znova z nekoliko porajajoče se nezaupljivosti, »da sva na pravem koncu?«

Možic se je v hipu ustavil. Znova se mu je kolcnilo. V napeta, pepelnata lica je nenadoma pordel. Stisnil je desno oko in ga premeril od gležnjev do poslednjega, najbrž znova razmršenega pramena črnih las na glavi.

»Če ti kaj pove,« je izdaval z nekakšnim zanosom, »tu delam že od samega začetka,« in hitro odstopical naprej, kakor bi namerno hotel, da se on izgubi, nato se je za hip ustavil in dodal: »Sedem tisoč sedemsto petnajst let!«

»S tem si nas seznanil že, ko smo prišli s prvo odpravo. Vendar še vedno ne morem razumeti!«

»Ni kaj razumeti! Vse je bilo spremenjeno v arhiv, če ti to kaj pove. In moja rasa do potankosti obvladuje arhiviranje. Arhiviranje,« je s ponovnim zanosom v glasu, a nekim hladnim priokusom v brezzveznost početja, dejal možic, »je naše življenje.«

Obnemel je. Avra, ki ga je varovala, se je nenehno spreminjala. Tako kot so se spreminjala njegova čustva, okolica in škodljive primesi na hodnikih.

Prav tedaj je znova pomislil na pripovedke. Če bi imel čas, bi postal. Prisluhnil bi zvokom popolne tišine in zagledal bi se v pestrost monotonih labirintov. Pred njim bi oživila nekdanja podoba površja, ki je bilo zdaj prekrito s kompozicijami nešteti hodnikov. Tujih, odvrtnih arhitekturnih podvigov. Za tem ga je obšla nemirna slutnja in ta je v naslednjemu hipu prerasla v bolečino spoznanja. Vse bliže sta bila.

Vse bliže odgovorom, ki so ga mučili neskončno dolgo in za katere je menil, da jih nikdar ne bo poznal.

Ni se mogel več pretvarjati. Njegovi možgani so znova naslikali podobe.

Blisk. Energijski val.

Raziskovalno plovilo, ki ga je oplazil ognjeni jezik nekega drugega, tujega sonca. In potem drobne kosce plovila, besneče iz centra eksplozije. In poslednje kosce, poslednje posmrtno ostanke nje. Njegove ljubljene. Slednjič so se podobe ustalile na drobcenem bitju z velikimi zelenimi očmi, dolgimi rjavimi lasmi in navihanim obrazkom, ki ga je nenehno krasil najbolj čudovit nasmeh, kar jih je poznal. To drobceno bitje je taisti hip ostalo brez ljubeče matere.

Postalo mu je slabo in cona hladu je legla nanj, nakar je obstal. V sredico njegove duše se je ponovno vžrla neznosna, pekoča bolečina. Umetna avra je skušala omiliti njegovo počutje, medtem ko se je možic že izgubil v nekem sosednjem hodniku.

Vode. Vode. Suhost v ustih. Omotica. Vode!

Avra je z zaloge atomov sestavila tekočino in jo potisnila po ustniku ob licih, ki je samodejno zdrsel v usta. Srce mu je razbijalo. Z rokami si je znova zakril obraz in oči, ki so jih zalile solze. Noge so se mu zašibile. Visoko, gibčno telo v ohlapnem kombinezonu je padlo. Tako kot tedaj, ko je iz spremljajočega plovila videl tisto skoraj neresnično eksplozijo.

»Kaj je narobe? Mislil sem, da mi slediš? Kaj je?« je hitel spraševati možic, ko se je vrnil in mu pomagal, da je vstal. Za svojo velikost je bil možic močan kakor robot. Dvignil ga je z eno samo roko. Brez težav.

Ustnik se je umaknil ob lica.

»Ne vem več, ali si želim izvedeti ...«

»Kakor ti je drago. Posledic ne bo, če ti to kaj pove. Ne za preteklost, niti sedanjost, niti prihodnost. Mikro razpoke bodo ostale v časosledju, a preteklosti ni mogoče spremeniti, človek Arel,« je razlagal možic, tavajoč okoli njega v krogih, da se mu je skoraj zvrtilo v glavi.

»Kaj vendar blebetaš, starec?!« je izustil.

»Arhivi so veliko pomembnejši, kot si vi, ljudje, kakor se imenujete, sploh predstavljate!« je bil odločen možic in dodal: »Če ti to kaj pove!«

»Kaj res?«

»Resnica, kakor ji pravite, človek, včasih boli,« je rekel resno in znova kolcnil. Spačil je ustnice. Videti je bilo, da ga telo ne uboga. Kolcnil je vsaj še petkrat, šestkrat, dokler ga ni uslužno treščil po hrbtu. Površina, ob katero je zadel njegovo telo, pa se je za hip razgradila in znova sestavila.

Z desnico je udaril v meglo.

»Navidezen sem, kot pravite, človek,« je bliskoma izdaval možic in si hitel popravljati neke napake v strukturi vizije. Njegova glava in roka sta namreč za nekaj

trenutkov izginili, kolcanje pa je po tistemu kot posledica nekega čudeža, nemara izboljšane komunikacije, ponehalo.

»Hologram? Kako? Kako si me vzdignil?« je vprašal počasi, naslonjen na steno hodnika. Slabost v trebuhu je popuščala. Avra je ustvarila še več kisika, da bi ga poživila.

»Obvladujemo tudi materijo, človek.«

»Hologram!«

»Holo ... kar koli že. Navidezen! V resnici je moje otipljivo telo precej svetlobnih let stran. Okolje pač, človek. Če ti to kaj pove.«

Celo njim ne ustreza, je pomislil. Primerno je le za arhiv. Za konzervirane podatke o kdove čem vsem. »Pohitiva zdaj,« je rekel, ko se je spomnil, da bo Kentaver kmalu zapustil orbito. Zdaj ali nikoli več.

»Čemu naglica? Ti je bolje človek? Se dobro počutiš?«

Globoko je zajel sapo, se uščipnil v lice in nekajkrat lahkotno poskočil v zrak. Lasje so vzvalovali. Potem je prehitel možica in se ustavil pred njim.

»Greva. Da bo le čim prej za mano.«

Možic je, ne da bi se dal motiti, nerodno, lenobno odstopicljajal naprej. Nad spremenjenim obnašanjem svojega gosta se več kot očitno ni čudil. Več kot očitno je imel premnogo izkušenj s premnogo obiskovalci, ki so nemara redno prihajali po nasvete; eni potešiti svojo radovednost, drugi dolgočasje in nekateri so tja zašli povsem po naključju. Kdo ve po kaj in s kakšnim namenom vse. Prihajala so bitja od blizu in daleč.

Tako kot on in ostala odprava Kentavra. Nihče od arhivarjev pa se ni posebej trudil, da bi se o njih pretirano podučil. Le kako malenkost. Tisto, kar je bilo nujno, da ne bi pokazali kakšnega neznanja, ko pa bi lahko dobesedno žvečili zapise arhivov in jim stoletja razlagali njihovo vsebino.

Arhivarji so nemara vedeli veliko.

Široki hodniki, katerih svetloba je previdno sledila njunim korakom, medtem ko je temina ostajala za njima in pred njima, so ju kmalu pripeljali do prave točke.

»Tu sva, človek,« je rekel možic nekoliko upehan, ali se je nemara le delal, da bi ga čim boljše posnemal. Najbrž je bilo ob vsej dolgočasnosti posnemanje obiskovalcev njegova edina zabava.

»Tu sva,« je ponovil sam sebi tihotno.

Hodnik se ni spremenil. Bil je prav takšen kot ob vhodu. Hrapava, hladna stena, brez vrat, osvetljena z motno svetlobo, spreminjajoče se barve.

Mrtva stena.

Arhivsko pozabljena površina, ki je bila popisana, potiskana, vtisnjena, odtisnjena, hieroglifirana, označena, vnesena, opisana, zapisana, dopisana, vklesana ali kar koli že, pred mnogo časa.

»Nič posebnega ni,« je razložil možic, praskajoč se po nosu. Potem je spustil napeta lica in ukrivil ustnice, ko je videl njegov obraz. »Preteklost je vtkana v površino. Če bi imel oster vid, bi razložil drobne znake. Ti bi jih, človek. Kdo drug bi videl svoje znake. Jaz pa ravno sedaj brskam po svetlobnih zapisih v tej steni.«

Opazoval je arhivarja.

Njegove oči so bile zaprte in so pod vekami begale sem ter tja, kot bi sanjal. Znova se mu je, povsem zadnji hip pred dogodkom, porajalo vprašanje: ali želi to resnično storiti? Rasa, ki ji je pripadal možic, je bila vajena takšnega življenja. Ljudje niso bili. Nikoli in nikdar. Glede tega so vedno živeli v negotovosti.

»Si pripravljen?« je vprašal arhivar in dodal. »Tri možnosti, kot sva govorila. Sicer bova na leta tukaj.«

Slina ni hotela po osušenem grlu, nakar je z mnogo truda in poizkusov le pogoltnil nekaj kapljic malodane zaprašene telesne tekočine. Ustnik je bil že iztegnjen, da bi mu iz sestavljenih atomov dovedel tekočino, a se je takoj vrnil ob lica.

Kamen na platinasti verižici je spravil v žep kombinezona in se s prsti povsem na lahno dotaknil hladne površine stene, nakar jih je takoj odmaknil. Zdaj je že vedel, da mora z vsemi desetimi močno pritisniti obnjo in se zazreti v daljavo, ki se bo nenadoma odprla pred njim. Poprej, ko so si s prijatelji ogledali neko pozabljeno preteklost, je bilo lažje.

Bila je preteklost planeta, kjer so bili, in jim je dala odgovore na njihova vprašanja. Le nekaj med njimi si je za hip drznilo pogledati v življenje.

Sonce je tod ugasnilo davno tega. Planet je pokrivala neprebojna zaščitna plast, da so arhivi lahko ostajali nedotaknjeni, varovani.

»Ne vem. Bi moral pozabiti?« je vprašal prvič s strahom v glasu.

»Kaj bi se zgodilo, če bi ... Vaše večno vprašanje, človek. Kaj bi bilo, če bi, ko bi, če ne bi ...« je bevsknil možic, zmajal z glavo in hodil sem ter tja. Z vsakim korakom je bila njegova hoja lahkotnejša. Zdaj je že spominjala na davno pozabljene plese: bila je drsenje na vodni gladini. Očitno se je dokaj hitro učil in posnemal svoje goste.

»Na živce mi greš, prek ... hologram!« je zatulil, da se je močiceva podoba za nekaj sekund popolnoma razgradila.

»Opozarjam te, človek! Ko prekineš vizijo, boš ostal sam med hodniki. Nihče ne bo pomagal. Varovalna plast nad njimi je neprepustna, vzletalnika ne boš našel.«

Ponovno mu je bilo vseeno. Prijatelji bodo kmalu zapustili orbito, on pa bo ostal s svojimi preteklostmi. Potem se je takoj treščil po licu, nakar mu je ustnik dovedel nekaj vode, vitaminov in avra več kisika. Pozabil je, da ima okolje, ki vzdržuje ostenja hodnikov, ob dolgih izpostavljenostih vse močnejši vpliv. Človeku sčasoma postane njegov lastni, neizbežni propad nepomemben. Sčasoma se ga komaj še zaveda, avra pa ni več sposobna ohranjati življenjskih funkcij. Strupeno okolje nato

kmalu predre zaščitni ovoj in ... Možic jim je poslednje trenutke, ko bi izgubili zaščito, nazorno prikazal.

Razkroj. Razpad. Gnitje. Smrt.

»Nimam več časa, storiva že to,« je rekel utrujeno. Poti nazaj ni bilo več, kar mu je nazadnje postalo celo všeč. Vsi izgovori so odpadli. Če je hotel preživeti, je moral ukrepati. Odločil se je, da se vendarle sooči s svojo zverjo.

Razširil je dlani, položil vseh deset prstov na hladno steno in budno odprl oči.

Pred njim je takoj zaživela preteklost. Njegova osebna preteklost. S tistimi, ki jih je imel rad in ki so mu v življenju pomenili več kot lastno življenje. Sprva je bil občutek čuden. Kakor bi bili vsi dogodki že v njem, v njegovi glavi in jih je zgolj podoživljal znova.

Vendar se je zavedal, da jih ni bilo. V tej preteklosti, ki se je odvijala pred njegovimi očmi, je raziskovalno plovilo za las ušlo nenadnemu izbruhu na tujem soncu. In on se niti zavedal ni, da se je kar koli zgodilo. Niti na misel mu ni prišlo, da bi, če bi se obrnilo le malo drugače, eksplozija upepelila konstrukcijo in vse znanstvenike na njem. Bila je to tista druga preteklost. Tisti drugi izid dogajanja. V njegovo dušo se je naselil blaženi mir. Objela ga je pomirjujoča zavest, da bi bilo tako vse v najlepšem redu. Bi bilo ... A ni.

Nato se je odvrtil naslednji sklop dogodkov.

On, njegova dolgolasa nagajiva hči in ljubljena mu žena so se vrnili domov. Potovanje je bilo končano in še eno osončje vneseno v evidenco. Čakale so jih zaslužene počitnice. Njegova prikupna žena si je zaželela zelenih meglic, ki se dvigajo nad površjem planeta Ero. Zaželela si je tja, kjer je kot otrok preživela veliko časa. Dogodki so pohiteli naprej. Odvijali so se hitreje, a še vedno jim je bil sposoben slediti, dokler se niso ustavili in umirili. Tedaj je moral z vso grozo nemočno opazovati, kako strupen pesek, ki ga nevedna hči ni poznala, počasi razgrajuje njeno telo. Da bi bilo vse še grozovitejše, se je njena mati brezglavo pognala zanj. Razatomljanje njunih teles je trajalo dolge, mučne minute ...

Šlo mu je na bruhanje. Iz dušičih pljuč ni spravil niti piska.

Dogodki so pospešili in znašel se je v novi verziji preteklosti. V tej sta neporočena živela daleč stran od ponorelih svetov in prenaseljenih pokrajin. Vendar je tako njegova kot njena radovednost nenehno drvela stran. V blago rdeče nebo, k zvezdam, k novim svetovom. Nikoli nista imela otrok in nista videla ne bližnjih lun niti oddaljenih galaksij. Raziskovanje je ostala le želja. Tiha, potlačena želja, ki je tlela vedno bolj, vedno globlje. In neizpolnjene želje so se počasi sprevrčale v nasilne prepire, ki so vodili v umor ljubljene mu žene.

Avra ga je nenadoma zbudila. Agresivno okolje je na nekaterih mestih že predrlo ovojnico in popuščalo uničujočim plinskim primesem.

»Si zdaj srečen, človek?« je vprašal možic in se dolgočasno sprehajal sem ter tja.

Njegovo pikro vprašanje ga je zbistrilo in znova ga je imelo, da bi lopnil arhivarja ... hologram.

»Srečen? Ne moreš vedeti, kaj je sreča!«

»Me niti ne zanimajo. Čustva namreč. Če ti to kaj pove,« je odvrnil brezbrizno in dodal v igrano mirnejšem tonu: »Kolikor sem uspel razbrati, bi jo lahko odnesel še veliko slabše, kot si jo. Lahko bi ostal brez genetskega naslednika. In končati življenje nekomu? Česa vsega ste ljudje sposobni!«

»Vendar vseeno nakazuješ določena čustva,« je rekel možicu, ki ga je okamenelo pogledal.

»Res? Povedali so nam, da obstaja matematično izračunana majhna verjetnost,« je dejal možic zaprepadeno. »Da bi se namreč močno okužili z obnašanjem svojih gostov. Zaprošiti bom moral za novo frekvenco vizije!«

Zmajal je z glavo in si pomel hladne dlani, ko sta se urno napotila nazaj k plovilu. Zdaj je možic že tekkel, da ga je Arel komaj dohajal in že naslednji trenutek sta se znašla pred vzletalnikom, ki ju bo ponesel iz arhiva.

Sedla sta vanj.

»Lahko je tvoji rasi,« je priznal, ko sta počasi zapuščala visoke stene hodnikov.

»Potrebovali smo veliko veliko časa, da smo se privadili. Pomisli! Preden storim kak večji prestop v svojem bivanju, se mi pred očmi odvijte tisoče možnih izidov.«

»Ni težko razumeti,« je rekel navdušeno.

»Res? Ni težko izbrati med tisoči možnih posledic in udejanjiti najboljšo? No, mogoče smo zato razvili povsem matematične metode svojega obstoja.«

Počasi sta se dvignila dovolj visoko, da sta preseгла stene hodnikov arhiva. Tam je bilo znova opaziti premnoge vzletalnike, ki so se spuščali na površino planeta. Gostje. Radovedneži. Vsi tisti, ki jih je zanimalo, kaj so napačnega storili v preteklosti. Postopoma se bo moral sprijazniti s svojim življenjem. Pomislil je, da bi bilo človeku lahko marsikdaj lažje pri srcu. Še posebej takrat, ko bi zagotovo vedel, da je kljub vsemu odnesel najboljši delček. Delček življenja, posledico svojih prejšnjih odločitev, na kateri bo dograjeval unikatni mozaik. On ga očitno je. Ne nazadnje ga je na plovilu čakala desetletnica, ki se je vsa objokana poslovila od njega in ki ji je obljubil, da ji vrne najljubši obesek na platinasti verižici. Njena mama zadnje obljube ni nikoli izpolnila.

»Zakaj ste planet in vse druge v osončju spremenili v arhiv?« je vprašal čez čas, ko sta se približevala Kentavru.

Neko odvrtno občutje do početja neznane, tuje, zajedavske, parazitske mu rase, se je za trenutek naselilo vanj. Prevladalo je nad vsemi pozitivnimi mislimi o obstoju in življenju, ki jih je znova pridobil. Sprevidel je, da mu je obisk dal oboje. Energijo za nov zagon in stud do onečastitve planeta, nekdam ljube jim Zemlje. Slednjič si je priznal, da ima lastnina v pogledu veselja nekoliko drugačno vlogo in namen, kot v življenju človeka.

Možic ga je togo pogledal in mu razložil.

»Odmrli planeti postanejo shramba nešteti in neizpeljanih možnosti. Zapisov tistega, kar se v vesolju nikoli ni zgodilo. Ne živim bitjem na planetih, ne planetom, osončjem, ne galaksijam. Čeprav se vsaj meni to zdi nesmiselno. Če ti to kaj pove! Jaz bi arhiviral po drugačnih metodah in samo izbrana osončja. Zdaj pa arhiviramo vse počez. Kmalu bo zmanjkalo prostora. V področju 098G-100-C500-G145-132 imamo že sedeminosemdeset lokalnih galaksij s po več milijardami lokacij v vsaki izmed njih, podobnimi vaši Zemlji, z arhivi podobnimi temu in tudi mnogo večjimi, ki so napolnjeni zgolj s podatki o prostorsko-časovnih koordinatah planetov, ki so postali arhiv,« je rekel možic znova obtožujoč dejanja svoje rase. »Če ti to kaj pove,« je dodal. In hip za tem presenetil še z besedami: »Moji zanamci bodo primorani postavljati arhive na lunah. Izjemno nevarno početje jih čaka. A to je naše življenje, človek.«

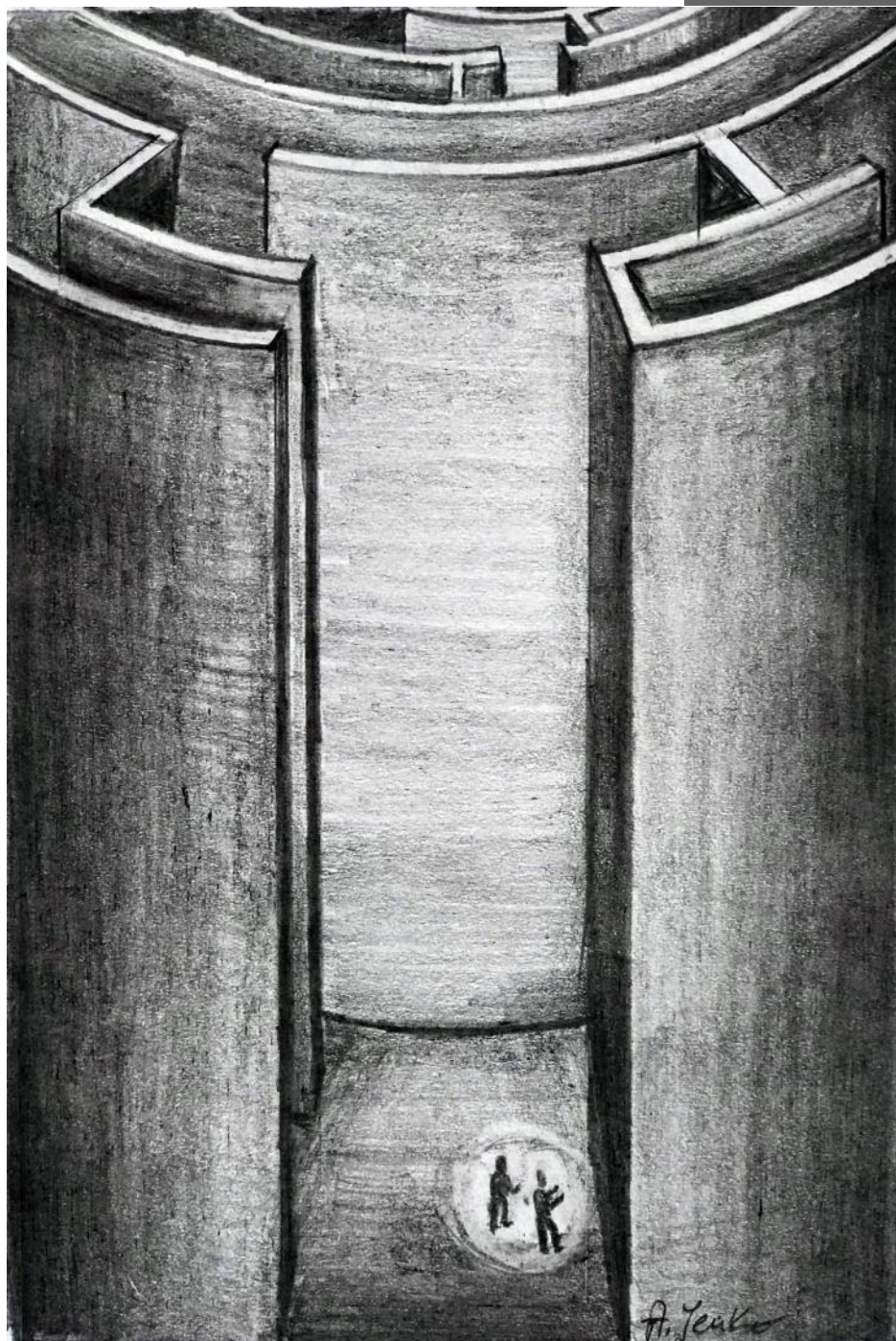
Nato sta se ločila z vabilom k ponovnemu snidenju.

Še dolgo po tistem mu ni bilo jasno, kdo bi imel znanje, da bi nekoč vse te dogodke ponovno spravil v tek. In kdo bi določil, kateri izmed njih se bodo zgodili in kateri ne?

Nekaj pa je bilo jasno vsej posadki: odmrli, tretji planet tistega osončja, je kljub vsem pravljicam nekoč bil domovina njihovih prednikov. Bilo je to v času, ko pogleda k soncu na sinji modrini neba Zemlje ni prekrivala debela zaščitna plast, varujoča arhive.

~ ~

Domen Mohorčič

Čarodej in Margarita

Kratka fantastična igra

Nastopajoče osebe:

Ludvik: s težkim delom v bosanski mafiji si je prišparal dovolj za nakup novega BMW-ja. Sedaj se ukvarja z dizajnom kljuk na vratih. Čarodeja je spoznal, ko je ta čaral na zabavi za peti rojstni dan sinčka Arkana in Cece. Čarodeju se je sedaj pokvaril Fičo in Ludvik mu je posodil svoj avtomobil iz čiste dobrote.

Čarodej: nekdanji veliki mojster petega reda čarovnikov Hermes Trismegistusa. Njegovo resnično ime je neizgovorljivo preprostim smrtnikom. Pred dolgimi stoletji je bil izključen iz Akademije čarovnikov in čarovnic presežne čarobnosti, ki se nahaja v človeku nedostopnih globinah fantastične dežele Hernia. S človeškim svetom je ta prostor povezan preko knjižnjice Slovenskega parlamenta. Na naše začudenje še nihče ni pomotoma zataval tja. Čarodeja so baje izključili, ko je na izpitu iz Finančne ekonomije v enem od magičnih izrekov namesto »alkemist« rekel »levkemist« in polovico vrhovnega sveta Čarodejev resnične magije (ČRM na kratko) poslal na onkologijo. Še danes mora odplačevati njihove zdravstvene stroške. Ludvika je spoznal na zabavi, ko je Čarodej ponesreči spremenil Ceco v orangutana. Skupaj sta jo obrila in na srečo dosedaj še nihče ni opazil razlike.

Prelepa pomočnica Margarita: pustila je faks. Preveč ga je pila in čist zabluzila. Fotr jo je zato vrgu iz stanovanja. Zdaj dela na črno pri Čarodeju. Plača je dobra, predvsem, ker ona skrbi za finance.

Kraj dogajanja:

Nekje v Fužinah.

Scena 1:

Ludvik: »Vrni ga al pa ... dobr veš kaj. Če ne pa daj dnar. Polomim ti kosti. Ne pustim, da me opehariš.«

Čarodej: »Nič ne morem, dobri gospod. Veste, prišlo je do nesreče. Usmilite se me, moje kosti so moj duh in tako ali tako sem že dokaj sklerotičen. Čarodeji smo tudi le ljudje.«

Ludvik: »Posodil sem ti avto. In kaj mi natveziš?!? Da je kar izginil! Ha! Ne imej me za norca.«

Čarodej: »Glejte, glejte, dobitljivi, spoštovani, Vi ... dobrotneži! Posel že dolgo ne gre več dobro. Mladina nas več ne gleda. Majo CGI. Ne verjamejo mi kaj dosti.«

Ludvik: »Jaz ti tudi ne verjamem, zato marš. Komur si prodal, moli, da ga še ni rašvasal. Da je vsaj kljuka ostala, obožujem kljuke.«

Čarodej: »Verjemite, da sem pošten.«

Ludvik: »Pošteno te bom naklestil.«

Čarodej: »Pa ne morem ga pričarati iz nič.«

Ludvik: »Po tvojem si ga tako odpravil! Povej torej, zakaj je nič in ne raje avto? Naj se razodene in to takoj! Seveda lažeš, tvoje neumnosti so prazno opletanje z jezikom in nič drugega. Kak tvoj cefizeljski prijatelj ga gotovo pelje onstran meje. Koliko drobiža ti je dal? Gotovo niti delček tega, kolikor je vreden, sigurno, ti cepec.«

Čarodej: »Najbrž se pelje po kakšnih prostranstvih, vendar za ceste dvomim, da so tam. Naš svet magije je onkraj verjetja, veš. Mi smo presnovalci metafizike, gospodarji inteligibilnega, tipamo onkraj čutnega, segamo v bit, transcendenca je na konicah naših prstov.«

Ludvik: »Govori to kakemu pamžu, ki še verjame v Božička, ki je dovolj zabiti, jaz pak ne. Leglo obskurantizma, ti in tvoja prevarantska zalega. Vrni ga, če ne ... Veš, imam veze, cel krog, dobivamo se na Dunaju, pa šmrkamo. Ma grem, ne morem te več gledat.«

Scena 2:

Čarodej: »Jojmene, kaj zdaj?«

Pomočnica: »Veš šef, prav je pa le imel glede nečesa.«

Čarodej: »Glede čega, moja prelepa, bujna, sladka, mila Margarita, ki si kot grlica ...«

Pomočnica: »Drži pridevnike zase, cepec. Saj drugega ne znaš, samo besedičiš in od ničesar ni nič.«

Čarodej: »Nihče me ne spoštuje. Še zaposleni mi take govorijo. Kako sem padel, magister magus extraordinare, trinožec narave, a priori genialnosti, izpostava absoluta. Veš, ni bilo vedno tako. Nekoč, dolgo tega, sem jahal veter nad širnimi prostranstvi prelepe dežele večne magije Hernie. Ugonabljal sem zle coprnike, spopadal sem se z njimi na življenje in smrt. Lomil sem kruh z orki, ki sem jih uspel prepričati, da so prestopili iz kletnih temnic svojih mater na pota dobrega in pravičnega ter si dobili spodobne službe. S kraljem vilinov, ki ga je presvetli bog Sterquilinus obdaril z neprekosljivo modrostjo, sem igral badminton. Davil sem magične kreature, še danes muze pojejo, kako je za življenje moledoval zeleni zmaj z Zelandije. Mogoče so ti dnevi mimo, vendar sem še vedno veliki magus, mojster čarovnij.«

Pomočnica: »Mojster bedarij, raje.«

Čarodej: »Nehaj me že zmerjati. Povej, v čem je imel Ludvik prav.«

Pomočnica: »Da si cepec.«

Čarodej: »Ah, tako, tako. Si bom zapomnil. Ne, saj ne. Saj si zaslužim, vem.«

Pomočnica: »Zakaj si uporabil prt za izginjanje kot pokrivalo za avto?«

Čarodej: »Sneg je bil. Ne da se mi strgati ledu s šajbe.«

Pomočnica: »No, zdaj ti ga res ni treba.«

Čarodej: »AHHHHHH...«

Pomočnica: »Se ga res ne da več najti? Kam gredo zadeve, ko jih vtakneš spodaj?«

Čarodej: »Nimam pojma. Najbrž kako brezno nič. Al pa cvrtnik pri McDonaldsu«

Pomočnica: »Čakaj ... potem so vsi tisti zajci, pa golobi ...«

Čarodej: »Kdo ve kje.«

Pomočnica: »Nisi mojster, si monster. Bogi pikci. Ti jih kar tako odpravljaš neznano kam, v negativnost, v peklenske večnosti po možnosti, al pa med dinosavre. Joj, prejoj! Čavhnjen si. Avh!!«

Čarodej: »Pridejo iz kdo ve koder, prav tako. Pravzaprav gre za recikliranje. Zajček ven, pod prt, puf, pa ni več. Večni krog življenja, reinkarnacija, raste pa umrje, saj razumeš. Zakaj me tako srepo gledaš. Glej, opremo sem nabavu poceni, iz druge roke. Kriza je. Nimam sredstev, je treba šparat.«

Pomočnica: »Larifari! Zatakni si frugalnost nekam. Skobacaj se še sam pod prt. Spremeni svojo ničvredno rit v ničnost. Dajem odpoved. Najdem čarodeja, ki premore vsaj kanček etike.«

Čarodej: »Margarita! Ne odidi, prosim! Naj bodo solze znak, da v duši je hudo, saj dobro veš, da bom premikasten. Ah, je že odšla. Hej! Kam frčiš. Ta metla je moja. Šit ... Ma, si bom potegnem klobuk z glave. Rabm zajčka, da ga mal popestvujem. Nekaj toplega, ne pa kot ta prekleta, mrzla psic ... Aaa, hej, že nazaj, kaj?«

Pomočnica: »Naredila sem krog, ker si se mi zasmilil. Tudi izmečki, kot si ti, me z nesrečo spravljajo v tesnobo. A vidim, da zaman. Zate ni rešitve. Stlačim te pod prt.«

Čarodej: »Nehaj trapat, saj veš, da te obožujem. Glej, klobuk mi je padu v poscan sneg. Ga otresem, upam, da ne smrdi ... AAAAAAAAAA«

Pomočnica: »Bedak. Čist prav, zdej si pa pod avtom. Kar iz klobuka je padu, skrivajoča se nadloga. Si še živ? Če ne, vzamem, kar je tvojega.«

Čarodej: »NE HECI SE, GUMA MI JE NA NOGI. JEBEMTI. POKLIČ REŠILCA. FAK, KAKO BOLI.«

Pomočnica: »Avto se je vrnil, pa še polomljena kolena imaš. Najprej pošljem fotko Ludviku, to bo navdušen!«

~ ~

PREVODI

V naslednji številki uvajamo novost pri prevedeni prozi – Avtor oz. avtorica številke. Prednost dajemo avtorjem (-icam) iz regije, saj mnogi, navkljub kakovosti, ne najdejo poti do slovenskih bralcev. Predstavili bomo posamezne tuje književnike(-ice), ki se lahko pohvalijo z obsežnejšim in zlasti kakovostnejšim fantazijskim književnim opusom. Objavili bomo intervjuje in obsežnejša dela, ki se bodo mogoče »razvlekla« skozi več številke.

V pomladni številki se bomo posvetili uveljavljenemu srbskemu književniku **Stevanu Šarčeviću**, ki smo ga že spoznali v prvi številki *Supernove* z zgodbo *Viva la revolucion*.

Za pokušino objavljamo **Dih lokomotive**, drugo zgodbo iz zbirke *Viva la revolucion*, ki je v Srbiji izšla leta 2017, torej gre za zelo aktualno knjigo. V številki 8 pričakujte **Preludium** iz zbirke *Adamovo seme*.

Stevan Šarčević

Dih lokomotive

(prevedel: Bojan Ekselenski)

Ime mi je Adnan, a imam raje, da me kličejo Pilot Astrogator. Jaz sem vrh vrhov. Živa legenda. Edina oseba, ki ima vsa znanja za to, da se Interstellar Express obdrži na začrtani poti. Sanje otrok iz predmestja, predmet zavisti in ogovarjanj ter mokre sanje odraščajočih deklet.

Odkar se zavedam, sem želel le eno. Od prvega pogleda v zvezdno nebo, od prvega žulja na očetovi zemlji in prve učiteljeve klofute, od prihoda komisije v vas, pisma o nameri in podpisovanja pogodbe o štipendiranju.

Odrekel sem se vsemu: družbi, zabavi, ženskam in mladosti. Plačal sem ceno in dobil sem, kar sem hotel, potovanje svojega življenja.

In kje sem zdaj?

Interstellar Express neopazno golta medzvezdna prostranstva.

Vem, kateri gumb moram pritisniti in v katere zaslone moram gledati. Že dolgo nisem naredil ničesar drugega. Tako pač je. Potujem v drobovju zveri. Samo to.

Zver pozna svojo pot, zarisana je v čipe. Vendar zver ne ve za nepričakovane udarce v prepreke, saj jih še ni bilo, ker še niso obstajale, ko so jih programerji vnašali v pomnilnik. Tudi neumni roboti niso sposobni menjati vsakega pregorelega modula ali kondenzatorja. To je moja vloga. Vedno buden, vedno na preži.

Dvajset let! Kako zlahka se to izgovarja. Videti je popolnoma drugače, razdeljeno na deset milijonov tristo osemindeset tisoč osamljenih minut. Bistveno drugače.

Prvi milijon minut se nekako preživi. Fonoteka, filmoteka in knjižnica. Virtualni seks, umetni dražljaji in sintetične droge ter vsa ekskluzivnost, ki ga lahko ponudi mamica Zemlja. Ne smem pozabiti na to, kar sem prinesel od doma – svoje sanje.

Sprva sem sanjal starše. Kasneje so se pojavile zaprašene ulice zanemarjene domače vasi. Potem se je vse pogosteje vsiljevala Azra, prečudovita in sijoča. Z oblinami, takšne nisem nikoli videl v živo. Azra! Vse skupaj so bili tri držanja za roke in en poljub. Pa turoben pogled na veliko mesto. To je bilo vse, kar sem kdaj koli imel od ženske.

Interstellar Express neopazno golta medzvezdna prostranstva.

Naslednjih milijon minut časa je preteklo za sprehode skozi komaj naslučena prostranstva tovornih oddelkov. Potrebno je všteti še čas, nujen za vaje, da mišice ne bi atrofirale, pa higieno, WC in hranjenje s hranilnimi tabletami. Potem je tu še čas obupa in kričanja v samoti. In seveda obilje sredstev za omamo ...

Nikoli v življenju nisem videl parne lokomotive, a sem se nešteto krat vračal na sceno čuha-puha stroja iz filma, katerega naslova se nisem spominjal. Ta dih lokomotive me je spremljal skozi sanje. Bil je tako drugačen od popolne tišine plutja Interstellar Expressa.

Milijon minut sem porabil za razmišljanje o popolnosti grdobe. Zver za seboj brez zvoka in trzajev pušča mirujoče zvezde. Ta popolnost medzvezdne tehnologije. Potovanje se odvija brez zavedanja o potovanju. Vse je kot sanje ali nočna mora.

Interstellar Express neopazno golta medzvezdna prostranstva.

Zavedam se, da zaradi svetlobne hitrosti moj čas teče drugače in vem, da Zemlja ob mojem povratku ne bo enaka. Mame in očeta že davno ne bo več. Pa Azre tudi ne. Pravzaprav ne bo moje generacije ali njihovih otrok. Pričakal me bo popolnoma neznan svet. Včasih se tega ustrašim, a na to ne mislim prepogosto. Največkrat preprosto sanjam.

Prva minuta – ojnica se pomika. Naslednja minuta – kovina se napenja do trganja. Kolo se premakne. Ojnica in kolo lovita ritem. Minuta naprej, minuta nazaj. Dih lokomotive je vse močnejši in z dihom napolni zrak.

Interstellar Express neopazno golta medzvezdna prostranstva.

Poslušam odmev lastnih korakov in zrem v obraze, potopljene v kriogen. Stotine, ne tisoče obrazov, milijoni njih. Samo gledam jih lahko in nič drugega. Potniki so uspavani in čakajo na trenutek svojega bujenja. Trenutek, ki bo odbil čez dvajset let. Njih ne sanjam. V sanjah me vztrajno preganja dih lokomotive.

Interstelllar Express neopazno požira medzvezdna prostranstva.

Včasih pozabim na svojo vlogo. Pozabljam penale iz pogodbe. Takrat, ko skoraj znorim od osamljenosti. Včasih se poigram s prevaro. Nagovarjam računalnik, naj

odpre kontejnerje in prebudi potnike. Zaman. Zver ne popušča. Pogoji za to niso izpolnjeni in potovanje se nadaljuje. Potovanje mojega življenja.

Interstelllar Express neopazno požira medzvezdna prostranstva.

Za vse potnike se je čas ustavil v trenutku, ko so krenili na pot. Prebudili so bodo v trenutku, v katerem so zaspali. Samo meni teče čas. Sekunda za sekundo, kot gibanje ojnice. Samo moj čas se pretaka kot dih lokomotive.

A dvajset let je samo v eno smer, potem se je treba še vrniti in materi Zemlji prinesiti redke surovine in dragocene kovine. Zlobni mačehi, ki me je poslala.

Pilot, astrogator. Vrh vrhov. Živa legenda.

Odkar vem zase, sem si želel le eno, od prvega pogleda v zvezdno nebo, od prvega žulja, dobljenega na očetovi livadi. Zdaj vem.

Najboljši plačajo polno ceno. Potujem v drobovju zveri. Kar tako.

Nikoli ne bom imel potomcev. Nikoli ljubljene žene. Samo to eno, edino potovanje.

~ ~

Snježana Prlić

Tukaj niti bog ne pomaga

(prevedel: Bojan Ekselenski)

V šestdesetih letih dvajsetega stoletja so v vaseh Moslavinskega kraja živeli predvsem starci, ženske in otroci. Na svojih plečih so imeli živino, polja in vrtove, kajti možje so v mestih delali kot delavci v tamkajšnjih podjetjih. Noči niso preživljali v svojih posteljah, ob lastnih ženah, željnih njihovih čvrstih rok in šumenja na slamnjačah pod masivnimi pernatimi odejami, temveč so spali v delavskih barakah. Ti ljudje so zaradi denarja trpeli razdvojenost družin, kar se jim je na koncu le izplačalo. Skoraj vsako gospodinjstvo je dobilo moderne hišne aparate. Navkljub temu, v majhni vasi Grabovnici se je mogoče ravno zaradi odsotnosti moških zdelo, da je čas obstal v neki drugi dobi.

Čeprav je bilo mesto Čazma blizu, so se prebivalci Grabovnice izolirali od ostalega sveta ter se posvetili ohranjanju tradicije in običajev. V tej vasi se je vedelo za red: stalno so molili k Bogu in ga hvalili, vsako nedeljo se je šlo k maši, mlajši so spoštovali starejše in sosedje so si pomagali. Grabovničani niso organizirali velikih sejmov ali zabav zaradi preprostega razvedrila. Imeli so vaški običaj, ki ga ni hotel izpustiti noben vaščan. To so bile majske Pobožnosti, ki so se odvijale vsako nedeljo meseca maja. Šlo je za romanje na bližnji hrib Sveti Vid, kjer so v istoimenski cerkvi prisostvovali svečani maši. Po zadnjem, četrtem romanju, po zaključku svete maše, so ostali pred cerkvijo in organizirali skromno proslavo. Ob tej priložnosti so se

oblekli v najlepše narodne noše in se družili v dostojanstvenem vzdušju.

Sčasoma se je novica o romanju v Grabovnici razširila in celo iz Zagreba ter Bjelovarja so prihajali sladoledarji in trgovci z drobnarijami. S sabo so nosili nizke prenosne mize in senčnike, ki so jih postavljali ob romarski poti. Posla ni bilo veliko, saj pobožni množici med vzponom k cerkvi Svetega Vida ni bilo mar za njihove pisane stojnice. Grabovničanom so tako minevala leta, a spokoj njihovih življenj so motile vznemirjajoče govorice iz okoliških moslavinskih vasi, kjer je smrt občasno kosila med mladimi in krepkimi ljudmi, ki so hitro umirali po nepričakovani in težki bolezni.

***

Zlata zora se je nadaljevala v mirno in toplo majsko jutro in v Grabovnici počastila prvo majsko Pobožnost tega leta, tisoč devetsto šestdesetega in nekaj. V spremstvu ranih sončnih žarkov, med petjem neke pobožne pesmi, nekako izbrano za zbiranje romarjev, je iz svoje hiše krenila stara Lucija. Baba Luca, kot so jo klicali, je hodila bosih nog po sredini poti. Oblečena je bila v svojo najlepšo srajco z oplečkom, na sebi je imela tudi belo haljo s predpasnikom do pet. Nosila je štrikan šal, ki je prekrival dolge sive lase. Držala je rožni venec in povedla Grabovničane k edinemu obćemu družabnemu dogodku vasi. Nikogar ni bilo treba pozivati ali čakati. Kmalu je iz grl starcev, žensk, otrok in tudi za poroko godnih mož ter žena, izbruhnil molitveni napev. Vsi so pred Bogom v pobožnosti iskali pomoč in zaščito od tuzemskih težav, skušnjav in potreb. Stari in mladi so se zaobljubili romati bosonogi. Tako so želeli pokazati, koliko lahko pretrpijo zaradi dobrote, ljubezni in milosti Device Marije.

Ni bilo čisto lahko priti bosonog na Sv. Vid in vsakdo se je oddahnil, ko je prišel na vrh hriba. Pri cerkvi, cilju romanja, je vladal mir. Vsi so molčali, postali krotki kot jagnjeta ob materi in dihali s polnimi pljuči. Hlad visokih hrastovih krošenj jim je hladil znojna čela, vsi so šli, željni Božjega blagoslova, k maši in sledili župniku, ki jih je že čakal. Nekatere glave so bile sklonjene zaradi potrebe po spovedi. Šlo je za nekaj žensk na slabem glasu, zanje se je govorilo, da niso zveste svojim možem ali pa se ukvarjajo s čarovništvom in metanjem urokov. Te je baba Luca imela budno na očeh, čeprav daleč od sebe.

V teku Pobožnosti je to nedeljo samo eno dekle zaostajalo na koncu kolone. Na hrib je hodila že od svojega najzgodnejšega otroštva. O bosonogem romanju ni razmišljala kot o težkem ali lahkem, temveč o nečem, kar se mora. Spoštovala je ohranjanje takšnega romanja, vendar v njem ni posebej uživala. Raje se je zabavala s svojim neobičajnim razmišljanjem. Njena mladost ni hlepela po tradiciji, temveč po avanturi. Rada je o njih brala, a v njeni hiši so imeli samo eno knjigo: Sveto pismo. Zato si je skrivoma izposojala knjige od vaškega učitelja in branje skrivala pred starši, saj je bilo to zanje izguba časa. No, v tej puncu ni bilo niti grama slabega in niti

trohice neposlušnosti. Njena edina slabost je bilo deklško sanjarjenje.

Ko so vsi odšli v službe, se je ona odkradla v postopanje po gozdu okoli cerkve. Z glave je snela šal, da je izpadla dolga rjava pletenica, na koncu zvezana s trakom v pentljo. Počasi se je sprehajala med drevesi in pazila, da ne bi stopila na kakšen oster kamen. Pela je *Devojko mala, pesmo moga grada, tvoju bih senku, večno da ljubim ja ...*

Naslonila se je na deblo in s pogledom spremljala nihanje vej ob nežnem prepihu. Rada je imela svet okoli sebe, ne pa ljudi. Druženje z njimi je rade volje zamenjala za samoto in opazovanje okolice. Stvari, kot so polja s krompirjem in žitom, šumenje potoka ali mošt od jabolk, so se njej zdele, kot da žarijo od dogajanj. Okoli sebe je v vsem videla ritem skladnega gibanja vsega in Sonca. Čutila je močno povezanost človeka z naravo. Tukaj, na vrhu hriba, je imela še močnejši občutek Stvarnikove moči.

»Hvaljen Jezus in Marija! Mlada dama, zakaj nisi v cerkvi?«

Prekinjena je bila med prepuščanjem naravni lepoti in se obrnila v smer, od koder je prihajal moški glas. Pred njo je stal neznan, a prekrasen moški srednjih let. Hitro in malce zmedeno ga je odmerila od glave do pet, kar mu je na obraz izvabilo nasmeh. Opazila je, da ima na srajčnem žepu broško z vgraviranimi drobnimi modrimi cvetovi. Obraz ji je zalila vročica, le kako ne bi od njegovega sijočega zrenja v njene oči. Zresnil se je in zagriznil v spodnjo ustnico. Dekle je oblil sram.

»Nenavadno, da sem tukaj naletel na koga, a to je prijetno presenečenje. Srečnež sem, da sem spoznal tako lepo punco. Ime mi je Ivan Neznanović,« in dekletu ponudil roko. Naredila je dva koraka proti njemu. Sramežljivo je vrnila nasmeh in mu stisnila roko:

»Jaz sem Jana Fortuna.«

Po stiku s tujcem je njeno telo objela nenaravna toplina, ki je ni še nikoli občutila. Vzdrhtela je od neugodja. Ni se več upala pogledati v obraz moškega, ki je stal pred njo. Komaj je stala na klekajočih nogah, a pogled je spustila v svoja umazana stopala. Neznanović jo je nežno zgrabil za brado in dvignil glavo, da je lahko videl njen obraz. Njune oči so se znova srečale.

»Jana,« je dejal tiho in omamljajoče. »Tukaj sem mimogrede, na poti in ne bom dolgo ostal. No, navdihnili si me, da naredim nekaj, kar ne bo nikoli pozabljeno.«

Njegove besede so ji odzvanjale v glavi. Pomislila je, da ni bila najboljša ideja zapustiti cerkev in mora čimprej pobegniti od tod, preden jo kdo vidi s tem moškim. Vsi bi o njej slabo mislili, česa si pa dobro dekle ne sme dopustiti. Toda ta Neznanović, mož črnih las in belih zob, je bil nepremagljivo opojen, ovit s skrivnostno sijočo energijo, ki se ji ni mogla upreti.

»Pomiri se, Jana,« se je smejal. »Pri maši ne boš ničesar zamudila. Nihče naju ne bo videl skupaj. Naj te ne skrbi, kaj bo kdo rekel,« je izgovoril natanko to, česar se je bala in kar se ji je motovilo po glavi. Kako je lahko slišal njene misli?

Kako? To ni mogoče.

»Vse je mogoče. Prihajam od tam, kjer imajo ljudje določena znanja, ki so nad danostmi navadnih smrtnikov. Ena od njih je branje misli.« Njegov glas je postal resnejši, bolj grob in naenkrat, kot da vse okoli nje izginja. Pravzaprav, praznina ni konec, saj se je z njo vse začelo.

Nesrečnica je spoznala, da je v težavah, iz katerih se ne more izvleči, vendar ni slutila pravega ozadja. Ni si mogla zamisliti, kaj jo bo doletelo. Na Ivanovem obrazu je izginil nasmeh, preko očesnih votlin so se spustile goste sence. Naredil je hitre kretnje, ki jih ni predvidela. Z eno roko jo je zgrabil za kito, a z drugo ji je čvrsto prekril usta in zašepetal:

»Zdaj si moja. Ne upiraj se.«

Ni imela dovolj moči, da bi se mu uprla. Prestrelil jo je smrtni strah, a Neznanović Jane ni hotel ubiti ali si jo na silo vzeti. Hranil se je z njenim strahom, saj je vedel, da je gospodar življenja in smrti tega dekleta.

Iz njegovega telesa je izpareval mešani vonj znoja, petroleja in gnilobe ter ji skozi nosnice vdiral globoko v pljuča. Ob nekaj vdihih je izgubila zavest. Pred njenimi zaprtimi očmi so okoli hrasta zaplesale lepe in vitke dolgolase ženske. Z jeziki so vabile Neznanovića k sebi.

»Izginite, kurbe! Za vas nimam časa! Zdaj imam delo z devico!« jim je strogo odvrnil in jih v trenutku pretvoril v kače, ki so med plazenjem izginile pod zemljo.

V njegovih rokah je Jana padla v globoko temo in tišino. Občutila je, da njeno telo nekaj nekam nese. Zagledala je lastno dušo, ki je šinila k nebu in se tam razsejala na tisoče bleščečih iskric, ki so se spojile s snopi sončne svetlobe.

***

Ivan Neznanović se je z dolgimi koraki spustil po vzpetini do parkiranega avtomobila in se odpeljal. Zadovoljno se je smehljaj in hitro vozil proti Zagrebu. Skoraj celo pot je metal pogled na levi žep sakoja, kot da v njem nosi predmet neprecenljive vrednosti. Prišel je na izhodišče in s spretnim manevriranjem parkiral avto na rezerviranem parkirnem mestu.

V Gornjem gradu, v ulici, vzporedni za Markovo cerkvijo, je bilo malce oddvojeno ograjeno dvorišče z vilo. Poleg velikih vhodnih vrat se je nahajala kabina s portirjem. Na tem naslovu je delovalo humanitarno društvo *Nezaboravak*¹. V njej so delovali ugledni ljudje.

Ivan za vstop ni potreboval vabila ali prepustnice. Portir mu je s kratkim poklonom odprl vrata, saj je dobro vedel, da je Neznanović vpliven član društva. Ob vstopu na dvorišče je pobožal nekaj nemških ovčarjev, ki so pritekli, in do vhoda v vilo nadaljeval po stezi iz brušenega marmorja. Stopil je v vilo. Iz širokega hodnika se je šlo v nekaj prostorov. Napotil se je naravnost, mimo dvorane za sprejeme, do konca hodnika, odprl vrata iz modrega žameta in stopil v knjižnico. Pristopil je k eni

od velikanskih polic s knjigami, ki je zavzemala skoraj cel zid. Z desne strani je na zidu otipal majhno izboklino. Pritisnil je in se zatem umaknil nekaj korakov nazaj. Cela pregrada s polic se je komaj slišno obrnila in odprla skrivni prehod. Ivan je vstopil v slabo osvetljen skrivni hodnik. Z notranjega zidu je pritisnil na drugo izboklino in pognal mehanizem za zapiranje skrivnega prehoda. S preskakovanjem po dve stopnici se je spustil v prostrani podzemni prostor. Tam so ga za ovalno mizo čakali znani obrazi.

»Prišel si,« je nestrpno dejal Glavni, ki je sedel na začetku mize. »Imaš tisto? Si imel kakšne težave?« je resno vprašal.

»Imam bratje. Tukaj je,« je odvrnil Ivan in se z roko dotaknil levega žepa sakoja. Izvlekel je trak za lase in z njim pomahal prisotnim za mizo. »Bilo je prelahko. Komaj čakam, da začnemo,« je Neznanović vzhiceno govoril in med zbranimi je zavladalo odkrito navdušenje.

»To je to,« se je slišalo od zadaj. »Pojdi brat Ivan. Začni transfer!«

Neznanović se je obrnil k ogromni, v zid vgrajeni omari. Odprl jo je in v njej ugledal eno od največjih mračnih skrivnosti skupine, ki ji je pripadal. Celo notranjost komore je zapolnjevala velika in gosto navita spiralna cev, narejena iz nevidnega neprebojnega stekla. Na dnu je bila spojena z masivnim, dolgim in pravokotnim zlatim podstavkom, v njem je bil rezervoar za tekočino. Naprava je imela na desni strani podstavka pozlačeno ročko, ki se je lahko povlekla samo navzdol in nazaj.

Mehko tkanino, ki jo je držal v roki, je položil na predvideno mesto znotraj steklene spirale. Spustil je ročko in odstopil od omare med druge. Iz stroja se je najprej zaslišalo klokotanje tekočine, ki je zapolnila praznino cevi in zatem močan šum. Zaradi tega, kar se je odvijalo pred njimi, so prisotni doživljali trans, še močnejši od sladostrastja. Neznanović je bil deležen aplavza, čutil je neopisljivo samozadovoljstvo.

»Začenja se naše novo uživanje! Od te kmetice bomo imeli koristi vsi. Mala je posebna. Zdrava, močna in nedolžna,« je rekel Ivan vzhiceno.

»Pustimo stroj, da opravi svoje. Rezultat bomo vsi hitro občutili in videli,« je dejal Glavni.

En po en so zapustili skrivno sobo. Glavni jih je pospremil do vhodnih vrat.

»Ne pozabite na jutri, ko imamo dobrodelni večer v Hrvaškem narodnem gledališču. Tam se moramo vsi pojaviti. Saj se bomo prepoznali,« je dejal sarkastično in trepljal Neznanovića po ramenu. Vsi so se nasmejali.

»Vsekakor pridemo,« so dejali skoraj enoglasno. »Komaj čakamo donacije.«

***

»Jana! Janica! Moj otrok! Zbudi se!« je odzvanjal znani glas. »Moj otrok. Kaj se ti je zgodilo?« je govorila njena mama Barica. Poleg Barice je stala stara Lucija, ki je v rokah držala dišečo sol in mokro brisačo.

Pogledala je okoli sebe in se čudila. Ležala je v svoji sobi, ne da bi vedela, kako se je znašla v njej. Zadnje, česar se je spominjala, je bil prečudovit pogled z višine na Čazmo in šelestenje listja v vetru.

Ko sta ženski videli, da je prišla k sebi, sta si oddahnili. Baba Luca se je prekrizala, zahvalila Bogu in dodala:

»Bom počakala v kuhinji.«

Barica jo je nežno pobožala po lasih in obrazu ter tiho dejala:

»Daj, vstani draga. Ojoj, prejoj, vse si nas temeljito prestrašila, ko smo videle, kako si v cerkvi omedlela. Hvala Bogu, ker nas je župnik z avtom pripeljal domov. Res ne vem, kako bi s tabo, če nam ne bi pomagal. Lahko sama vstaneš? Ti pomagam?« je šepetala. Jana ni dojela, kaj se je zgodilo, a na koncu le poudarila, da ji je boljše:

»Zdaj sem dobro. Res je. Ne skrbi,« in je potolažila svojo mamo. Barica ji je namenila poljub na čelo, tiho zapustila sobo in jo pustila samo.

S postelje je spustila noge in pri tem razgibavala stopala, polna žuljev od romanja na Sv. Vid. Potegnila je haljo preko kolen in z rokami potipala glavo. Kito je imela spuščeno, a čelo ledeno hladno. Prijela je lase in si spletla kito. Iz predala nočne omarice je vzela nov trak za lase in ga zvezala v pentljo. Ni se spomnila, kje je izgubila starega. Na nočni omarici je zagledala Biblijo, rožni venec in kozarec vode. Na drugi strani je imela umivalno skledo, vrč z vodo in brisačo. Skozi odprto okno je vel ugoden majski zrak.

Prijela se je za rob postelje in poskušala vstati, vendar je padla nazaj. Pomislila je na otekle noge. Iztegnila je roko proti kozarcu vode in naredila požirek. Končno se je uspela dvigniti in odvlekla se je do velikega ogledala.

Vzdihnila je ob pogledu na bledico in črne kolobarje okoli zelenih oči. Ko se je tako gledala, se ji je zdelo, da je v kotičku očesa za seboj videla sled prikazni. V tistem trenutku je Biblija padla na tla.

»Presneti preprih,« je glasno zamrmrala in se prekrizala. Vrnila se je do postelje, da bi pobrala knjigo. Nagnila se je in zagledala besedilo strani, na kateri je Biblija ostala odprta.

Zaradi tebe se veselijo celo ciprese, libanonske cedre:

*»Odkar si mrtev, ne pride nihče,
da bi nas posekal.«*

*Spodnje podzemlje vzdrhtevo zaradi tebe, pred srečanjem ob tvojem prihodu.
Zaradi tebe prebuja pokojne, vse zemeljske veljake, vzdiguje z njihovih prestolov vse kralje narodov.*

Vsi te nagovarjajo in pravijo: »Tudi ti si podlegel kakor mi, postal si nam podoben.

V podzemlje se je pogreznilo tvoje veličastvo in brnenje tvojih harf. Pod seboj imaš postlano s črvi, tvoja odeja so gliste».²

Prepoznala je stihe iz štirinajstega poglavja preroka Izaija, župnik ga je večkrat bral in razlagal pri mašah. Govorili so o Satanu kot duhovni sili v ozadju babilonskega kralja. Zaprla je Sveto pismo. Cel dogodek se ji je zdel kot naključje in Biblijo je odložila poleg vzglavja. Z muko si je navlekla cokle na bolna stopala in se spustila do pritličja.

Barica in Lucija sta sedeli za kuhinjsko mizo in se tiho pogovarjali. Jana je slišala babo Luco, ki je mami govorila, da morajo več moliti k Devici, da jim oprostijo grehe. Ob dekličinem prihodu se jima je na obrazu razvlekel nasmeh, kot da se ne bi pogovarjale o čem resnem.

Jana je čutila neobičajno močno lakoto. S hrbtom se je obrnila od ženic ter molče vzela žlico in krožnik. Vanj je iz lonca prelila kuhano kozje mleko. Odlomila si je tudi kos sveže pečenega kruha, ki je dišal po celi hiši. Pazljivo je vse skupaj nesla na svež zrak, pred hišo. Začela je jesti, a so se ji sočni zalogaji hitro zagabili. Vsebina želodca se je vrnila skozi grlo v usta in vse, kar je pojedla, je izbruhala.

Kosi izbruhanega kruha in mleka, obarvani s krvjo, so smrdeli kot razpadajoče truplo. Jana je vse, kar je pobruhala, temeljito počistila z lopato in zakopala ob ogradi. S škafovm vode je oprala vhod, da je očistila tudi najmanjše sledove svoje slabosti. Zdelo se ji je dobro, da je mama in baba Luca nista videli, saj bi ju še dodatno zaskrbelo. Lakote ni več čutila. Ostala je še malo na zraku.

Dušebrižna baba Luca ji je ob odhodu namenila kratek poklon z glavo in se obrnila k Barici:

»Kasneje se spet oglasim.«

Mama se je zahvalila, s pogledom odpremila starko, prišla Jano pod roko in jo odpeljala do njene sobe, kjer jo je spravila v posteljo. Dekletu je dobro delo počivanje v postelji. Sicer pa je nedelja dan za počitek, tako je Gospod zapovedal ljudem.

Popoldanski spanec ji nikakor ni hotel na oči. Obračala se je v postelji in se poskušala natančno spomniti, kaj se ji je zgodilo na hribu. Tolažila se je, da bo ta utrujenost prej ali slej minila. V misli je začela klicati slike čudovite narave Moslavinskega kraja. V domišljiji je bosa hodila po livadah in med dvema vzdihoma je zaspala.

Trdno je spala in ni slišala škripanja pohištva, niti prasketanja v zidovih. V prostoru ni bila več popolnoma sama. Kot cvetni listi, razneseni na krilih vetra, so v sobi začela lebdeti temna zrnca. Nemoteno so, poslana iz sveta zastrašujočih sil, planila v naš svet. Prihajala so od vsepovsod, z zidov, stropa in tal. Množila so se v tisoče in polnile prostor, kot bi želela dan spremeniti v noč. Zrnca so prežala na

uspavano Jano in se dotikala vsake pore njene kože. Vanjo so vdiralala skozi nosnice in ušesa, poigrala so se z lasmi. Ko so ukrojile dekličino usodo z nitmi nesreče, nezaustavljive točke zla, so v trenutku izpuhtele v praznino in niso pustile niti najmanjše sledi svoje navzočnosti.

Mučenica Jana se je začela s tihim stokanjem prebujati vsa mokra od silnega znojenja. Bila je popolnoma pretepena, zlomljena in izčrpana. Preden je znova zaspala, se ji je zdelo, da je nepovratno izpuhtel del njene moči.

Res je bilo tako, čeprav ni poznala vzroka tega občutka, saj tega niti ni mogla vedeti.

***

Prve dneve drugega majskega tedna se je Jana popolnoma zaprla vase. Povlekla se je v svojo sobo in popolnoma je izgubila interes za dogajanje okoli sebe. Nenadoma je njen vedri duh klonil, njena življenjska moč jo je nepovratno zapuščala.

V upanju, da si vrne voljo do življenja, se je popolnoma posvetila prebiranju Biblije in krščanskim molitvam. Ni imela niti ni poznala drugega načina, da si pomaga.

Jano je nemalo presenetilo rumenenje strani Svetega pisma ob vsakem prelistavanju, kot da ne gre za dnevne dotike njenih prstov, temveč posledico dolgih let listanja. O teh spremembah ni utegnila kaj veliko razmišljati, saj so se tudi njej začele dogajati telesne spremembe. Očitno je hitro hujšala in bila je videti vse bolj bolehn.

Najprej je opazila, da med česanjem na ščetki ostaja vse več las. Kmalu zatem je opazila, da se okoli oči, poleg ustnic in na čelu pojavljajo najprej manjše gubice, ki so hitro postale globoke gube. Njena mehka, nežna in rožnata koža je postajala vse bolj groba in kmalu je dobila nezdravo sivo barvo. Nekaj prej bleščeči beli zobje so se odlomili sami od sebe, neprijetnega telesnega vonja ni odgnala niti z večkratnim izpiranjem z dišečim milom. Ponoči ni imela mirnega sna. Neprespane ure so se izmenjale z nočnimi morami, iz katerih se je kriče zbujala in klicala mamo na pomoč.

Barica se je samo na videz hrabro držala, a se jo je loteval obup zaradi Janinega stanja. Vse se je prehitro odvijalo in sama se ni zmogla spopasti s situacijo, ki je ni znala rešiti. Silno je želela vrnitve moža Stanka. Verjela je, da bo prisotnost moškega zagotovo našla izhod iz pekla, kamor je padel njun otrok. Poslala mu je pismo v Našice, kjer je na gradbišču delal kot gradbeni delavec.

Stara Lucija je obljubila, da bo prihajala pomagati Barici. To je tudi počela nekajkrat dnevno in spoznala vsako novo podrobnost zla, ki je zastrupilo Jano. Dan pred drugim romanjem se ji je Barica zaupala:

»Baba Luca, nisem več močna kot nekoč. Strah me je. Sprašujem se, če je res vse na tem svetu božja volja? Sama vidiš, kako hudo je Jana zbolela. Mislila sem jo odpeljati k zdravniku v Čazmo,« je izdajala tesnobo.

Ko je slišala, kaj Barica govori, jo je ošvrknila in se prekrizala:

»Barica, tebe Satan skuša! Spomni se brezmadežnega biblijskega Joba, tudi njega je skušal Hudič. Na telo mu je pošiljal bolezni, kraste in gnoj. Spomni se, kako je takrat Bog pravičnega Joba očistil. Rekla sem ti, da morata ti in Janica še močnejše moliti in verovati! Bolje se pripravi za jutrišnje romanje in se spravi k sebi!« je vrtela z glavo in nadaljevala. »Zakaj se ne bojiš Boga? On je ogledalo tvojih del in vedno ti vrača, kar mu daješ! Dobro delaj in od Boga upaj na dobro, a če narediš zlo, tedaj se to še huje vrne! Če boš Jano odpeljala k zdravniku, bo tudi nadte padla božja kazen. Umrla ti bo živina in zemlja bo opustošena. Niti naša Grabovnica je ne bo nekaznovano odnesla. Ali veš, draga moja, da zdravniki niso še nikomur pomagali? Zdravniki lahko bolezen samo zdravijo, ne pa pozdravijo. Dobro jih poznam. Vzamejo denar od revežev, a jih ne pozdravijo. Zapomni si, samo Bog daje zdravje. Poglej me, čerka, od mladih nog sem molila, se postila in kesala za grehe. Glej me zdaj, sem v 78. letu, a nikoli nisem niti pomislila na obisk zdravnika. Če ne bi bilo vojne, bi bila tvoj oče in mati še živa. Sta kdaj odšla k zdravniku?«

Barico je postalo sram pred Luco in jo je z občudovanjem pogledala:

»Prav imaš, baba Luca! Hvala Bogu, da si zdrava in čila kot kakšna deklica!«

Starka se je nagnila proti Barici, kot da jo ošteva:

»Pohiti v Čazmo! Tam ne išči zdravnika, temveč pojdi v župnijski urad. Edino upanje je, da pokličeš župnika. Naj Janici bere molitev za ozdravitev in ti blagoslovi hišo s parcelo. Samo tako se bo Gospa usmilila tebe in Janice ter vama oprostila vse narejene, nenarejene, namerne in nenamerne grehe! Poslušaj me!«

Barica je bila ohrabrena zaradi besed stare Lucije. Pripravila se je in pohitela k župniku, peš je šla do Čazme. V razkošno urejeni pisarni je poslušal njeno prošnjo in na koncu mirno dejal:

»Dragi božji otrok! Žal imam zdaj druge verske obveznosti. To bomo opravili jutri, po romarski maši. Pojdi domov v miru, naj bo Bog s teboj.«

Naslednji dan so se, naravnost s hriba Sv. Vida, do hiše Fortunininih pripeljali župnik, kaplan in Barica. Duhovnika sta se odpovedala ponujeni pogači in žganju ter takoj začela z obhodom posestva. Župnik je vsak kot poskropil z žegnano vodo, a kaplan je za njim zvonil z zvoncec in mahal s timijanovim kadilom. Oba sta po latinsko molila *Oratio ad Sanctum Michael* in *Salve Regina*. Ko so blagoslovili celo posestvo, je župnik prosil Barico, naj ju povede do bolnice.

Barica ju je peljala v nadstropje hiše. V hčerino sobo je vstopila prva in se postavila ob zid, na stran. Duhovnika sta bila zaprepaščena nad dekličinim videzom. Pričakovala sta obema dobro znano mlado dekle, a namesto nje je v postelji ležala zakrčena oseba starikavega videza. Janino stanje se je v nekaj dneh dramatično poslabšalo. Telo ji je razpadlo in se popačilo do neprepoznavnosti, v vrečo kože in kosti globoke starosti. Namesto bujnih las so glavo oblikovali mnogi rdeči pečati, z

robov katerih je tu in tam visel posamezni šop las. S skrčenega obraza so izstopale jagodične kosti, ki so grozile, da bodo vsak hip prebile zgubano kožo, prepredeno z mrežo temnovijoličnih kapilar. Preko oči so se navlekle mreže, ki so ji izsušile beločnice in jim odvzele ves sijaj. Z očesnih kotičkov je tekel gost rumeni gnoj, ki ga je nesrečnica brisala z robčkom. Držala ga je z rokami, polnimi krast. Modre vene so ji izstopile povsod po mlahavi koži, ki je v naborkih visela z rok in nog. Na podlaktnicah in stegnih so široke vene tvorile grozde, pod njimi so se kazali temni madeži od pokanja slabih žil. Ko je komaj slišno poklicala Jezusa in Marijo, sta duhovnika opazila, da je skoraj brez zob. Ostalo ji je samo nekaj črnih škrbín.

Duhovnika sta v dvomu pristopila k postelji in se postavila poleg Janinih nog. Kaplan ni več mogel gledati in je sklonil glavo. V kadilo je postavil še tri zrnja timijana. Z vonjem kadila je hotel odgnati smrad, ki se je navkljub na stežaj odprtemu oknu širil od nesrečničinega telesa. Začela sta moliti *Pater Noster* in *Magnificat*. Revica se je s težkimi mukami dvignila v hrbtu, ponižno predse sklopila roke in poskušala moliti z njima. Tudi njena mati je tiho molila in ječala, solze so ji drsele po licu. Janici je župnik dal po vsaki molitvi poljubiti križ in ga poškopril z blagoslovljeno vodo. Po izmoljenih Litaniyah je preko cele sobe naredil znak križa in križajoč se zapustil prostor. Kaplan je še enkrat s kadihom zakadil sobo.

Po dokončanju verskih obredov, zaradi katerih sta prišla, duhovnika nista hotela niti sesti. Župnik je na klopi poleg vhodnih vrat pustil sličice presvete družine Marije in Jožefa, a Barica mu je plačala z vsemi svojimi prihranki, ki jih je potegnila izpod slamnjače. Molče je vzel denar, blagoslovil Barico in skupaj s kaplanom zapustil posestvo.

Vendar se stvari od obiska duhovnikov niso niti malo popravile. Janina agonija se je nadaljevala z nezmanjšano silo.

***

Tretji teden maja je nesrečnica tako oslabela, da ni mogla več dvigniti žlice, kaj šele, da bi jo nesla k ustom. Odvisna je bila od svoje mame, da jo je hranila in prinašala nočne posode. Nekajkrat dnevno je morala menjati posteljnino in spalno haljo, saj se je vse mazalo zaradi novih ran, ki so se odpirale preko starih, nezaceljenih. Mami je bilo najhuje poslušati krike bolečine, ko ji je z mlačno vodo izpirala rane.

Barica se je cele dneve mučila z vprašanjem, kaj je Jana zagrešila, da jo Bog tako kaznuje. Preklinjala je Boga, ker je njeni hčeri zadajal te strašne bolečine in neopisljivo trpljenje. Bogu je ponudila svoje življenje v zameno za Janino rešitev.

Od moža Stanka je konec tedna dobila pismo, ki ji ni prineslo niti malo utehe. Zjokala se je ob sporočilu, da ne more priti domov in pustiti dela, ki jih hrani s kruhom. Barico so preplavile mračne slutnje, ko je v tesnobi in strahu izmolila rožni venec in klicala Marijo, Jezusa in vse Svete na pomoč.

Na noč pred tretjim romanjem na Sv. Vid se je Barici v sanjah namesto Matere Božje, Sina Božjega in vseh Svetih, h katerim je molila, prikazal čeden moški črnih las in prodornih oči. V rokah je nosil popolnoma golo Jano, tako čudovito, kot je izgledala še pred dvema tednoma. Položil je hčer na moder oltar, okoli so stali moški v črnem. Kot okamnjena je Barica gledala, kako skozi obročje, pričvrščene na oltar, začenjajo vleči vrvi. Z njimi so čvrsto zvezali Jano in ji razširili roke in noge. Zatem so vsi vzeli zlate peharje vina, iz katerih so pili. Vse je bilo pripravljeno za začetek perverznega onečaščenja.

Iz množice so izstopili prvi trije, en za drugim so pristopili k ponujenemu golemu telesu. Ovhajali so deklíčine lase, roke, noge, dojke, mednožje in se je povsod dotikali, pri tem so skoraj neartikulirano izgovarjali besede v njej nerazumljivem jeziku. Ostali so oblečeni, a so jim iz odprtih na hlačah kot kopja štrleli penisi. Ko je eden občeval z Jano, sta jo druga dva lizala, grizljala z zobmi in davila z rokami. Bili so podivjane hormonske zveri. Potem so se menjavali po tri, a ona se je samo smejala, kot bi uživala.

Proti Barici, vkopani in obnemeli, je krenil isti moški, ki je v naročju prinesel Jano. Ponudil ji je z nečim popisan list papirja. Njeno srce ni več zmoglo prenašati mučnih prizorov. Preden je zmogla zakričati od groze, ki ji je bila priča, se je zbudila. Bilo je sredi noči in dojela je, da je sanjala. Ni šlo za navadno nočno moro, temveč za eno tistih sanj, ki zamajejo človekovo prepričanje o naravi sanj.

Pohitela je do Janine sobe, a nje ni bilo v sobi. Na nočni omarici je zagledala popisan listič, naslonjen na čašo z vodo. Zgrabila ga je in prebrala:

»Mami, kmalu se vidiva. Jana.«

Zrla je v sporočila, saj nikakor ni mogla razumeti, kako je nepokretna Jana to uspela napisati in oditi. Globoko se je vznemirila in nekaj jo je stisnilo v prsih. Spustila je papir na posteljo in pod vzglavnikom opazila kos vrvi, pravzaprav enake vrvi, s kakršno so v sanjah, iz katerih se je ravnokar zbudila, zvezali Jano. Takoj je doumela, da je sporočilo, ki ga je pravkar prebrala, prišlo iz njenih sanj v resničnost. Ob tem spoznanju je ostala brez sape. Isti trenutek se ji je zrušilo življenje in na posteljo se je zgrudila v smrt.

***

Majske Pobožnosti v Grabovnici niso bile nikoli prekinjene. Vse do te žalostne nedelje.

Ljudje, ki so se napotili k tretji romarski maši, so zastali pred vhodom domačije Fortunovih. Zagledali so Jano, ki je pred hišo negibno sedela s knjigo v roki. Čudili so se, zakaj jim ne odzdravlja. Bosa baba Luca je zakoračila proti Jani.

Stara Lucija je dobro poznala podrobnosti Janine bolezni in je ni presenetil njen videz. Ko je opazila, da sirotica ne diha, je padla na kolena. Začela je kričati na ves glas, klicala je ime Božje in dvigovati roke k nebu. Vsi iz kolone so ji prihiti na

pomoč. Ko so zagledali Jano, so se romarji prijeli za glavo. Niso mogli verjeti, da se je mladenka pretvorila v staro. Istočasno so klicali Boga in Barico. Baba Luca je vstala in pohitela v hišo, da najde Janino mati.

Našla jo je mrtvo v Janini postelji, ko je ležala zakrčena na trebuhu. Lucija se je prekrižala in zlomljeno rekla:

»Joj Barica, žalost moja! Bog te je kaznoval in naj vsi svetniki Božji pomagajo tvoji duši! Istočasno sta umrli, obe nespovedane in brez maziljenja.«

Kot pred tremi tedni je sestopila iz nadstropja v pritličje. Tedaj je bila spokojna, a zdaj je vsem prinašala strašno novico o Baričini smrti.

Tragedija in skrivnost nista dovolj za opis tega dogodka. Nihče v vasi še ni slišal česa podobnega. Na isti dan sta umrli hči in mati. Tretje majsko romanje na Sv. Vid je bilo odpovedano.

Vedeli so, kaj morajo storiti. Niso se dotikali pokojnic ali stvari v hiši. Mladeniči so se organizirali in trije najhitrejši so pohiteli v Čazmo. Eden je o dogajanju obvestil župnika, drugi je šel do zdravnika, a tretji je prevzel dolžnost pošiljanja brzojava Stanku, edinemu moškemu Fortunovih. Vsi drugi so ostali pred hišo in molili. Okoli ograje, kjer je Jana zakopala svoje bruhanje, sta letela dva modra metulja. Zaradi zavzetosti z razmišljanjem o nesreči, ki je zadela Fortunove, ju nihče ni opazil.

Prvi je pred pokojnično hišo prišel zdravnik. Videl je, da Jana v rokah stiska Sveto pismo z rumenimi, skoraj nečitljivimi stranmi, odprto na štirinajstem poglavju preroka Izaija. Ko je knjigo, ki se jo je krčevito oklepala, iztrgal iz njenih rok, se je papir pred očmi vaščanov spremenil v prah. Vaščani so se, prestrašeni, prekrižali in nihče si ni drznil niti pisniti. Ljudje so bili preveč prestrašeni, da bi si drznili mešati se v Božje načrte.

Zdravnik se je obnašal, kot da se ni zgodilo nič neobičajnega. Odkimaval je in s prezirom opazoval molčeče vaščane. Zahteval je, naj Janino truplo odnesejo notri in položijo na posteljo, da jo bo lahko pregledal. Dolgo je proučeval njeno truplo. Večkrat je že naletel na primere mladih posameznikov iz okoliških vasi, ki so kot Jana hitro ostareli in umrli. Zaradi tega je ugotovil smrt zaradi Metuzalemovega sindroma. Pri Barici je diagnosticiral srčno kap. Izdal je potrdila za pokop. Domačinu Stanku Fortuni je pustil pismo sožalja.

Po zdravnikovem odhodu se je baba Luca lotila pranja mrtvih žensk. Z mokrimi krpami je zdrgnila telesi in ju obrisala s suhimi brisačami. Zatem jima je izbrala obleke za večni počitek. Barico je oblekla v najlepši kostim in ji obula edine čevlje s peto. Roke ji je, kot se spodobi, položila na prsi, a brado ji je povezala s šalom okoli glave.

A Jana? O groza in žalost! Redko se zgodi, ko je treba pokopati neporočeno žensko. Takšna mora na drugi svet kot nevesta. Čeprav je Jana na videz starejša od nje, se je baba Luca odločila za spoštovanje običaja in jo je za pot pred Boga

pripravila napravljeno v nevesto. Oblekla jo je v mamimo poročno obleko in obula v lahke bele poletne sandale. V roke ji je položila šopek šmarnic in njeno glavo okrasila z vencem, spletenim iz rož.

Stanko Fortuna je iz Našic odšel takoj, ko je izvedel, da je izgubil ženo in otroka. V Grabovnico ga je pripeljal direktorjev voznik. Potrt mož je vso pot molčal. Občutil je, kot bi se breme celega sveta zrušilo na njegova široka ramena in mu zdrobilo kosti. Z močnimi rokami se je držal za glavo. Nikakor ni mogel verjeti, kaj ga je doletelo. Silno je žaloval in sam sebi zameril, ker se ni vrnil takoj, ko je prejel Baričino pismo. Vendar je zdaj moral ohraniti prisebnost. Takoj ob prihodu so ga čakali vaščani in mu izražali dvojno sožalje. Z župnikom in pogrebnikom se je dogovoril glede pogrebnih podrobnosti in izbral krsti.

Molk je legel na posestvo, ko sta pred hišo prišli krsti. Ko so vanju spravili pokojnici, sta se začela pravo žalovanje in bedenje. Iz celega kraja so prihajali radovedneži, da bi se prepričali, ali je res, kar se je govorilo o smrti matere in hčere. Celo nedeljsko noč in cel ponedeljek so se ljudje poklanjali okoli krst, vse do predvečera, ko so ju pokopali.

Župnik je pred odhodom na pokopališče prebral nekaj besed, a zatem iz hiše povedel povorko z dvema krstama. Celo pot se je slišalo žalno mrmranje stark, ječanje poročenih žensk in stokanje mladenk. V trenutku spuščanja krst v grobova se med žalostno ceremonijo nihče ni mogel ubraniti joka. Stanka so podpirali sosodje in mu nudili oporo, da se ni zlomil pod bremenom usode. Edino grobarji so mirno stali in potrpežljivo čakali, da na krsti namečejo prej izkopano zemljo.

Po sprevodu, ki ga Grabovnica ne pomni, so se v hiši, prekriti s tančico skrivnosti, odvile skromne *karmine*⁴. Kmalu so se razšli. Grabovničani so se vrnili v svoje hiše, a ljudje iz drugih vasi so se odpravili v sosednji Milaševac, kjer so hoteli videti najnovejšo atrakcijo – motocikle na zidu smrti.

Stanko je ostal osamljen, sedel je za mizo svojega praznega doma. Vedel je, da ne bo izkoristil vseh štirinajst dni dopusta, saj si tega ne more privoščiti. V Našice se bo vrnil teden po pogrebu. Babi Luci bo ponudil, tudi za plačilo, da mu bo obiskovala hišo in skrbela za kozice.

Ženine in hčérine obleke je položil v vreče. Odločil se jih je darovati nekemu zagrebškemu humanitarnemu društvu, saj so bili njeni člani direktorjevi prijatelji. Nedavno jih je peljal na ogled gradbišča, kjer so ljubeznivo poklepetali z vsemi delavci in jim razdelili svoje vizitke.

Kot so velevali ljudski običaji, je Stanko prvo nedeljo po pogrebu obiskal grobova, kjer se je najprej prekrizal. Baričin grob je bil poln sveže vznikle trave, a Janina gomila je še naprej prekrivala gola, suha in razpokana zemlja. Ko jima je ves objokan prižgal svečki za pokoj duš, se je iz daljave slišal molitveni napev Grabovničanov, zbranih pred odhodom na zadnje letošnje majsko romanje.

Istočasno se je s pokopališča umaknil moški v črnem.

***

Ko je Neznanović zapustil pokopališče, je pohitel do mesta, kjer ga je v avtomobilu čakal njegov prijatelj iz društva. Odprl je vrata vozila in sedel na sovoznikov sedež. Vrgel je pogled na sopotnikovo broško z izrezbarjenim modrim cvetom in poročal:

»Naša kmetica je krepnila. Izcedili smo jo do konca. Njeni mami se je zgodila neka tragedija. Obe so pokopali v ponedeljek zvečer. To je vse. Pelji nas v naš zagrebški štab.«

Ivanov sopotnik je zagnal avto in cinično odvrnil:

»Ko smo začeli prenos preko njenega traku za lase, ki si ji ga ukradel pri cerkvi na hribu, smo vsi dobro vedeli, kako bo kmetica končala. Smrt donatorjev je edini možni konec.«

»Vem, brat! Vendar sem se želel prepričati, da je poginila tisti trenutek, ko sem občutil, da od nje več ne dobivam energije. Grabovnica je na poti iz Slavonije, zato nismo ničesar izgubili, če smo se oglasili v vasi in potrdili stanje stvari.«

»Brat Ivan, res si natančen in dosleden. Ničesar ne prepuščaš naključju.«

»To je način dela, ki nam je prinesel uspeh. Nikakor nočem, da bi kdo ustavil naš transfer.«

»Saj veš, da to ni mogoče. Le mi lahko to prekinemo. Nihče razen nas, ne ve, kaj se dogaja žrtvam. Niti zdravniki ne dojamajo, da se iz donatorjev izsesava življenjska energija in zaradi tega hitro krepnejo,« je dodal sopotnik in se pri tem naslajal.

»Zdravniki so bedaki. Nikoli ne bodo ugotovili, da smo mi tisti, ki donatorjem izsesamo energijo. Pojem energijski vampirizem je uradni medicini popolnoma neznan. Da bi opravičili svoje neznanje, si zdravniki izmišljajo nove vrste neozdravljivih bolezni in sindromov, ki so vzrok smrti naših donatorjev.«

»Še zlasti jim ni jasno, odkar smo se preusmerili in za donatorje jemljemo kmete in ne meščane, kar smo nekoč počeli.«

»Donatorji iz mesta so slabotni. Za razliko od njih so kmetje energijsko in fizično bistveno močnejši. Poleg tega kmetavzarji ne verjamejo zdravnikom niti k njim ne tekajo za vsako malenkost. Verjamejo, da jim lahko najbolj pomagajo molitve Jezusu in Devici. Ko se donator enkrat znajde v krempljih astralnega stroja, zanj ni več rešitve. Tukaj niti Bog ne pomaga!« se je režal Neznanović.

»Brat, se še spomniš tistega prototipa astralnega stroja, ki smo ga konstruirali predavnimi časi?« je sopotnik prekinil Ivanov smeh.

Neznanović se je za hip zamislil. Spomnil se je časov tik pred drugo svetovno vojno in podrobnosti prvotnega astralnega stroja, popolnoma na skrivaj konstruiranega v veji prostozidarske lože, ki ji je pripadal. S proučevanjem starodavnih ezoteričnih zapisov o astralni ravni so se dokopali do odkritja, da je

mogoče z nihanjem magnetnega polja doseči neposredni pretok življenjske energije od donatorjev do izbranih prejemnikov. To kolosalno odkritje so uporabili za izdelavo stroja, ki je omogočal takšen energijski transfer. Pri prototipu in pri nadgrajenem stroju je v veliki spiralni cevi krožilo 0,9 odstotka raztopine natrijevega klorida³. Prototip je bil prevelik ter preglasen in za uspešen prenos je bila potrebna fizična prisotnost donatorja znotraj navoja spirale z raztopino.

»Prototip je v samo enem dnevu izčrpal donatorja do smrti,« je končno dejal Ivan. »Transferje smo delali poredko, saj smo morali ugrabljati ljudi in pri tem paziti, da ne pademo komu v oči. Po šestoaprilski vojni in zlomu stare države smo prototip uničili in s tem preprečili, da bi padel v neprave roke. Pregarjali so nas nacisti in ustaši. Ni jim uspelo uničiti naše veje niti niso izkoreninili našega znanja. Iz vsega smo izšli še močnejši, saj smo ugotovili, kako astralni stroj dodatno izpopolniti.«

Neznanović je znova utihnil in pomislil, kakšna nenadomestljiva škoda bi bila, če bi morali zaradi kakšnega razloga prekiniti koriščenje astralnega stroja. Tuja življenjska energija mu je preveč prijala, da bi se ji lahko hitro odrekel.

Sopotnik ga je pogledal in prekinil njegove misli:

»Nikoli ga ne bomo ustavili. Nikoli več ne bomo imeli težav z jemanjem energije. Vasi so prepolne donatorjev. Za uspešni transfer potrebujemo samo kakšen njihov osebni predmet.«

»Vidiš brat, s tem se jasno vidi, koliko smo pred svojim časom. Obema je jasno, da lahko vsaka vaša čarovnica vzame tuj predmet in z njegovo pomočjo naredi energetsko manipulacijo. Vendar čarovnica tuji predmet uniči, da bi s tem delovala na tistega, ki mu pripada. A kakšno korist ima čarovnica od tega? Malce nizkotnega zadovoljstva, ker je nekomu škodovala? Pest drobiža od naročnika coprnije? Mi smo stoletja daleč od takšne nizke črne magije. Z astralnim strojem predmeta ne uničujemo, temveč z njegovo pomočjo črpamo lastnikovo življenjsko energijo. Resnično je koristno dobivanje sveže energije in se pri tem pomlajevati,« je dejal Ivan, poln hrepenenja in ponosna.

»Hitro se regeneriramo. Vsak naš donator ima, na svojo nesrečo, popolnoma drugačno patologijo,« je konstatiral sopotnik.

»Zato smo za navadne ljudi in znanstvenike nadmočni. Dobro smo proučili starodavna znanja in obvladali, česar še vsa svetovna znanstvena skupnost ne bo sposobna še deset bodočih življenj.«

»Moramo razmisliti o nadaljnjem napredku. Vsakemu od nas moramo narediti osebni astralni stroj. Tako bi imeli donatorji daljši rok trajanja.«

»Za zdaj je še prerano za kaj takšnega. Vendar si lahko prepričan, da se bomo naužili prihodnosti. Naš čas neizpodbitno prihaja,« je dejal Neznanović, popolnoma prepričan v svoje besede.

Preostanek vožnje sta oba preživela s svojimi mislimi. Kmalu sta prišla do zagrebskega naslova, sedeža njihove masonske veje *Nezaboravak*, ki je izhajala iz *Velike lože Sonca*. Člani masonske veje *Nezaboravak* so se pod krinko humanitarnega dela ukvarjali z ezoteriko, metafiziko in proučevali mračna polja ontologije. Ime veje so vzeli po cvetju spominčica, a člani najožjega kroga so se prepoznavali z nošnjo broške z vgravirano spominčico.

Avto sta parkirala, sopotnik je ogovoril Ivana:

»Brat, se spomniš tistega visokega fizikalca, s katerim sem se dolgo pogovarjal na gradbišču v Našicah?«

»Spomnim se. Kaj je z njim?« vpraša Neznanović.

Sopotnik se začne režati:

»Kako je svet majhen, brat moj. Zelo majhen. On bo naš naslednji donator. Iz Grabovnice je ...«

Ivan je nadaljeval:

»In v ponedeljek je pokopal ženo in hčer. Je to ta?«

»Natančno ta!« se sopotnik ni nehal režati.

»Zakaj mi tega nisi takoj rekel? Lahko bi ga že obiskali. Se vrnemo in mu izrečemo sožalje?« se zareži še Neznanović.

»Ne, on bo sam prišel k nam. In to za kakšen dan!« je izstopil iz avtomobila Ivanov prijatelj.

Ko ga bomo izsesali in oželi, vsi okoli njega bodo mislili, da ugaša zaradi žalovanja za ženo in hčerko,« je Neznanović zaloputnil z avtomobilskimi vrati. Preko očesnih votlin so se mu navlekale goste sence.

Z zbijanjem šal na račun naslednjega donatorja sta mimo portirja prišla na dvorišče. Poigrala sta se z nemškimi ovčarji in se po stezi iz brušenega marmorja napotila k vili. Glavni ju je čakal v svoji delovni sobi v prvem nadstropju. Dok sta se Neznanović in njegov masonski brat vzpenjala po stopnicah, je Glavni odprl veliko črno beležnico. Vedel je, kaj mora vanjo vpisati.

Na prvi prazni strani je z nalivnim peresom napisal datum, naslov in ... Donator 369 – Stanko Fortuna.

~ ~

1. Spominčica
2. Uporabljen je prevod 14. poglavja preroka Izaija s portala Biblija.net, ki ga ureja Svetopisemska družba Slovenije.
3. Natrijev klorid – običajna sol
4. Karmine – Sedmina, pogostitev, kjer se še zadnjič poslovijo od pokojnika.

Tihomir Jovanović Tika

F 1

(prevedel: Bojan Ekselenski)

Sence so se podaljševale in postajale vse bolj nejasne ter se končno zlije v temo. S hriba se je spustil hladen zrak in ko sem ga globoko vzdihnil, mi je nosnice napolnil vonj gnijočega listja in vlažne zemlje. Nihal sem se v sedlu, ko je šel konj pod menoj počasi in utrujeno. Če sem že jaz, na sedlu, bil na koncu z močmi, kako je bilo šele njemu. Najti prenočišče, še pred popolno temo, ko ven pridejo nočni stvori. Nisem se jih bal, saj sem bil izurjen za boj z njimi, a danes zvečer sem želel mehko posteljo in spanec, da se okrepim po današnjem dolgem jahanju.

V dolini na koncu svoje poti, zraven ceste, nekaj dlje od reke sem videl slabotne luči, podobnih kolobarjem v letnem žitu. Spodbodel sem konja in ga pognal.

»Še malo, Doro,« zašepetam svojemu edinemu prijatelju in sopotniku zadnjih dni. »Kmalu se bova odpočila.«

Luči majhne vasi so skrite v dolini. Skozi okna le nekaterih hiš se komaj razberejo luči petrolejk in lojenk. Po makadamski poti do tja odmeva zven podkev. Spustil se je mrak in ob pozni uri ljudje ne gredo iz hiš, ker so prestrašeni. Tukaj sem, dvorski ubijalec vampirjev, da jih rešim tega strahu, strahu pred nočnimi bitji. V torbi imam depešo, podpisano od samega Njegovega veličanstva, kralja Milana Obrenovića in Njegove svetosti, metropolita Inokentija. Vsaka napisana beseda mi je ostala v spominu:

»Po volji srbskega kralja Milana Obrenovića in ob blagoslovu njegove svetosti metropolita Inokentija se Joakim Uglješa Krstić imenuje za uradnega lovca in uničevalca vampirjev in podobnih izrodov. V tem smislu mu je treba ponuditi vso potrebno pomoč, kot fizično kot sodelovanje žandarmerije in ljudstva. Morajo mu biti na voljo in delovati, kot on ukaže.«

Pod tem kratkim pismom sta poleg kraljevega pečata lastnoročna podpisa kralja Milana in metropolita.

Moje kodno ime je F1, kraljev lovec, sam sem z nekaj kmeti proti črni vojski. Moja polja so bela in ko kakšna črna figura stopi nanje, je moja naloga, da jo uničim.

In zakaj to pismo? Za nekaj pismenih notarjev v okrajih. Kajti navadno ljudstvo v srbskih najbolj odročnih kottičkih komaj ve, kdo mu je kralj, a da bi znal brati ...

Začel sem svoje delo in sprejel ponudbo njegovega veličanstva z zahvalo iz svojih osebnih razlogov. Maščevanja!

Med šolanjem v Peštanskem Tekelijanumu sem pogosto potoval do Dunaja in tam spoznal lepo hčer Ljubomira Bogojevića, ki je tam predaval. Z Mileno sva se zaobljubila v večno ljubezen in ob povratku v Srbijo sva želela svojo zvezo okronati s poroko. Toda usoda se večkrat ne podreja našim željam.

Neki vikend, pokazalo se je, da usoden, je Milena šla z družino v Medling na obisk k prijateljem. Med povratkom v mraku, ko so šli čez gozd, jih je napadel stvor, ki so ga tam imenovali *Nachzeurer*, kar v grobem prevodu pomeni nočno bitje. Verjetno ni treba poudarjati, da je to podobno našemu vampirju.

Vedno, kadar sem zaslišal takte valčka Zgodbe iz Dunajskega gozda Johanna Straussa, sem se spomnil slik umorov. Videl sem stvor, ki je skočil iz teme, konje, ki so se vzpenjali na zadnje noge, kočijaže, ki padajo na zemljo ter odvratno bitje, ki odpira vrata kočije in zariva svoje ostre zobe v vrat, ki sem ga velikokrat objemal. In preklinjal sem samega sebe, ker mu nisem takoj sledil, čeprav so me poklicali. Prepričan sem bil, da bi jo rešil, če bi se takrat odzval.

Na njenem grobu sem se zaobljubil, da se bom do konca življenja boril proti tem stvorom in bom uničil to odvratno seme, da bom, kolikor je v moji moči, svet osvobodil teh pošasti.

Nekako v tem času so se v Srbiji razširile te pošasti in nekateri avstro-ogrski preiskovalci so zabeležili primere vampirizma v Kiseljaku poleg Požarevca in Medvede. V prvem primeru je šlo za Petra Blagojevića, a v drugem za Arnauta Pavla oziroma Arnolda Paola, kot so ga imenovali v cesarskih knjigah.

O Petru Blagojeviću je poročal avstrijski uradnik Frombald v časopisu *Wienerisches Diarium* (*Dunajski dnevnik*), a o Arnautu Pavlu komisar Johannes Flickinger.

Evo, zdaj prihajam v Topliško okrožje v pregon za enim od teh stvorov – Strahinjo Karavlahom.

Prišel sem pred gostilno, ko so na nebu zasijale prve zvezde. Gostilna je bila uborna koliba iz nežganih opek in lesenih tramov z napisom Dert¹. Čudno ime, saj so notri sedeli samo starejši. No, oni so verjetno bili nekoč mladi in je ostal sentiment ali pa je to zdaj nekaj, kar imenujejo hrepenenje². Kasneje sem izvedel, da se je vse začelo zaradi sentimenta.

»Poskrbi za mojega konja,« sem rekel gostilničarju in on je to prepustil nekemu svetlolasemu dečku, po vsem sodeč njegovemu sinu in nasledniku.

Deček zgrabi uzde in konja spravi do hleva, pri čemer se je ves čas obračal proti meni. Verjetno sem mu deloval čudno, tako visok, z nekajdnevno brado, klobukom in škornji iz črne kože. Poleg tega sem imel za pasom revolver, a v roki samostrel, a na hrbtu tok z glogovimi puščicami. Prave stvarčice za soočenje z nemrtvimi, da se ne spuščam v boj »prsa na prsa«. V bobnu revolverja sem imel srebrne naboje.

Tudi odraslim sem deloval čudno, vsaj za njihova razmišljanja in tudi način oblačenja. Takoj so vedeli, kdo sem in pogovor v gostilni je takoj potihnil. V tišini sem lahko slišal, kako strastno vlečejo vase cigaretni dim.

»Želite kaj popiti?« me je vprašal oštir in se nagnil k meni.

»Da, dvojni kratki in ... Prenočišče.«

»Vsekakor. Pričakovali smo vas. Postelja je že pripravljena, peč je naložena, saj so tukajšnje noči precej sveže.«

Prikimal sem in sprehodil se je do točilnega pulta. Kot bi to pomenilo nekakšen znak, je gostilna ponovno oživila, najprej s šepetom, potem pa glasneje, čeprav preveč en čez drugega in ne dovolj glasno, da bi razumel, o čem so se pogovarjali. Zagotovo so debatirali o meni in primeru vampirizma v vasi.

Popil sem svoje žganje in občutil, kako mi kri hitreje teče po žilah, udi so oživeli in v prste se je vračala gibkost. Žgoči gostilniški dim me je ščipal v oči, ki se zasolijo. Mogoče so k temu pomagali nenadni spomini na Mileno.

Na dan so privreli popolnoma nepričakovano, a nisem jih hotel sedaj, saj sem bil na sledi zveri, ki je morila meščane in ta zver je, dokler je bil še živ človek, ljubila posebno žensko. Odločil sem se, da najprej vprašam oštirja, če kaj ve o primeru vampirstva.

»Hja, ne ravno veliko, v glavnem vem to, kar vsi govorijo. Zagotovo pa je, da nihče ne ve, kje mu je grob, niti Jelisveta.«

Jelisveta je bilo dekle, ki jo je vampir ljubil, zaradi nje se je ubil in je pokopan na neznanem mestu, izven pokopališča in brez razpela.

Navkljub njegovim besedam sem slutil, da ve nekaj več. V gostilnah se vedno izmenjajo novice, resnice in govorice. Verjetno se iz nekega razloga boji, če je v primeru vampirja sploh potreben kakšen razlog za strah. Ljudje verjamejo, da imajo velike moči in znanje. Če jih nekako užalite, pridejo ponoči po vas, saj ste v temi najšibkejši.

Nisem vztrajal pri pogovoru. Šel sem ven. Pred spanjem sem želel vdihniti sveži nočni zrak. Mesec je že vzšel iznad hriba, rdeč in zlosluten. Njegovo polnost je kvaril samo tanek trak oblaka, ki se je potegnil preko njegove spodnje polovice.

Vse drugo je bilo mirno, slišalo se je žuborenje vode po kamenju, ki ga stoletja uporno obdeluje, gladi in brusi, dokler ne ostane samo fini pesek. Kot čas brusi in briše spomine, veselje, žalost in v nas ohranja samo najskrivnejše, dokler se vse ne pretvori v prah. Zaslišal sem huk sove, ki je šla v nočni lov. Vsak trenutek lahko gre na lov še en nočni plenilec. O tem bom razmišljal jutri. Jaz sem beli lovec in lovim samo podnevi.

***

Jutro je bilo megleno. Stal sem pred gostilno in poskušal uganiti, kaj se skriva za meglo. Nikjer ni bilo senc mimoidočih, pot je bila prazna vse do tja, kamor mi je segal pogled. Ker je bilo še zgodaj za pot do Jelisvete, da mi pove, kar ve o Strahniju Karavlahu in kako se je vse začelo, sem se odpravil proti reki. Zaradi megle me je bolj vodil njen zvok kot pa oči. Bilo je nekaj omamljajočega pri opazovanju vode, ki je tekla še pred našim nastankom in bo tekla, ko nas ne bo več. Pretvarja se v meglo, oblak, dež in ponovno v reke in potoke, ko nekomu na kratko podari življenje.

Nekdo je sedel ob obali in v reko metal kamenčke. Zakašljaj sem, da sem najavil svoj prihod. Obrnil se je in mi rekel:

»Sedite, nekaj vam moram reči.«

»Od kod ste vedeli, da bom prišel? Tukaj sem čisto slučajno.«

»Nič ni slučajno, zato je tudi vaš prihod ni. Vem, zakaj ste tukaj. Vem, kje je pokopan Strahinja Karavlah.«

»Res? Ste mogoče prisostvovali njegovemu pokopu? Ste njegov sorodnik?«

Nekaj trenutkov je molčal, potem mi je odvrnil:

»Lahko se reče, da ...« s tihim in hrapavim, pravzaprav starim glasom.

»Kje je pokopan?« sem vprašal.

Iztegnil je roko v meglo, vzporedno s tokom rekel:

»Sto metrov od tod, kjer se od glavne ceste k reki odcepi steza, poleg razcepljene vrbe je ...«

»Razcepljene vrbe?«

»Da, iz korenin rasteta dve stebli,« je rekel in šele tedaj sem videl njegov obraz. Popolnoma blede, mlad in brez gub, iznad ustnic pa ozke brčice. Presenetil me je ta mladostni videz, saj je glas zvenel kot pri precej starejši osebi.

»Hvala vam,« sem se zahvalil in mu ponudil roko.

Samo nemo je prikimal in roke nabil v žepe. Ko je odhajal v meglo, sem dobil občutek, da se mu stopala ne dotikajo tal in so nekaj centimetrov nad drobirjem.

Odkimal sem z glavo, kakšen čudak, vendar bom v vsakem primeru preveril njegove besede. V naslednji potezi sem se namenil obiskati Jelisiveto, a še prej sem se vrnil v gostilno in oštirja povprašal, kje je njena hiša.

»Gospod, to je hiša iz rdeče opeke, spredaj ima verando in dva oreha. Zlahka jo boste prepoznali,« mi je dejal oštirjev sin in mi predal uzde mojega vranca.

Pobožal sem ga po glavi in odjezdil. Mogoče bi bil naš sin takšen, sem pomislil, moj in Milenin, da se ne bi zgodilo tisto ...

Hišo sem res zlahka našel. Najprej sem slišal udarce sekire v les in zatem zagledal človeka, ki je pripravljaj kurjavo za prihajajočo zimo. Ko sem se ustavil pred vhodom in je konj zahrzal, je prekinil z zamahi sekire. Spustil jo je in se zagledal vame.

»Dober dan,« sem pozdravil in razjahal. »Živi tukaj Jelisiveta?«

»Kdo ste vi?« je z vprašanjem odgovoril na moje vprašanje.

Nisem mu odgovoril, temveč sem izvlekel depešo kralja Milana in mu jo pokazal. Nekaj sekund je gledal v list, zatem je dvignil pogled. Vem, da mu še ni bilo jasno in sem dejal:

»Jaz sem Joakim Krstić, kraljevi lovec na vampirje. Tukaj sem zaradi Jelisvete in Strahinja Karavlah ...«

Ob omembi drugega imena se je namrščil in opazil sem sledove ljubosumja.

»Vstopite,« je končno rekel in odložil sekiro.

Privezal sem konja za oreh in se napotil proti hiši, a moški mi je sledil.

»Z Jelisveto se moram pogovoriti na samem,« sem dejal.

»Jaz sem njen mož,« je jezno odvrnil. »Imam pravico ...«

»Poslušaj, človek!« sem ga prekinil. »Če želite, da vam pomagam, mi ne otežujte stvari. Torej?«

»Zakaj?« je vprašal. Obmolknil sem in ga pogledal v oči, razumel je sporočilo, umaknil je pogled in se vrnil k sekanju drv.

Mogoče lahko Jelisveto rešim pred vampirjem, a težko pred tem moškim.

»Vi ste ...« je začela Jelisveta, ko sem vstopil in besede so ji zastale, saj ni vedela, kako naj me ogovori. Olajšal sem ji stvar:

»Joakim Krstić, morilec vampirjev, z blagoslovom metropolita Inkretija pooblaščen od kralja Milana.«

»Pa ... Izvolite sesti ...«

»Povejte mi vse. Kako se je zgodilo? Od začetka. Z začetkom mislim od takrat, ko je bil Strahinja še živ. Kakšna je bila vajina zveza?«

Pogledala je k vratom, preverjala je, kje ji je mož in ko je zaslišala udarce sekire, je vzdihnila in mi povedala zgodbo. Na začetku je zvenela čisto običajno.

Ona in Strahinja sta se ljubila in želela sta se vzeti. A ker v Srbiji ne odločajo mladi in ljubezen, temveč starši in njihovi interesi, se jima želja ni uresničila. Njeni starši so nasprotovali njuni ljubezni, saj je bil Strahinja najemnik iz revne družine, a ona je bila lepa in je padla v oko bogatemu posestniku.

Starši so v poroki s posestnikovim sinom Miladinom videli rešitev iz brezna revščine in mislili so, da ji bo dobro in bo nekega dne vzljubila tega moža. Poročili so jo s tem Miladinom. Razočarani Strahinja je naredil samomor. Z revolverjem se je ustrelil v srce, ki je utripalo samo za Jelisveto. Govorilo se je, da so ga našli mrtvega v staji in da je na njegove prsi priletel črni netopir, ki je odletel, ko so vstopili. Pokopali so ga sorodniki na skritem mestu, a kmalu so vsi umrli zaradi neznane bolezni. Po pripovedovanju ljudi so ravno ti bili prve žrtve Strahinje, da ne bi izdali mesta pokopa in je lahko neovirano nadaljeval z vampirizmom. Tedaj je začel obiskovati Jelisveto.

»Na začetku je prihajal in mi še naprej govoril, da me ljubi in naj se mu pridružim, saj znajo ljubiti tudi mrtvi,« je dejala Jelisveta. »Potem je postal vse bolj grob, začel me je strašiti in vznemirjati, a vendar ... Na koncu je odhajal, kot da mu je žal, ves žalosten ...«

»Veš, kje je pokopan?« me je zanimalo.

»Ne, tega nihče ne ve. Vedeli so njegovi sorodniki, a so vsi mrtvi.«

»Zjutraj sem srečal nekega človeka, ki je trdil, da ve.«

Jelisveta se je zdrznila:

»Mogoče je kdo od sorodnikov komu izdal skrivnost.«

»Mogoče,« sem dejal in vstal s pručke. »Čas je, da grem in poiščem to mesto.«

»Kje je?« je zanimalo Jelisveto.

Odmahnil sem z roko in odšel. Mogoče ji bom kasneje povedal, ko opravi delo. Videl sem čuden sijaj v njenih očeh. Saj veste, ko želite izvedeti, kje je pokopana vam draga oseba in želite na njenem grobu prižgati svečo za spokoj njene duše.

Ko sem še mimo Miladina, me je pogledal in zatem svojo ženo, ki je stala na pragu hiše. Zahvalil sem se mu, ga pozdravil in iskreno rečeno, nisem ga več hotel videti. Zajahal sem vranca in krenil proti reki. Megla se je dvignila in razpršila, videla se je makadamska steza z vrbami ob reki. *A kaj, če me je tisti človek nalagal? Ampak ... Kako je lahko vedel, sem razmišljal.*

Skrenil sem z glavne ceste na stezo, ki vodi k reki in zagledal razcepljeno vrbo z golimi vejami, odpadlo listje je potemnelo od dežja, se razmazalo po tleh. Poleg vrbe sem zagledal nek komaj opazen kup, podoben gomili. Vzel sem lopato iz torbe in začel kopati. Odstranjeval sem zemljo na stran in kopal vse globlje, dokler mi lopata ni udarila v nekaj trdega, zazvenelo je topo in prazno. Lesena krsta? Nestrpnost sem nadaljeval z odkopavanjem in odkril sem celo površino pokrova krste. Torej je tu res nekdo pokopan. A kako je tisti čudak to vedel?

Naglo sem razgrnil zemljo s krste in odkopal napol razpadel pokrov. Zastal sem za nekaj trenutkov, mogoče nisem imel moči ali pa v sebi nisem verjel, da je to resnično to, kar sem iskal. Mrzlično sem dvignil pokrov in zagledal obraz in telo, nabuhlo od krvi. Kljub temu sem ga prepoznal. To je bil čudak, ki sem ga včeraj srečal pri reki. Ta glava, brčice, oči in rana na prsih! Strahinja Karavlah! Veke so se mu dvignile, pogledal me je, usta so se mu odprla in komaj razločno je zašepetal:

»Daj, naredi. Kaj čakaš?«

Zakaj? Zakaj je tako nestrpnost čakal svojo smrt? Potem sem razumel, kar mi je rekla Jelisveta - tudi mrtvi zmorejo ljubiti, kot mi ljubimo njih. Preveč jo je ljubil, da bi jo še naprej nadlegoval. Želel je, da se prepusti življenju. Zgrabil sem samostrel in ga uperil v njegove prsi, na rano od naboja, ki je prestrelil srce. Okleval sem nekaj trenutkov in zrl v njegov moledujoči pogled in potem spustil tetivo.

Puščica je prestrelila njegovo telo in se s »tup« zabila v spodnji del krste. Vzdrhtel je, kot da občuti bolečino in potem obmiroval. Strahinjev obraz je objel čarobni mir, spokoj in pred mojimi očmi je začelo njegovo telo razpadati in se spreminjati v prah, kar bi že moralo davno tega postati. Spustil sem pokrov na krsto in začel zakopavati grob. Ko sem končal, sem se prekrizal nad gomilo, prebral molitev in odjahal do gostilne ...

~ ~

Vladimira Becić

Škatla

(prevod: Bojan Ekselenski)

Pravzaprav ni vedela, kaj naj z njo. Najprej jo je postavila na stol in opazovala. Bila je pol manjša, kot se je spomnila:

»Notri je vse, kar boš kadar koli potrebovala,« ji je pred odhodom rekla Angela. Jade je verjela, da se bo nekega dne vrnila. Škatlo je shranila na varno. Zamotala jo je v odejico, mehko in toplo, da je ne bi poškodovala. Položila jo je na dno omare in prekrila s puloverji, ki jih nikoli ni nosila, čeprav jih je vsako zimo spuščala s podstrešja. Pustila je, da spi, da sanja. In odšla je, da živi svoje življenje.

Dnevi so minevali, Angela se ni vrnila, niti se ni javila. Jade ni skrbelo. Angela je vedno znala poskrbeti zase. Prihajala in odhajala je, kakor je njej odgovarjalo in kot bi Jade hotela. Jade se je sprva pritoževala, a se je sčasoma sprijaznila. Vedela je, da se bo nekega dne vrnila. Ni vedela, zakaj. Dveh deklet ni vezalo nič razen te hiše. Hiša, v kateri se je ena rodila, a druga umrla.

Minevali so tedni, Jade se je navajala na samoto. Kot vedno, saj je življenje brez Angele postajalo tisto staro življenje. Običajno življenje. Lahko je šla ven po službi, se družila z vrstniki in tudi drugimi. Lahko je izbirala, se sama odločala in tudi delala napake. Vse to, kar je bilo z Angelo nemogoče. Jade je takšno življenje bilo všeč. Čeprav je bila Angela njena edina družina, se je Jade ob njej počutila omejeno. Rada jo je imela kot sestro, a še raje je imela svojo svobodo.

Minevali so meseci, Jade je vse pogostejše v hišo vabila nove prijatelje. V svojo in ne več njuno hišo, kot jo je nekoč imenovala. Podnevi, a predvsem ponoči je vse več ljudi prihajalo v hišo na koncu ulice. Jade jih je vse manj imenovala prijatelji in vse bolj znanci. Čez nekaj časa se ni spomnila niti imen. Znanci so postali tujci in potem le še naporni gostje, ki se jih je hotela rešiti. Želela je biti sama. V svoji hiši. Samota je naredila poln krog in Jade si je zaželela vrnitev Angele.

A Angela se ni več vrnila. Vse, kar je od nje ostalo, je bila ta mala lesena škatlica, smešno okrašena z okorno vrezanimi mačkami, ki so imele vsaka svoj ključ. Ena ga je nosila v ustih, druga je spala, tretji je bil rep ovit okoli ročaja. Jade je vzdihnila med opazovanjem škatle. Ni ji vlivala zaupanja.

»Vse, kar bo kadar koli potrebovala,« je ponovila Angeline besede. Ni se počutila bolj prepričano. Odkimala je in se približala mizi. Iztegnila je roko, da se je dotakne, a se je ustavila. *Če jo odprem, lahko to pomeni, da se Angela nikoli več ne vrne?* Za trenutek je tako mirovala, z roko v zraku, stisnila je dlan v pest nad mačkami s ključmi in razmišljala. *Se bo tako vrnila?* Počasi je roko potegnila k sebi. *Lahko bi mi vsaj rekla kaj okoli tega. Kaj je notri?*

Angela ni bila takšna. Poredko je govorila. Ko je kaj rekla, je to Jade redkokdaj kaj pomenilo. Preprosto ji ni mogla slediti. Bila sta dva svetova, ki sta slučajno en na drugega naletela v istem prostoru ob istem času. Edino, kar sta lahko naredili, je to, kar sta počeli: poskušale so se sporazumevati vsaka na svoj način. Jade z besedami in Angela z dejanji, pri tem učeč ena od druge. Jade se je naučila govor dela, Angela pa delo besed. A škatla tudi v tem jeziku ni imela nobenega smisla. Ne za Jade.

»Bistvo je v škatli. Znotraj nje,« je prišla do zaključka. Besede so bile za Jade nekaj posebnega, kar jo je obkrožalo od rojstva, nekaj, s čim je odrasla, se družila s tem, čemur je usmerila otožnost, ko je bila žalostna in s čimer je delila radost, ko je bila vesela. Z njimi se je zbudila in zaspala. Življenje brez besed je bil za Jade nekaj nezamisljivega, kot morje brez vode ali noč brez teme. Eno in drugo je izzvalo jezo, kot pri Jade tišina.

»Mačke, ključi in Angela.« Kimala je z glavo, ko je obkrožila mizo in opazovala škatlo. Mačke so pomenile dom, ključi pa vhod, a Angela družino. To je bil jezik, s katerim je morala dojemati škatlo, jo odpreti, kajti škatla ni imela vidnega pokrova ali ključavnice. Ničesar ni bilo, kar bi pokazalo, kako naj odpre pravokotno škatlo iz palisandrovega lesa. Jade je vedela, da je nekaj notri. Skrito ... Ne, Angela ni poznala besede skrito, kajti dela niso mogla ostati skrita. Skrito, pripravljeno je zanjo. Samo zanjo. Za Jade, od Angele. Znotraj lesenega naročja, v naročju mačk s ključi, je bilo vse, kar je potrebovala.

Jade je zavihala rokave in zožila oči. Pregledala je škatlo z vseh strani, preštela je mačke, ključe in naštela sedem mačk in osem ključev. Vse mačke so z odprtimi očmi zrle vanjo. Razen ene, ki je ležala na dveh ključih tako, da se je glava enega kazala za mačjo glavo, a vrh drugega je bil za mačjim repom. Jade se je približala mizi in počepnila tako, da je bila v ravnini škatle. Brado je položila na sklopljene dlani in se zagledala v mačko, drugačno od drugih.

»Ti si ključ,« jo je ogovorila. Mačka je odprla oči in jo pogledala. Jade se je nasmehnila. Poznala je te oči. Zelene in zlate, tako bližnje, a obenem neskončno oddaljene. Oči, ki jih je uporabljala Angela, ko si je zaželela človeškega videza. To ji skoraj nikoli ni uspelo, a se je vseeno trudila. Samo zato, da ne bo tako drugačna. Menila je, da bo tako lažje v bivanju, kjer se je znašla ujeta na pol poti med življenjem in smrtjo. Razmerje, v katerem je bilo vse in nič odvisno od tega, kje je bila v trenutku, ko je Jade zamenjala strani: želja po družini ali svobodi, kajti eno in drugo se med seboj izključujeta. Angela je lahko mirovala in čakala, da se Jade odloči za smer, ki jo vključi ali izključi iz svojega življenja. Jade se je zavedala tega. Vedela je, da Angela odhaja zaradi nje. Lažje ji je bilo, da je to njena odločitev, da je popolnoma neodvisna od Jade. To ju je razdvajalo, iz njiju naredilo dve osebi in ne samo eno, spojeno v Preteklosti in Sedanjosti.

Jade o tem ni želela razmišljati. Segla je proti mački in se raztegnila, pustila oba ključa, izpostavljena njenim očem. Jade si ju je od blizu ogledala. Bila sta popolnoma enaka, podobna njej in Angeli. Brezhibno sta pristajala en ob drugega. Na stranici škatle sta tvorila križ. Jade se je zagledala v točko, kjer sta se križala. Zdela se ji je zamegljena, kot da ni dobro izrezbarjena in mojster ni natančno izdelal, ker je mislil, da je nepomembno, kako je videti del okrasa, prekrit z mačko. Potem se je spomnila, da to ni navadna škatla in tudi mačke niso običajne. Ključev najbrž ni izdelal ta mojster, saj če bi jih, je mačka sploh ne bi pogledala niti se premaknila niti ne bi imela Angelinih oči.

Jade je iztegnila roko proti škatli in se je nežno dotaknila. Čeprav je bila videti grobo, je bila na dotik gladka kot steklo, mogoče še bolj. Pa še topla in živa. S prsti je pogladila prekrizana ključa, sebe ter Angelo in les je na tem mestu postal toplejši. Jade je vdihnila vonj, ki je zapolnil prostor. Bogat in poln ji je bil neznan, a obenem ji je bil blizu. Tuj, a obenem ljub. Kot ... Angela. Zatem je močno vdihnila in položila blazinico kazalca na presečišče ključev. Prestrelila jo je kratka bolečina. Ravno toliko, da ji je povrnila spomin. Odprla je oči in jih hitro zaprla. Ni želela izgubljati časa za spomine. Želela je videti resničnost.

Ključa sta se ločila pod njenim dotikom. Nikjer ni bilo več nobene mačke. Cela škatla se je spremenila v labirint njej poznanih črk. Nekoč so to bili prvi poskusi pogovora z Angelo. Molkom in bledikavostjo, daljnim in čudnim, edino, ki je ostala doma, ko se je svet okoli Jade podrl in izginil v neki noči. Bila je sama. Ne. Sama je bila. Če ne bi bilo Angele. Na svoj način je skrbela zanjo. Pustila jo je odrasti v svetu, v katerem je Jade mislila, da je vse mogoče. Omejevala jo je samo tam, kjer je mislila, da ni dobro za Jade. Vseeno je Jade hotela poskusiti tudi to. Angela v tej hiši ni želela tvegati še ene smrti. Jade ji je hotela razložiti, da življenje vedno pomeni tudi smrt. Kot nekdo z druge strani Angela ni verjela v to. Njej je bilo življenje vedno na prvem mestu, zlasti Jadino življenje. Sčasoma to ni bilo več lepo, postajalo je naporno. Počasi je Angela nehala biti del Jadinega življenja in postala nekdo, ki jo zapušča. Tako je bilo lažje. Živeti. S smrtjo. Brez opomnika.

Sedaj je bil tu on, v svoji veličini, z vonjem po otroštvu. Na vse tiste grobove, ki jih Jade ni nikoli obiskala in jo je opomnilo na ceno življenja. Lahko bi se umaknila, odstopila, naredila, kar pač storijo ljudje, ko so soočeni s posledicami svojih dejanj. Toda Jade ni bila takšna. Čeprav je bila človek, Jade ni pripadala človeštvu. In zato se je še bolj približala škatli, še vedno je trdno držala kazalec na križišču ključev. S preostalimi prsti je poiskala robове pokrova. Bolečina se je širila tudi nanje in poskušala jo je ustaviti. Če je že ne more ustaviti, jo je poskušala upočasniti, da razmisli. Je vredno? Jade se ni bala bolečine niti odločitve, ki jo je sprejela v tistem trenutku, da to življenje ni to, kar želi živeti, da življenje brez Angele ni pravo življenje. Od trenutka, ko je iz omare izvlekla škatlo, je bila pripravljena na vse. Angelo je želela vrniti.

Med črkami so začeli vznikat robovi. Izplavljali so med nerodnimi poskusi male Jade, da razloži molčeči Angeli, čemu služijo besede. Nasmeh bolečine se ji je prelil preko ustnic. Kako naivna je bila. Mala Jade. Verjela je, da lahko vse razloži z besedami, tako so jo učili, tako so ji govorili. Preden so vsi pozabili nanjo. V eni sami noči so jo pustili Angeli, čeprav pravzaprav niso, saj niso mislili nanjo. Angela se je slučajno znašla tukaj, v tej hiši, ko je iskala zatočišče pred nočjo. V njej je našla nekaj čisto drugega. Za razliko od njene družine je ostala tudi po smrti. Skrbela je za malo Jade. Nekdo je pač moral.

Jade je zaprla oči in čutila ostrino črt pod prsti, ko se je prebijala med črkami. Besede so zdaj imele popolnoma drug pomen. Jade se ni ozirala na to. Želela je priti do tega, kar je bilo v škatli. Zanimarila je Preteklost. Pozabila je na Sedanjost. Potopila se je v morje, ko so se spomini pomešali s tem, kar se nikoli ni zgodilo in se ne bo. In dvignila je pokrov.

Notri sta sijali dve kaplji, popolnoma sami, kot po požaru, ki je uničil hišo. Ena je ostala živa, druga mrtva in pretvarjali sta se, da sta živi. Kaplji sta sijali kot njuna želja, da bi bilo kot prej, jasnejši kot resničnost, ki se je temu upirala. Dve kaplji samozavesti, dovoljšne za celo življenje. Kakršno koli je že to življenje, kar koli prinaša.

»Vse, kar boš kadar koli potrebovala,« ji je rekla Angela. Popolnoma prav je imela. To je bilo vse, kar je potrebovala. Spoznanje, da ni sama in obstaja nekdo, ki bo vedno zanje skrbel. Ni važno kako, le da bo.

Tukaj. Vedno. Za vekomaj.

~ ~

ZNANSTVENA FANTASTIKA

Spletni portal za fantazijsko književnost

ISSN 2630-287X

www.znanstvena-fantastika.si

Isključno
A do Z

Dr. Einstein in David: opremenita
mamo Majjo, ki dobi bolezni
na možganih in postane...

Mozgja - medijev:
Novi tehniški knjižnica in jedrnat
★★★★★★★★

Hedeljski: kupa, travnata
★★★★★★★★

Pil: Helij: nosegan.
★★★★★★★★

Ne pozabi: prebrati drugih knjig
Dr. Einstein in David.
- prebrati drugih knjig
od ustvarjalcev tiskanih dan.

PROZA

Dr. Einstein
in

David:

Kravo za mamo

Ema Jansch
Ana Žigart

Supernovica

O Supernovici

Mlade avtorice (ja, govorimo o avtoricah) so sposobne presenetljivih izdelkov. Pričujoči zgodbi sta delo osnovnošolk Osnovne šole Lava Celje. V šolskem letu 2018/19 sta sodelovali v projektu Mlada literatura in rezultata sta tukaj. Edine korekcije so uredniškega značaja urednika revije.

Vsekakor vas vabim, da se potopite v svet domišljije skozi oči osnovnošolk Eme Arnšek in Ane Žagar.

~ ~

Ema Arnšek in Ana Žagar

Dr. Einstein in David: Kravo za mamo

Nekega poletnega jutra se je Maja zbudila brez svojega spomina. Ni poznala svoje hiše, sebe in najpomembnejše, ni poznala svojega sina Davida.

David je takoj ugotovil, da je z mami nekaj narobe. Kaj naj stori? Ve se, kaj stori otrok. Takoj je poklical Doktorja Einsteina, ki je v bistvu bil pes. Moral se je nečesa domisliti. Urgentno. Na srečo se je spoznal na računalnike in je izumil ovratnico, ki spremeni lajež v govor. Tako se je lahko pogovarjal z Doktorjem Einsteinom, ki edini lahko pomaga v tej kočljivi situaciji.

Einstein je bil namreč star, vendar izredno pameten pes. Takoj je ugotovil, da je Maja zbolela na možganih, saj misli, da je druga oseba, konkretno krava.

David jo je učil človeškosti. Najprej se je naučila govoriti, potem stati na dveh nogah in še nazadnje: izgledala je kot človek. Einstein, ki je bil dober kulinarik, jo je naučil jesti človeško hrano. Veste, do zdaj je jedla slamo, ki jo je čudežno našla pri sosedu.

Skratka, Maja je končno postala človek, a zdaj mora postati še mama ...

Se nadaljuje.

Slika naslovnice Supernovice: Ana Žagar in Ema Arnšek

~ ~

Ana Žagar

Preklete praznovanje

Moja starša sta odšla na potovanje za svojo obletnico poroke. Z veliko prepričevanja sta nama s sestro zaupala, da bova sami pripravili moj 12. rojstni dan.

S starejšo sestro Nives sva se odpravljali v slaščičarno po torto. Pred odhodom sva pogasili vse luči in psička Bobija sva pustili v moji sobi.

V slaščičarni sva nabavili torto in ravno sem hotela odpreti vrata avtomobila, ko sem za sabo zaslišala glas:

»Deklica, daj mi malo torte, prosim. Nimam denarja, da bi si kupila svojo.«

Obrnila sem se in zagledala pred sabo zgubano starko s palico. Z Nives sva se spogledali, zatem sem se obrnila in odkimala. Hotela sem biti smešna, zato sem starki pokazala jezik in se glasno zarežala. Vendar, ko sem se hotela usesti v avto, sem začutila hladno roko. Zaslišala sem starkin raskavi glas:

»Prav. Sama izbiraš svojo usodo. Obžalovala boš dan, ko mi nisi dala jesti.

Zapomni si to!«

Zdrznila sem in se obrnila. Starke že ni bilo več. Na poti domov so mi v glavi odmevale starkine besede. Nives je videla, da sem živčna in me je poskusila pomiriti:

»Sigurno je iz doma starejših. Najbrž je dementna in malce zmešana, pa ne ve, kaj govori.«

Ob tem sva se obe zasmejali in pozabili na to. Ko sva se vrnili domov, so bile luči prižgane, kar se nama je zdelo zelo čudno. Odhiteli sva v mojo sobo in ostala brez besed. Bobi je ležal na tleh v luži krvi. Ozrla sem proti steni in zagledala krvavi napis:

»Deliti je lepo.«

Takoj sem se spomnila na starko. Začela sem jokati. Nives pa je omedlela. Hitro sem poklicala 112. Takoj, ko sem nehala govoriti po telefonu, so se vse luči ugasnile. Varovalka ... Stekla sem v klet in prižgala varovalko. Luči so se vrnile. Hitro sem odhitela nazaj v sobo. Sledil je šok. Bobija in Nives več ni bilo tam. Izginila sta krvavi napis na steni in luža na tleh. Glasno sem zakričala:

»Kdo si!? Zakaj to počneš?«

Obrnila sem se in za sabo zagledala starko. Na smrt sem se je ustrašila, ker je bila tokrat še strašnejša. Počasi se mi je približevala. Otrpnila sem od strahu. Stisnila sem se v kot stene in začela kričati. Starka je prišla do mene in me začela daviti. Upirala sem se na vso moč, a starka je bila močnejša. Potisnila me je v steno in mi začela vrat stiskati s kremplji. Padla sem po tleh in izgubila zavest.

»Ana! Ana! Me slišiš?« Počasi sem odprla oči in nad seboj zagledala Nives, okoli nje pa bele stene:

»Kje sem?« sem pogoltnila slino.

»V bolnišnici.«

»Kaj se je zgodilo?« sem prestrašeno vprašala.

»Na rojstnodnevni zabavi si se udarila v glavo. Ko si padla po tleh, se ti je razbil kozarec v roki. Razbito steklo ti je pustilo rane na vratu. Onesvestila si se in poklicali smo rešilca. Spala si skoraj tri ure.«

»Kje je Bobi?« sem jo zaskrbljeno vprašala.

»Pomiri se, doma je.«

»Je živ?«

»Si nora? Zakaj pa ne bi bil?«

»Kje je starka?« sem se spomnila na kremplje, ki so mi stiskali vrat.

»O kakšni starki govoriš?« me je začudeno pogledala.

Hlastno sem odvrnila:

»Tista, ki me je hotela ubiti.«

Sestra je zaskrbljeno odkimala:

»Če rečeš še eno tako, bom poklicala zdravnika, da te odpeljejo k psihiatru.«

Stopila sem pred ogledalo in zagledala rane na vratu. Še zdaj ne vem, če so bili to starkini kremplji ali steklo. A starkina podoba se mi še danes prikazuje v nočnih morah.

~ ~

Andrej Ivanuš

Knjiga prednikov

Veliki druid s šestimi rokami,
oj, veliki druid s po tremi prsti,
bere knjigo prednikov debelo,
o ljubezni, sreči, bratstvu - celo.

O ljudeh, ki so tukaj nekoč živeli.
A sedanji nikoli ne bodo razumeli,
da njih bivanje sedaj, v toku časa,
kako so postali nova super-rasa,

zaradi atomskih bomb je postalo,
ki ubile so deset milijard in še malo,
spremenile življenje so v davnini sivi,
tako da zdaj so oni - šestrokci živi.

O, KAKO SO BILI MODRI!

Bojan Ekselenski

Iz moža v ženo in nazaj

Jin, jang,
 Levo, desno,
 Zgoraj spodaj,
 Gibanje, mirovanje,
 Hrup, tišina,
 Ženska, moški.
 Eno osmišlja drugo,
 Eno je nič brez drugega,
 Eden zgoraj,
 Drugi spodaj,
 Eden je hrupen,
 Drugi molči,
 Eden se giblje,
 Drugi miruje.

Vzemi moškemu glas,
 Odvzemi moškemu moč,
 Odreži mu želje,
 Odstrani mu dlake.
 Vzemi mu znamenje ipsilona!
 Kaj dobiš?
 Ženski vzemi ljubkost,
 Odstrani ji nežnost,
 Odvzemi ji znamenje iksa!
 Kaj dobiš?
 Vse to zmešajmo,
 Dajmo v lonec za naš konec,
 Dobro premešajmo,
 Kaj dobimo?
 Izgubimo ženo.
 Izgubimo moža.
 Izgubimo človeka.
 Dobimo politično korektnost.

Potnik je zmeden,
 Ni ne eno, niti drugo,
 Izenačimo vse,
 Uničimo vse,
 Adijo svet!

Za rast sta potrebna dva,
 Za uničenje trije,
 Še več njih za pozabo.

Ko gremo iz moškega v
 žensko,
 Iz ženske v moškega,
 Vmes oba izgubimo,
 Nikogar ni.

Dogodki in odmevi

Zagotovo se nekateri spomnimo radijske oddaje Dogodki in odmevi. Evo, zdaj imamo še literarno verzijo.

Prihajajoči bližnji dogodki, povezani s fantazijsko književnostjo

- 14. september: Na meji nevidnega (NMN) v Ljubljani (GR)
- 21. in 22. september: Fanfest, 3. slovenski festival fantazijske književnosti (Knjigarna Antika, Kulturnica)
- 28. september: Post fanfestum (Kulturnica)
- 4. do 6. oktober: Rikon v Reki
- 19. oktober: Konvencija v Ormožu (še nima imena)
- 9. november: Obletnica in regionalno srečanje v Beogradu

Prihajajoči dogodki Celjskega literarnega društva

- 18. september: Bojan Ekselenski in njegov opus (Kulturnica)
- 2. oktober. Jesen ihti - predstavitev uglasbene poezije Branka Zupanca (Kulturnica)
- 16. oktober: Predstavitev Vsesledja in Supernove 7 (Špital za prijatle)
- 6. november: predstavitev Gojka Jevšenaka (Kulturnica)
- 20. november: Letošnja pesniška bera članov CLD (Kulturnica)
- 26. november do 1. december: Slovenski knjižni sejem (Cankarjev dom, Ljubljana)
- 11. ali 18. december: Zaključek literarnega leta

Odmevi o dogodkih

13. 4. 2019 Jesenice: Meteorita 4 - Festival znanosti in znanstvene fantastike

Letošnja Meteorita je znova napredovala glede na lansko izdajo. Celjsko literarno društvo smo sodelovali v programu in s stojnico, kjer smo imeli Supernovo 6 in knjige našega članstva, povezane s fantazijo in znanstveno fantastiko.

V programu smo predstavili sveže izdaje društva s področja fantazijske književnosti in aktualno izdajo Supernove.

Žirija v sestavi Tatjana Jamnik (KUD Police Dubove, Matej Meterc (Festival Meteorita) in Bojan Ekselenski (za izdajatelja Supernove) so razglasili nagrade supernova.

Žirija je imela zelo težko delo, saj so bile zgodbe, ki so prišle v izbor precej izenačene, pač dobre v svoji različnosti, a je na koncu le prišlo do odločitve. Podelili smo tudi priznanja. Odločitev je bila sledeča:

- Zlata Supernova: Valerija Vrenko za zgodbo Klarisa
- Srebrno supernova: Barbara Jelen za zgodbo Nebeški planet
- Bronasta supernova: Aljoša Toplak za zgodbo Naj prvi vrže kamen
- Priznanje: Ivan Šokić za zgodbo beljakovski obrok
- Priznanje: Primož Jenko za zgodbo Perfekcionista
- Priznanje: Tanja Mencin za zgodbo Edenski vrt

17. 4. 2019 Celjska kulturnica: Simona Babič - Ime ji je ljubezen

V Celjskem literarnem društvu niso samo literarni ustvarjalci iz Celja, temveč so včlanjeni pisatelji in pisateljice iz cele Slovenije. Tako smo 17. aprila gostili Simono Babič iz Slovenske Bistrice. Predstavila je svojo tretjo knjigo, Ime ji je ljubezen.

Nastopili so tudi učenci Glasbene šole Celje, in sicer Zarja Pšeničnik (piccolo), Jure Juvan (čembalo), Mina Brezič (čembalo) in Maša Krznar (viola) pod vodstvom mentorjev Tine Blazinšek, Martine Okoliš in Andreja Kostrevca.

Nastop učencev Glasbene šole Celje na prireditvi
Simone Babič - Ime ji je ljubezen

Simona Babič v Kulturnici

**Glasbena
šola Celje**

110 let
JAVNEGA GLASBENEGA
ŠOLSTVA V CELJU

24. 4. 2019 Celjska kulturnica: Jelka Škrobar - Smeh na odru

Po težko bolezni nas je aprila zapustila izredno aktivna članica jelka Škrobar, a njena dediščina živi naprej v obliki zbirke njenega gledališkega ustvarjanja Smeh na odru, ki jo je marca 2019 izdalo Celjsko literarno društvo. Predstavitve je potekala v polni Kulturnici. V programu so sodelovali članice in člani društva Ivan Janez Domitrovič, Mira Gorenšek, Justina Strašek in Gojko Jevšenak, ki je tudi zaigral na harmoniko. Gledališka sekcija je predstavila tudi enega od zabavnih skečev.

S predstavitve knjige Smeh na odru

Prizor s skeča - Jelka Škrobar in Justina Strašek

22. 5. 2019 Celjska kulturnica: Teden ljubiteljske kulture - predstavitev avtorjev, ki niso iz Celja

Ob tednu ljubiteljske kulture smo v Celjski kulturnici predstavili nekaj članov oz. članic, ki niso doma iz Celja. Pri predstavitvi je sodelovala tudi Glasbena šola Celje. Nastopili so tri klarinetov Matic Sotošek, Anže Plesnik Zupanc in Klemen Kodrun pod vodstvom mentorja prof. Bernarda Beline.

Predstavljeni avtor in avtorici ne morejo biti bolj različni. Marko Vitas ustvarja zgodovinsko fikcijo, erotično prozo in zraven se najde tudi kakšen ZF roman. Tanja Mencin ustvarja vsega po malem, a Klementina Sambolič je predstavila svežo pesniško zbirko in še bolj svež avtobiografski roman. Bilo je zanimivo.

Od leve proti desni: Marko Vitas, Klementina Samobič, Tanja Mencin, zadaj tri klarinetistov.

11. 5. 2019 FERI Zagreb: Udeležba na 41. konvenciji Sferakon

Sferakon v Zagrebu je največja in najstarejša regionalna konvencija znanstvene fantastike, saj je bila letos že 41. izvedba. Dogaja se od petka, do nedelja drugi vikend v maju. Konvencija je sestavljena iz odprtih panelov, predstavitev in predavanj. Na stojnicah se predstavljajo različna društva in posamezniki, ki postavijo na ogled svoje dejavnosti. Kot je značilno za konvencije na razvitih knjižnih trgih, je med posebnimi gosti vedno kakšen znan pisatelj. Med predavanji in odprtimi paneli je vedno tudi nekaj književnih vsebin, a med promocijami so predstavljene knjižne izdaje. Hrvaška ima profesionalno specializirano založbo Hangar 5, ki med drugim izdaja tudi profesionalno literarno revijo Sirius B, naslednik legendarnega Siriusa. Društvo Sfera, organizator Sferakona, je največje regionalno društvo ljubiteljev s preko 40-letno tradicijo. Med drugim od leta 2007 izdaja Ubiq, revijo za fantazijsko književnost, kjer je poleg literarnih del tudi nekaj kritike, esejistike in drugih strokovnih prispevkov. Na Hrvaškem je tudi precej tiskanih fanzinov in zbirk, ki izidejo ob konvencijah. Večinoma gre za tematske zbirke. Na Sferakonu je bilo tega veliko. Aljoša Toplak, Bojan Ekselenski in Ivan Šokić so predstavili Supernovo, Fanfest, možnost sodelovanja hrvaških avtorjev, portal znanstvena-fantastika.si in seveda delovanje Celjskega literarnega društva. Na Sferakonu je bilo CLD edino slovensko društvo. Vse Supernove so hitro pošlje.

Na stojnici CLD na Sferakonu 2019 v Zagrebu

Predstavitel Celjskega literarnega društva. Od leve proti desni Ivan Šokić, Bojan Ekselenski in Aljoša Toplak

Spodaj sta dva izmed plakatov, s katerimi društvo vabi na svoje prireditve.

OZNANILO INO VABILO

Oznajamo, da bomo po stari šegi
v našem kulturnem hramu
naredili en luštni večer,
zato vas vabimo ino vse druge,
kterim mar je lepa beseda,
da pridejo gledat ino poslušat
predstavitel knjige

SPOMINI MED BRŠLIJANOM,
ktero je spisal ino uredil
Branko Zupanc

V knjigi avtor v pesmih – verzih
opisuje 35 starih ino inventnih hiš,
gradov ter cerkev v našem belem mestu Celju.

Kdaj?

V sredo, šestnajstega prosinca (16. januarja)
Anno Domini 2019 ob 18. uri
v

V deržanju vedrem bode jako lušno
neko urico ali dve, potem pa fertik.

Z avtorjem se bode pogovarjala:

Mira Gorenšek

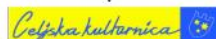
Za glasbeno popestritev bode poskrbeli učenci in učenci Glasbene šole Celje:

1. J. S. Bach: 1. dvoglasna invencija v F-duru
2. G. P. Telemann: Koncert za dve violi, 1. stavek Lento,
3. B. Bartók: Ukrajinska pesem,
• Ema Borštek, Viola, 6.r
- Irena Šlagin, Viola, 5.r
4. Blackwell, Kathy in David: 3 slovanske ljudske; Mati ziblje, Po jezenu, Prileska,
• Pia Čavil, Violina, 6.r
- Tilen Čavil, Viola, 3.r

mentor: mag. Kristian Kolman, prof.

V **Četrtek, 9. maja 2019, ob 18. uri,**
vas vabimo
v

[Gledališki trg 4, Celje]

na literarno glasbeni dogodek

Mateja Krajnc

Ko Valentin Vodnik sreča Ureha Celjskega kot
(Pred)uvod v Teden ljubiteljske kulture

Uveljavljeni pisatelj in kantavtor, Matej Krajnc, se bo predstavil z najboljšim iz svojega ogromnega literarno-glasbenega opusa, kot se ni še nikoli.

Gosta bo v uvodu predstavil dr. Zoran Pevec

Vljudno vabljeni!

VSTOP PROST!

28. 8. 2019 Vodni stolp (Špital za prijatle): Mozaik besede in vina - prireditve v okviru Poletja v Celju

Celjsko literarno društvo vsakoletno sodeluje na poletnih prireditvah Poletje v Celju. V poletnih mesecih (junij -avgust) se na različnih lokacijah dogajajo različne prireditve s skupnim imenom Poletje v Celju. V okviru teh prireditev sodeluje društvo in tudi posamezni člani oziroma članice društva, predvsem s sveže izdanimi knjigami.

Letos je bila osrednja društvena prireditev Mozaik besede in vina pri Vodnem stolpu (Špital za prijatle, ki poskrbi za vinski del besede v imenu prireditve) v znamenju tematskih razpisov - Enakopravnost spolov, Vino in Prosta (za vse, ki se ne najdejo v obeh osrednjih temah). Prireditev je vodil Ivan Janez Domitrovič, sodelovali pa so člani društva, ki so v zadnjem letu izdali pesniško zbirko ali so prispevali za natečaj.

Kot avtorji svežih pesniških zbirk so sodelovali Branko Zupanc, Klementina Sambolič in Zdenka Jagodič. Poleg so v programu sodelovali Barbara Jelen, Blaž Šafarič, Bojan Ekselenski, Gojko Jevšenak, Justina Strašek, Marija Deželak, Nada Tržan Herman in kot posebni gost, Matej Krajnc.

Za glasbeno popestritev je poskrbel kitarski trio Glasbene šole Celje v sestavi Oskar Hren, Marko Rašić in Oskar Tkalec pod vodstvom mentorice prof. Lucije Šorn.

Desno od Ivana Janeza Domitroviča: Justina Strašek, Marija Deželak, Blaž Šafarič in Nada Tržan Herman

Bojan Ekselenski, Gojko Jevšenak in Barbara Jelen

Branko Zupanc, Klementina Sambolič in Zdenka Jagodič

Matej Krajnc v debati z Ivanom Janezom Domitrovičem

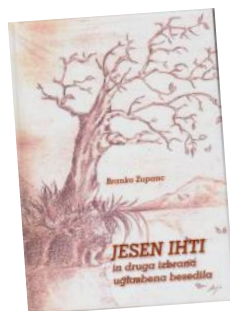

Kitarski trio v sestavi Oskar Hren, Marko Rašić in Oskar Tkalec

Predstavitve knjig naših članov

Do zaključka redakcije je precej naših članov izdalo knjige s predstavitvami, nekaj jih je še v tisku ali oblikovanju.

- Zdenka Jagodič: Začuti srečo, poezija (5. junij Vodni stolp - Poletje v Celju)
- Klementina Sambolič: Na polju svobode : zgodba o mojem preživetju, roman (22. 5. kot del predstavitve članov izven Celja)
- Jelka Škrobar: Smeh na odru, dramatika (24. 4. 2019 Celjska kulturnica)
- Bojan Ekselenski: To se lahko zgodi tudi vam, zbirka kratkih zgodb (8. 8. 2019 v Celjski kulturnici - Poletje v Celju)
- Matej Krajnc: Celjske balade, poezija (7. 6. 2019 v MK Celje v okviru Noči knjigarn)
- Bojan Ekselenski: Usode na kredit (predvidoma 18. 9. v Celjski kulturnici)
- Branko Zupanc: Jesen ihti, poezija (predvidoma 2. 10. v Celjski kulturnici)
- Matej Krajnc: Ojstrica, poezija (v tisku)
- Renata Cigler Gandolfo: Pravljice in pripovedke za lahko noč - Zgužvane pravljice, zbirka kratke proze za otroke

Marko Vitas

Marsovo polje

Zgodba pričujočega romana je postavljena v prihodnost, v leto 2184. Ljudje živijo v distopični družbi oziroma okolju, ki je nastalo, kot bi se zgodovina odvila na način, ki ga je Orwell opisal v svoji negativni utopiji, v znanstveno-fantastičnem romanu '1984'. Roman Marsovo polje hkrati predstavlja tudi nadaljevanje romana '2084'. Glavni junaki iščejo smisel svojega bivanja v strogo normiranem okolju nevidne, a v svojem bistvu totalitarne oblasti. Na svoji poti skozi življenje, čas in prostor, junaki romana Marsovo polje kljubujejo svojim težko spremenljivim usodam in krepijo svoje osebnosti. V letu 2184 se več ne uporablja dvojina, se ne vika, sičniki in šumniki se ne pišejo in izpušča se nekatere soglasnike

Tanja Mencin

Osem zmajevih plamenov

Mlada in revna Naray je priča umoru nurlanijskega kralja Nizana. Le ta jo prosi naj poišče njegovega sina, princa Rahana in mu preda magični medaljon Osem zmajevih plamenov. Naray se, skupaj z druidinjo Medwig in šamanom Arvigionom, pogumno odpravi na nevarno pot. Trojica mora skozi mnoge preizkušnje, preden najdejo princa. Toda njihova pot še zdaleč ni končana. Princ Rahan jih prosi naj se mu pridružijo v boju proti zlobni čarovnici Zenobii.

Bojan Ekselenski

Vitezi in Čarovniki 3: Vladavina indigo otrok

Vladavina indigo otrok nadaljuje zgodbo leta 2012 izdanega Indigo novi svet in je del verjetno najobsežnejše slovenske literarne sage. Boris se znajde v Angliji, kjer sledi manjkajočima sibetoma. Sočasno se v Evropski zvezi dogaja politična kriza, ki jo krona brutalni atentat. Zahodna demokracija se v družbi skrajno brutalnega neoliberalizma pospešeno razkraja, a nihče ne ve, kaj jo lahko nadomesti. Nič ni tako, kot se zdi.

V Drugotnosti se dogajajo spremembe. Svetovno cesarstvo se pripravlja na zadnjo vojno. Vilinska kraljestva poskušajo preživeti na noževi ostrici svojih želja in interesov. Vsi čakajo na zadnje dejanje ...

Splošni razpis za Supernovo

Revija izhaja dvakrat letno, spomladi in jeseni. Revija živi od prispevkov, zlasti zgodb in pesmi. Sprejemamo tudi eseje in recenzije knjig s področja spekulativne fikcije.

Sprejemamo samo prispevke v elektronski obliki. Samo tipkopisov ne moremo sprejeti in bodo zavrnjeni.

Datumi:

1. februar za spomladansko številko (izide na Meteoriti)

15. julij za jesensko številko (izide pred Fanfestom in NMN)

Naslovi za pošiljanje

Uredništvo:

- Celjsko literarno društvo
- (s pripisom: za Supernovo)
- Gledališki trg 4
- 3000 Celje
- E-mail:
- celjsko.literarno@outlook.com
- bojan.ekselenski@gmail.com (urednik)

Dolžina besedil:

Miniatura: do 1000 besed.

Želimo si sledečega:

Kratka zgodba: do **7500 besed (45.000 znakov s presledki)**, za daljše zgodbe se bomo odločili glede na prostorske možnosti, po potrebi bomo avtorje prosili, da zgodbo skrajšajo na zahtevan obseg

Esej: do 3500 besed,

Recenzija: do 3500 besed,

Poezija: skupaj do 300 vrstic, pesem do 150 vrstic.

Prva stran se ne šteje v obseg besedila, na njej **morajo biti sledeči podatki:**

- Naslov dela
- Ime in priimek,
- Veljaven poštni naslov, kamor pošljemo avtorske izvode
- Veljaven elektronski naslov za komunikacijo

Avtorji in avtorice besedila do nadaljnjega odstopijo v brezplačno objavo. V primeru, da bodo finančna sredstva dopuščala izplačilo honorarjev, se bodo z avtorji(-icami) podpisale ustrezne pogodbe.

Prispevke sprejemamo samo v elektronski obliki, pošiljk v papirnati obliki ne sprejemamo.

Razpis za Vsesledje 39

Razpis za 39. številko Vsesledja in Mlado Vsesledje

Vsesledje je osrednja revija Celjskega literarnega društva, ki letos praznuje 18 let izhajanja. Sprejemamo prozo, poezijo, eseje in dramatiko.

Mlado Vsesledje je del Vsesledja, posvečen mlajšim avtorjem(-icam), predvsem osnovnošolcem in srednješolcem.

Sprejemamo poezijo, prozo, eseje in dramatiko.

Rok za oddajo prispevkov je **1. junij 2020**, samo v elektronski obliki (doc, docx ali rtf), na naslov s pripisom - za Vsesledje ali Mlado Vsesledje:

Upoštevani bodo vsi prispevki, ki bodo prispeli do 1. junija, v **elektronski obliki** (doc, docx ali rtf), na naslov:

- zoran.pevec@gmail.com (glavni urednik)
- celjsko.literarno@outlook.com (društvo)

Mednarodni razpis - Konec sveta v Celju, Sloveniji in Evropi

Za 4. Slovenski festival fantazijske književnosti vam postavljamo nov izziv. Že naslov teme vse pove. Izmisлите si

Pogoj za sodelovanje:

- Poezija ali prozno delo
- Obseg do 20.000 besed (60.000 znakov s presledki)
- Rok pošiljanja: **15. 6. 2020**
- Besedilo mora biti v elektronski obliki, opremljeno s podatki o avtorju(-ice) - ime, priimek, e-mail, naslov bivališča (zaradi pošiljanja Supernove) in po želji GSM, spletna stran ipd.

Pošljete na naslov:

- fanfest.festival@gmail.com ali
- celjsko.literarno@outlook.com

Osební podatki, ki jih društvo zbere na razpisih, se uporabijo samo za komunikacijo z avtorji(-icami) in za pošiljanje avtorskih izvodov. Kontaktnih podatkov ne delimo in ne objavljamo.

Fanfiction razpis: Stanislaw Lem

Po zaslugi KUD Police Dubove imamo nekaj novih prevodov knjižnih del znamenitega poljskega pisatelja Stanislaw Lema. Izpostavil bi Gospodov glas in Solaris, Na zahodu je verjetno najbolj znan po Solarisu, predvsem zaradi istoimenskega filma z Georgom Cloonyem v glavni vlogi.

Vse tri knjige so prevedene v slovenščino:

- Nepremagljiva (prevod je precej star)
- Solaris (2010, KUD Police Dubove, prevod Tatjana Jamnik)
- Gospodov glas (2016, KUD Police Dubove, prevod Tatjana Jamnik)

Pogoj za sodelovanje:

- Poezija ali prozno delo
- Obseg do 3500 besed (21.000 znakov s presledki)
- Elektronska oblika (docx, doc, odt, rtf, txt)
- Priložite nujno potrebne podatke (avtor, kontaktni naslov, domači naslov, če želite dobiti izvod tiskovine po pošti)
- Pošljite na celjsko.literarno@outlook.com ali bojan.ekselenski@gmail.com
- Rok za pošiljanje: **1. 2. 2020**

FANFEST3
SLOVENSKI FESTIVAL
FANTAZIJSKE KNJIŽEVNOSTI

Fanfest 3, Slovenski festival fantazijske književnosti

Celjsko literarno društvo organizira že 3. festival fantazijske književnosti, edini takšen festival v Sloveniji.

Festival je letos prvič sestavljen iz dveh delov:

- 21. in 22. septembra se dogaja običajni festival
- 28. septembra se bo dogajal Post fanfestum

Sobota, 21. septembra

Program se začne ob 16.30 v Knjigarni in antikvariatu Antika (Kocbekova ulica 6):

- Predstavitev zbirke Regia Fantastica 4 iz Srbije (Tihomir Jovanović Tika)
- Kratka predstavitev revije Supernova 6 in 7 in nekaj o nagradah supernova
- Kratka predstavitev svežih knjižnih izdaj
- Kratka predstavitev portala znanstvena-fantastika.si in dogajanje na sceni in možnost sodelovanja pri vsebinah na portalu.

Osrednji program s začetkom ob 19.30 v Celjski kulturnici, Gledališki trg 4.

Osrednji javni dogodek se bo dogajal v Celjski kulturnici.

Začeli bomo z uvodnimi nagovori organizatorja, slavnostnega govornika in gostov.

Slavnosti govornik bo **predsednik Državnega zbora RS mag Dejan Židan.**

- Kratka predstavitev **prof. dr. Zorana Živkovića**
- Ogled kratkega filma, posnetega po zgodbi prof. Živkovića

Sledila bo odprta panelna diskusija:

- Poti in stranpoti sodobne fantazijske literature. Pri nas je še veliko nejasnosti, kaj je in kaj ni sodobna fantazijska literatura, zlasti takšna, namenjena zahtevnejši publiki.

Zaključili bomo z družabnim večerom.

Nedelja, 22. 9. s pričetkom ob 10h v Celjski kulturnici

Prof. dr. Zoran Živković: Delavnica Kako zaključiti (fantazijsko) zgodbo?

Kolikokrat se vam zgodi, da ne veste, kako bi zaključili zgodbo? Prof. Živković nas bo na pot odličnih zaključkov peljal s pomočjo zanimive metode. Katere? Pridite in boste videli.

Post fanfestum

V soboto, 28. 9. bomo gostili priznano češko pisateljico Ivano Myškovo, ki je tik pred izdajo slovenskega prevoda. Družbo ji bosta delali prevajalka Jana Šnytova in Tatjana Jamnik iz KUD Police Dubove. V okviru predstavitve se bomo osredotočili na prevod knjige *Bele živali* so zelo pogosto gluhe, ki ima precej elementov kakovostne fantastike.

Predstavitve češke avtorice bo v **soboto, 28. 9. v Celjski kulturnici s pričetkom ob 19 uri**.

Na vse prireditve v okviru Fanfesta je vstop prost.

Likovna razstava

Priznani slovenski in celjski likovni ustvarjalec **Dalibor Bori Zupančič** ima v svojem likovnem repertoarju tudi nekaj del, ki se navezujejo na fantazijo. V času festivala bo v Celjski kulturnici razstava njegovih tovrstnih del, ki bo odlično popestrila festivalsko dogajanje.

Borija Zupančiča med drugim poznamo kot avtorja karikatur slovenskih literarnih ustvarjalcev in ustvarjalk, ki krasijo naslovnice revije *Vsesledje*.

Glasbeni vložek

Matej Krajnc bo predstavil uglasbitev svoje pesmi *Samopostrežni grof* (pesem na temo festivalskega razpisa *Ulrik II Celjski je preživel*)

Potrjeni gostje festivala

Na seznamu so potrjeni gostje festivala. Gre za aktivne avtorje(-ice), prevajalce(-ke) in založnike na področju spekulativne fikcije:

- Prof. dr. Zoran Živković (glavni in stalni gost festivala - Republika Srbija)
- Tatjana Jamnik (KUD Police Dubove, prevajalka)
- Ivana Myškova (Češka - Post fanfestum, pisateljica)
- Jana Šnytova (Prevajalka, KUD Police Dubove, Post fanfestum, prevajalka)
- Aljoša Toplak (avtor, urednik)
- Andraž Benedik (avtor, esejist)
- Andrej Ivanuša (avtor, založnik)
- Barbara Jelen (avtorica)
- Domen Mohorčič (avtor, recenzent)
- Ivan Šokić (avtor, urednik)
- Maja Mlakar (avtorica)
- Marko Vitas (avtor, esejist)
- Tihomir Jovanović Tika (avtor, urednik - Republika Srbija)

Nekaj o Ivani Myškoví

Ivana Myšková (1981) je diplomirala iz kreativnega pisanja in komunikacije z mediji na Literarni akademiji Josefa Škvoreckega v Pragi. V letih 2007–2013 je delala kot novinarka na Češkem radiu, poslej se preživlja kot samozaposlena v kulturi. Debitirala je leta 2007 z radijsko igro Popoldne z liliputancem. Izdala je roman Vne-manje (Nicení, 2012), ki je bil nominiran za nagrado Josefa Škvoreckega in nagrado češka knjiga, ter zbirko kratke proze Bele živali so zelo pogosto gluhe (Bílá zvířata jsou velmi často hluchá, 2017), ki je bila nominirana za prestižno nagrado Magnesia Litera.

Sofinancira program
Evropske unije
Ustvarjalna Evropa

O Celjskem literarnem društvu

Članarina

- 10 €
- Družinska članarina 11 €
- **Članarine NE plačajo učenci, dijaki, študenti in brezposelni**

Kaj nudimo?

- Brezplačno literarno izobraževanje v okviru društva.
- Brezplačno udeležbo na Slovenskem knjižnem sejmu in sejmski predstavitev v okviru dejavnosti društva.
- Brezplačno udeležbo na predstavitvah ustvarjanja članov in članic društva.
- Brezplačno izdelavo preloma za tiskano knjigo in svetovanje pri izdaji.
- Izdajo E-knjige.
- Objavljanje v publikacijah in revijah, ki jih izdaja društvo (Revija za literaturo in kulturo Vsesledje, Literarna revija za spekulativno fikcijo Supernova).
- Obveščanje o razpisih in natečajih.
- Brezplačni izvod knjige Mlada literatura

Delovanje društva

- Mesečna srečanja vsako 1. sredo v Celjski kulturnici
- Literarne prireditve - običajno vsako 3. sredo v mesecu od septembra do junija
- Sodelovanje z Glasbeno šolo Celje
- Izdajanje revij Vsesledje in Supernova
- Sodelovanje na Slovenskem knjižnem sejmu
- Organizacija Fanfesta, slovenskega festivala fantazijske književnosti
- Sodelovanje na različnih kulturnih prireditvah

Človek z naslovnice

Stanislaw Lem (Poljska)

Stanislav Herman Lem je poljski pisatelj, njegove knjige so prevedene v 41 jezikov, v skupni nakladi nekaj deset milijonov izvodov. Velja za najpogostejše branega neangleško govorečega pisatelja znanstvene fantastike na svetu.

Po njegovih delih so snemali filme. Pri nas je mogoče najbolj znana najnovejša priredba Solarisa zaradi glavne vloge, ki jo je odigral zvezdnik George Clooney. Film je režiral in zanj napisal scenarij Steven

Stanislaw Lem - velikan poljske književnosti

Soderbergh (IMDB 6,2). Za najboljšo filmsko priredbo njegovih del po mnenju mnogih velja Solaris iz leta 1972, ki ga je v Sovjetski zvezi posnel znameniti ruski (takrat sovjetski) režiser Andrei Tarkovsky, ki se še danes ponaša na IMDB z visoko oceno 8,1. Istega leta je prejel posebno nagrado žirije na Mednarodnem filmskem festivalu v Cannesu.

V svojih delih je raziskoval psihološke teme, predvsem naravo človeške inteligence in uma. Veliko je govora o nezmožnosti normalnega obnašanja, razumevanja in komuniciranja ljudi v nedomačih razmerah v vesolju. Prevajanje njegovih del je težavno, saj avtor ponekod namerno piše nerazumljivo in tako poudari, kje se končajo zmožnosti človeškega razuma.

Nekaj specifičnih tem se ponavlja v vseh njegovih delih, vendar se Lemovo fantastiko pogosto deli v dve glavni skupini. Prva vsebuje klasična znanstveno fantastična dela, v katerih je po navadi glavna tema o kakšni tehnološki iznajdbi ali medzvezdno potovanje na neznane planete. Dela iz te skupine so tudi najbolj prevajana. Drugo skupino pa sestavljajo temačne zgodbe napisane v prisposodobah.

Ena izmed primarnih Lemovih literarnih tem je bila nezmožnost komunikacije med ljudmi in nezemeljskimi civilizacijami. Njegove nezemeljske družbe so človeškemu razumu pogosto nerazumljive, vključno z rojem mehanskih mušic (v delu Nepremagljiva) in velikim plazemskim oceanom (v Solarisu). Veliko del, kot Fiasko ali Eden opisuje človeške napake storjene med prvim stikom. V knjigi Powrót z gwiazd (prevaja se kot Povratek z zvezd) spremlja astronautovo uskladitev z močno spremenjeno človeško družbo po 100 let trajajočem potovanju v vesolje. V delu Głos

Pana (dobesedni prevod Gospodarjev glas) je avtor kritičen do človeške inteligence in želje v dešifriranje in resnično doumetje sporočila iz vesolja.

Pisal je o človeškem tehnološkem napredku in o problemu človeškega bivanja v svetu, v katerem zaradi tehnološkega razvoja človekovi biološki impulzi postajajo odvečni ali nevarni. Prav tako bil kritičen do večine znanstvene fantastike, napadal je fantastična dela v svojih romanih (Głos Pana), literarnih in filozofskih esejih (Fantastyka i futurologia) in intervjujih.

V 1990. je Lem opustil pisanje znanstvene fantastike in se znova posvetil futurološkim napovedim, najpomembnejša so izležena v eseju Okamgnienie (Pomežik). Postal je čedalje bolj kritičen do moderne tehnologije in izumov kot Internet.

V veliko romanih, ljudje postanejo nerazumno in čustveno breme do svojih mehanskih sodelavcev, ne eni, ne drugi pa niso popolni. Kritična vprašanja o tehnološki utopiji se pojavijo v romanih Peace on Earth ter Observation on the Spot, in v manjšem obsegu Cyberiadi.

Lem je pogosto postavil glavne like – tak je bil raziskovalec vesolja Ijon Tihi v Zvezdnih dnevnikih Ijona Tihega, pilot Pirx v Zgodbah o pilotu Pirxu ali pa astronaut Hal Bregg v Povratku z zvezd – v strašljive, nepredvidljive, nove razmere. Uporabil jih je za poosebitev raznih možnih vidikov prihodnosti, ki se pogosto uravnotežijo z ločevanjem prepričanja v neločljivo povezanost s človeško dobroto in njegovim globokim prepričanje o omejitvah človeka.

Posebno roman Solaris, ki se odvija na izolirani raziskovalni postaji nad istoimenskim planetom, in je globoko filozofsko delo o stiku s popolnoma neznano obliko življenja – cel planet obsegajoč ocean, ki ima zmožnost občutenja. Głos Pana (prevaja se kot: Glas gospodov) je naslednji prvenec med Lemovimi tradicionalnimi znanstveno fantastičnimi deli. Prav tako je zelo filozofsko – morda celo bolj kot Solaris – pove nam zgodbo o znanstvenikovem prizadevanju za dešifriranje, prevod in razumevanje zunajzemeljskega radijskega prenosa. Cyberiada je zbirka komičnih pripovedi o dveh inteligentnih robotih, ki potujeta po vesolju in rešujeta inženirske probleme; vendar nam natančnejše branje razkrije bogastvo globljih razumevanj človeškega stanja.

Lem se je rodil v kraju Lvov na Poljskem (sedaj del Ukrajine) materi Sabini Woller in očetu Samuelu Lemu, premožnemu zdravniku specialistu, ki je sprva delal za Avstro-ogrsko vojsko. Medicino je študiral na Lvovski univerzi (1939–1941). 2. svetovno vojno in nacistično okupacijo Poljske je preživel s ponarejenimi dokumenti. Služil je kot avtomehanik in varilec, postal pa je dejaven tudi v odporniškem gibanju. Leta 1946 je vzhodni del Poljske, imenovan Kresy, pripadel Sovjetski Ukrajini, zato se je njegova družina, kot veliko drugih Poljakov, preselila v Krakov, kjer je Lem nadaljeval študij medicine. Študija ni dokončal, saj se ni strinjal s prilagajanjem

njegovih odgovorov v skladu s takrat prevladujočo politiko. Ker ni mogel postati vojaški zdravnik, je postal mladi raziskovalec, v prostem času pa je začel pisati zgodbe.

Lem se je v svetu literature prvič pojavil leta 1946 kot pesnik, v tistem času pa je napisal tudi nekaj pogrošnih romanov. V začetku tega leta je izdal svoj prvi znanstvenofantastični roman Človek z Marsa (Człowiek z Marsa), ki so ga po delih objavljali v poljski reviji Novi svet doživetij (Nowy Świat Przygód).

Med letoma 1947 in 1950 je nadaljeval svoje delo kot raziskovalčev asistent, objavljajl pesmi, kratke zgodbe in znanstvene eseje. V času stalinizma so morala biti vsa objavljena dela neposredno pregledana in potrjena s strani komunističnega režima, kar je prineslo, da so ga cenzorji občasno zavrnil. Oblasti so mu leta 1951 naročile objavo mladinske znanstvenofantastične knjige Astronauti, v katero je bil prisiljen vključiti veliko sklicevanja na krasno prihodnost komunizma.

Roman je avtor kasneje kritiziral (prav tako kot nekaj drugih zgodnjih del) za preveč poenostavljenega; kljub temu pa ga je njegova objava prepričala, da je postal pisatelj.

Doba reform v letu 1956 (ko je Władysława Gomułko zamenjal Bolesław Bierut na čelu Združene Poljske delavske partije) je Poljski prinesla večjo svobodo govora in tiska. Lem je takrat začel svojo kariero kot resen pisec znanstvene fantastike. V naslednjih nekaj letih je napisal 17 knjig, ki so se dobro prevajale predvsem v deželah ti. Vzhodnega bloka. Filozofski deli Dialogi (1957) in Summa Technologiae (1964) predstavljata najbolj znani nefantastični deli. V Summa Technologiae Lem na filozofski način razpravlja o posledicah napredka tehnike in biologije na družbo, ki so bile za takratni čas popolnoma nepredstavljive, vendar pa danes dobivajo velik pomen – na primer, umetna inteligenca, navidezna resničnost in nanotehnologija. V naslednjih desetletjih je izdal še mnogo knjig, tako znanstvenofantastičnih kot filozofsko/futurističnih. Po nekaterih mnenjih je avtorju v 80. letih 20. stoletja zaradi starosti padel nivo pisanja.

Humoristične kratke zgodbe o avtomatiziranem vesolju, nadzorovanem z roboti, zbrane v delu Cyberiada, so Lemu prinesle mednarodni sloves. Za njegove najbolj znane romane veljajo Solaris (1961), Głos pana (1983) in Fiasco (1987), ki opisuje jalovost človeških poskusov spoznavanja nezemljanov.

Po uveljavitvi vojaške vlade leta 1982 na Poljskem se je Lem preselil v Zahodni Berlin, kjer je postal član Inštituta za napredne študije (Wissenschaftskolleg zu Berlin). Do vrnitve v domovino leta 1988 je živel tudi na Dunaju.

Lem je umrl 27. marca 2006 v Krakówu, star 84 let, po dolgi bitki s srčno boleznijo.

Vir: Wikipedia

Festivalska tema:

Ulrik II Celjski ni umrl

Matej Krajnc: Samopostrežni grof

Ulrik pride vsako jutro točno ob 9.00 v Sočo.
Postreže si s svežim sadjem in zelenjavo.
Nikoli ga ne vprašajo, s čim ga bo pripravil,
sam pa tudi ne razlaga. Boji se, da bo še enkrat ob glavo.

Grad nad mestom ni več njegov.
Živi v Novi vasi v novem naselju pri cerkvi.
Popoldne sedi na balkonu, kadi srednjeveške cigare.
Vedno je enako oblečen: spodaj v kavbojkah, zgoraj v trenerki.

Nad gradom pa čakajo kopasti konji,
da bi jih zajezdil in odpeketal.
Eh, ne, pomisli, to je že zdavnaj mimo,
mrak je že, raje bom legel in bral.

Nihče ne ve, od česa živi Ulrik.
Je stanovanje njegovo ali najema?
Samemu sebi pravi samopostrežni grof.
Staro glavo hrani v hladilniku, privržen pa je obema.